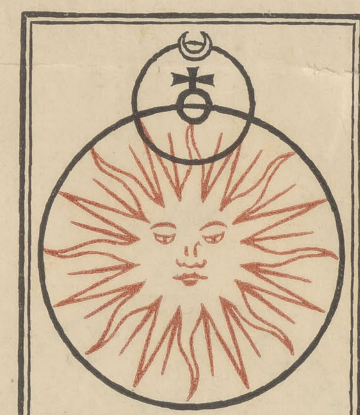
Constat 9 gr

Bone valetudinis cura seu Regimen sanitatis Salernitanum:

Britannię olim regi dicatum: a prestantissimo viro Arnaldo de Noua villa peritissime ac vtilissime ex solida probatissimoꝝ medicorū traditione texto cōmentariolo explanatum: In Montepessano per acutissimos physicarum rerum indagatores denuo elimatū. Nunc etiam vernaculis sententijs/ nō vulgariter/ vt antehac in rhythmos redactis illustratum.

[illegible]

[illegible]

Accipe candide Lector hāc bonę valetudinis curam: siue qua hercle & lingua & animus ęgre coluntur atq₃ curantur opus sane tam necessariū q̄ vtile / nulliq₃ reuera negligendum / In quo tamen (ne ab omnibus vicijs per nos vindicari videatur) nō sermonis puritatē / aut carminū elegantiam / sed doctrinarum spectes & quęras vtilitatem / Carmina nempe sunt leonina fere omnia / quę ꝙ a musis aliena sint / rhithmis forte q̄ carminibus similiora videantur / In plerisq₃ tamen locis omnibus a mendis asserta / & vicijs quantum licuit repurgata / multo meliorem nunc pre se ferunt faciem. Cęterum vtcunq₃ carmina / res certe ipsa / quę verbis longe pręponderat / frugifera est & minime pęnitēda.

De remedijs generalibus.

a Nglorum regi scripsit schola tota salerni.
Si vis incolumem: si vis te reddere sanum:
Curas tolle graues: irasci crede prophanum:
Parce mero: cenato parum: non sit tibi vanum
Surgere post epulas. somnum fuge meridianum:
Non mictum retine: nec comprime fortiter anum.
Hec bene si serues: tu longo tempore viues.

Dem konig vonn Engelandt ist geschriben
Laß dyr sorg vnd zorn nicht liben
Halt messig maltzeit sitz nicht lang
Fleug mittag schlaff er macht dyr pang
Den harm vnd stull nicht vbergehe
Du thust sust deiner gsuntheit wee

¶ Iste libellus est editus a doctoribus salerniensibus: in quo inscribunt̄ multa et diuersa pro conseruatione sanitatis humane. Et editus est iste liber ad vsum regis anglie. Et in textu lecto auctor ponit octo documenta generalia pro conseruatione sanitatis de quibus postea specialiter per ordinē determinabit̄. Primum ergo documentū est: ꝙ homo sanus volens viuere debet ab eo remouere graues curas. Nam cure exsiccāt corpora ex quo tristificāt spiritus vitales: modo spiritus tristes exsiccāt ossa. Et sub isto documento etiā cōprehendi debent tristicie: que similiter corpora exsiccāt et infrigidant maciē et extenuationē inducunt: constringunt: et spiritū obtenebrant: ingeniū hebetant: et rationem impediunt: iudiciū obscurant: et memoriā obtundunt. Veruntamē aliqui pingues et carnosi sunt spiritus adeo nobiles et calidos habentes ꝙ eis interdū bonū est tristari. vt spiritus calor hebetetur: et corpus aliqualiter maceret̄. Secundum documentū est nō irasci. Primo qꝛ ira similiter corpora exsiccat. cū ipsa summe singula membra supercalefaciat. Nimia aūt calefactio siccitatem inducit teste Auicen. i. doc. 3. ca. i. Secundo quia ira ꝓpter feruorē cordis oēs actus rōnis cōfundit. Aduertēdū tamē est ꝙ quedā frigidi sunt et maleficiati: quibus interdum irasci prodest in regimine sanitatis. vt in eis calor excitet̄. Tertiū est parce vti potu vini. nimia eñi repletio vini somnolentiā: pigritiā: debilitatē membrorum. debilitatē stomachi. et multa alia his similia inducit. de quibus posterius magis patebit. Quartū est parum cenare. quia nimia nocturna repletio dolorem in ventre inducit: ac inquietudinē insomneitatē et angustiā prout manifesta patet experientia. et inferius magis declarabit̄. Quintū est surgere post cibum sumptū: quod facit ad digestionē: ꝓpterea ꝙ cibū sumptū facit descendere ad fundū stomachi in quo viget virtꝰ digestiua. Sextum est. nō dormire post prandiū. cuius documēta postea tangunt̄ in textu ibi. Febris pigrities. Septimum est. non diu retinere vrinā Ex nimia enim vrine retentione aliqñ sequitur difficultas mingendi aut oīno prohibitio a mictu. vt testat̄ Auicēna. xix. in tra.

etatu.ij.ca.de difficultate vrine. Similiter ex nimia retentione fecalis plura proueniunt nocumēta. Indurant eñi feces in intestinis ꝓpter cōtinuā suctionē venarū meseraicarū cū intestinis continuatarū oēm humiditatē a fecibus sugentium: et sic remanent sicce. Difficiles exitus intestina opilans: ad quā opilationē ꝓpter ventositatē. eductiōis prohibitionē ⁊ aliarū secū aceruationē sequunt nocumēta in textu posterius posita. ibi Spasmus ⁊c. Octauum est. nō fortiter cōprimere anū: ex hoc eñi sequit tenasmō siue exit⁹ longaonis. Ulterius subdit auctor ꝙ oīa ista debite cōseruans longo tp̄e sanus viuere poterit.

Si tibi deficiant medici. medici tibi fiant

Hec tria. mens leta. requies. moderata dieta.

Gebrechen dyr ertzt. nym an die drey
Freud. messig maltzeit. rw darbey.

¶ Auctor in hoc passu tangit tria remedia generalia pro cōseruatione sanitatis nature humane et precipue ipsorum nobiliū. Primū est ꝙ animus hoīs debet esse letus ⁊ gaudēs cū leticia siue gaudiū etatē floridā facit. hominē in iuuētute conseruat. virtutē confortat. vitam prolongat. ingeniū acuit. et ad singulos actus hoīem abiliorē reddit. Et debet istud gaudiū in regimine sanitatis cōueniens esse tpatū et nō excessiuū. quia excessiuū sincopim et mortē inducit. et maxime gaudiū cōpetit his qui multū curant et sollicitudinibus destruunt. Et potest in ipsis de nouo acquiri per vsum cibi et vini et delicabilium: et dimissione coꝝ que tristiciā inducunt: et inhabitare cū sibi dilectis et similibus: quib⁹ virtus cōfortatur. teste Auicēna. xi. i. c. de casu virtutis subito sic dicente: Et scias ꝙ virtus augmentat cibo et vino subtili conuenientibus: et odoribus bonis ex tranquillitate et gaudio et dimissione coꝝ que cōtristant et rixari faciunt: et renouatione rerum amabiliū et habitatione cū dilectis. Scd̄m est tranquillitas animi. Nobiles eñi ꝓpter nimis magnos et diuersas curas quas habēt plus ledunt ceteris paribus ꝙ̄ qui mediocres sunt. Inquietatio vero mentis somnum maxime impedit qui nobilibus summe vtilis est. qui cōmuniter nature sicce sunt atq; colerice: quib⁹ ꝑmaxime somnus est vtilis. Tertium est moderata dieta. i. moderata sumptio cibi et potus. Nocumenta vero superflui cibi et potus postea dicemus.

¶ De confortatione cerebri.

Lumina mane manus surgens gelida lauet vnda

Hac illac modicum pergat. modicum sua membra

Extendat. crines pectat. dentes fricet. ista

Confortant cerebrum. confortant cetera membra

Lote cale. sta pranse vel i. frigesce minute.

Augen vnd hend wasch frůe gar reyn
Mit gehn̄ beweg deyn leib vnd peyn
Kem deyn har. deyn tzen auch reyb
Dyß sterckt das hyrn vnd gantzen leyb
Nach bad bis warm nach tisch geh. stehe

Sitzsam laß dein hitz vorgehe.

¶In h textu autor ponit sex documenta quib9 cerebrum confortatur: et similr singula corporis mebra. Primū est. postq̄ homo demane surrexerit debet lauare oculos in aqua frigida. Mundari em̄ debēt vt ab eis remoueant immūdicie palpebris adherētes et circa oculos existētes: ne ab ipis oculi corrodāt. Et istud satis innuit Auicē. in trac. c. de rememoratiōe cōseruatiōis sanitatis oculi. et rememoratione eor qui nocēt ipsi vt dicit. Ex eis aūt que abstergūt oculū et acuūt ipm est submergi in aqua clara et aperire oculū in ea. Et idē vult trac. 4. ca. de cura debilitatis visus dicēs Et ingredi aquā clarā viridē: et submergi in ea et aperire ambos oculos in ea: sed quātitatē qua possibile est. est ex eis qui seruāt sanitatē oculi et cōfortāt ipm et pncipue in iuuētute. Causa aūt quare oculi magis debent lauari in aqua frigida q̄ calida est. q2 vnūquodq3 cōseruat suo sili vt dicit Aui. 1. i. c. 1. Et ideo vult Ga. i tex. cano. illo. Calidiora calidioribus indigēt adiutorijs. frigidiora frigidioribus sed sic est. si oculi sunt frigide nature: g poti9 debent lauari aqua frigida q̄ calida. Scdm est q homo debet lauare manus q2 sunt instrumēta quib9 mundant organa per que exeūt superfluitates cerebri. vt sunt aures. oculi. nares. Et g ob hoc manus debēt esse mūde. Plus tn̄ debēt lauari in aqua frigida q̄ in aqua calida. q2 lotio manuū in aqua calida generat vermes in ventre. Et hoc specialiter dummodo man9 in aqua calida lauantur post sumptionē cibi. vt innuit Aui. 16. i trac. 5. c. 1. vbi agit de vermibus in vētre genitis. Et rō est. q2 per lotionē manuū in aqua calida post sumptionē cibi trahit calor naturalis q cōplet digestio in stomacho ad extra. quare imperfecta fit digestio: que potissima causa est vermiū. Tertiū est. q postq̄ homo surrexerit a somno debet paulatim incedere siue se mouere. Cuius causa est vt superfluitates prime et scde digestionū q sunt feces et vrina descendāt et pparent faciliori euacuatiōi. Quartū est. q postq̄ homo surrexit a somno debet extēdere man9 et pedes et alia membra. Cui9 causa est. vt trahant vitales spūs ad mēbra exteriora. et per h subtiliant spūs cerebri. Quintū est q debet crines pectere. Cuius causa est. vt aperiant pori. per hoc capitis et exeāt vapores cerebri derelicti post somnū et subtilient ei9 spūs. Unde vsus pectinis multū cōfert visui et maxie sensibus pdest. Unde dicit Aui. 3. i trac. 4. c. de cura debilitatis visus. Administratio pectinis super caput iuuatiua est: et cōfert pncipue sensibus. quare oportet q administret oi die multotiēs qm̄ attrahit vapores ad superiora et mouet eos a pte oculi. Sextū est q homo debet mūdare et fricare dentes. Cui9 causa est q2 immūdicies dentiū est causa fetoris anhelit9. Similr a dentib9 immūdis spūs immundi eleuant ad cerebrū ipm perturbātes. Preterea. cōmixtio immūditatis dentiū cū ipso cibo ad stomachū missa est causa corruptiōis cibi in stomacho. Modū aūt cōseruādi sanitatē dentiū et bonitatē odoris eor tāgit Aui. 7. i. c. de cōseruatiōe dentiū sub his verbis. Et ex eo q cōseruāt sanitatē dentiū est vt colluat os in mēse bis cū vino i q decocta est radix titimalli. Est em̄ pueniēs ad vltimū in faciēdo bonū odorē: et nō adueniet faciēti illud dolor dentiū. Ulteri9 autor in vltio versu subdit aliqua pcepta generalia. Primū est q homo lot9 stupha vel balneo debet se tenere calidū. q2 tūc pori sunt apti. Et sic defacili frigus posset subintrare: et magna nocumēta corpori inferre. Aliud est q postq̄ homo sumpserit cibū debet modicū stare vt cibus perfecte descendat ad fundū stomachi in q cōplet digestio: deinde lente ambulet et non fortiter. ne pter motū fortē calor trahat ad ptes exteriores. et per hoc impediat cibi digestio. Aliud est q homo frigidus debet cauere ne subito se calefaciat. sed paulatim Mutationes em̄ subite naturā ledunt. Omnia em̄ extra naturā molesta sunt. vt dicit Ga. in commento illius canonis Scdm multū et repente.

¶ De somno meridiano.

Sit breuis aut nullus tibi somnus meridianus.
Febris pigricies. capitis dolor atqȝ catharrus
Hec tibi proueniunt ex somno meridiano.
Meyde ader kurtze den mittagschlaff
Das feber vnd vnlust volgt ym nach
Wetag des heupts/ die schnup dartzu
Diß brenge dyr alles: dy mittags rw.

¶ In hoc textu tangit auctor quatuor nocumēta que ꝓueniūt ex somno facto
post prandiū: Quoꝝ primū est ꝙ ex somno meridiano solet sequi febris: quod
aliqui putāt verificari de febre ꝓueniēte ex opilatione: causam istius febris red
dentes. qr tpe diei calor et spiritus mouenť ad exteriora: et sic virtus digestiā in
die est debilis. Digestio eñi perfecta est qñ calor et spūs ad interiora mouetur.
ꝓpter q̄ꝝ motū calor naturalis incendiť. Et sic tpus noctis est tpus ꝑfectiōis di
gestionis. Indigestio eñi et cruditas humorū est causa opilatiōis: q̄ opilatio ē
causa febris. ſm Aui. i. 4. in pluribus passib9. Scdm nocumētū est pigricies q̄
ex eadē causa videť oriri. Ex materia eñi indigesta et grossa: grossi eleuanť spūs
qui moti ad membra corporis grauedinē corpori inducūt. quēadmodū spirit9
subtiles et leues leuitatē animi et corporis inducūt. Tertiū est dolor capitis q̄
etiā ex eadē cā ꝓuenire videt Ex cibo eñi indigesto in stomacho eleuātur grossi
spūs cerebrū ꝑturbātes qui spiritus sunt causa discolorationis etiā faciei qñ ad
cutem mouenť. qr vbi est materia grossa nccē est quicq̄d ex tali materia dissolui
tur esse grossum. vt innuit Ga. in cō. illius amphorismi. Et qui crescunt: sic inqui
ens Quicquid eñi de qualibet re dissoluitur: ei vnde dissoluiť necce est vt assi
muleť. Quartū nocumentū est catharrus qui silr ex eadē causa videť oriri. s. ex
reumate. Reuma eñi diciť ois fluxus materie de membro ad membrū in quos
cunqȝ ꝑte corporis fuerit. sed ſm ꝙ ad diuersas partes corporis fluit diuersa sor
titur noia Qñ eñi moueť ad pect9 siue ad membra spiritualia: videlicet ad pul
monē diciť catharrus. Sed qñ fluit ad fauces siue ad colatoriū palati dicitur
brancus. Et bene fluit ad nares diciť coriza. vt habeť in istis versibus. Si fluat
ad pectus dicať reuma catharr9 Ad fauces branc9 ad nares dico corizā. Pre
ter tñ p̄dictoꝝ nocumētoꝝ causas narratas alie possunt assignare magis effi
caces. Causa nāqȝ primi nocumēti. s. febris q̄ aliqū est effimera. aliqñ putrida ē
febris quidē effimere retētio fuliginū in somno diurno: q̄ꝝ resolutione vigilia fa
cere cōsueuerat quib9 aceruatis et spiritib9 admixtis in eis accendiť calor extra
neus causans febrē effimerā. Febris vero putride: putrefactio humiditatū mul
tiplicatarū ex somno diurno ad cor effumantiū. Scdm vo nocumentū. s. pigri
tia cōtingit ꝓpter hūiditates per somnū diurnū retētas circa musculos cordis
et iuncturas: quib9 torpescunt et tarde reddunť ad solitos motus. Tertiū vo
nocumentū ex silri cā oriť. s. ex hūiditatib9 et vaporib9 ꝑ somnū meridianū retē
tis: q̄ moti versus caput et cerebrū dolorē ingerūt. Quartū vo nocumētū vcȝ ca
tharrus q̄ vlr oē reuma ſcať contingit ꝓpterea: qr vapores et fumi q̄ vndiqȝ ꝑ
cutē hora vigiliarū resolui solēt in somno diurno ad caput tendūt. vbi inspissati
recidūt interi9 reumatizātes. Aui. āt. i. c. fen. 3. do. 2. c. 9. alia supaddit nocumē
ta somni diurni q̄ꝝ primū est gñare egritudies hūidas vt guttas et paralises
ex retētiōib9 hūiditatū q̄ de die magis resolui solēt. Scdm est corruptio coloris

faciei ꝓpter humiditates aquosas vrine sites in sanguine multiplicatas ex som
no diurno. resolui solitas tꝑe vigiliaꝝ: q̄ ad faciei cutē cū sanguine expulse red
dunt eā tumidā et diclinantē ad citrinitatē. Tertiū est generatio splenis. i. splē-
tice passiōis indispositꝫ ad eā. Cuiꝰ cā est retētio hūoris grossi melācolici i sple
ne ex somno diurno. sicut em̄ iuuāt vigilie motū et liberū transitū huiꝰ grossi hu-
moris ꝑ cannales strictos cū calore diei vias aperiēte. sic somnꝰ impedit maxie
diurnus: cū tūc instet hora ſm plurimū transitus melancolie ꝑ cannales suos.
et maxie per illū cannalē. qꝛ splen transit ad orificiū stomachi grā ꝓuocationis
appetitꝰ ꝑ quē splenis superfluitas emundari solet. Non em̄ cōuenit vt de no-
cte ꝓuocet sed de die potiꝰ appetitū cibi. Quartū est relaxatio neruorū seu re-
mollitio eoꝝ. Cuius causa est ꝓhibitio resolutiōis humiditatū quā facere solēt
vigilie diurne que interius retente neruos imbibūt. Quintū est debilitatio appe
titus. Cuiꝰ causa est ꝓhibitio resolutiōis que est prima causa famis. Alia cau-
sa est repletio stomachi ex fumis vaporibꝰ et humiditatibus remollientibus et
saturātibus orificiū stomachi. Sextū est generatio opostematū. Cuius causa ē
qꝛ supfluitates per somnū diurnū multiplicate colligunt sepe in aliquo mēbro
rū: et ipm intumescere faciūt. Et vlterius dicit Aui. ꝙ due de potioribus causis
ꝓpter quas nocet somnus diurnus sunt. pria quidē qꝛ cito interrūpit ꝓpterea
ꝙ calor diei trahit versus exteriora calorē corporis. et ecōtra somnꝰ ad interio-
ra: vnde motꝰ ꝓuenit agitatiuus. et ideo cōsulit tūc dormire volētibꝰ ꝙ in vm-
bra dormiant: et in tenebroso loco: scda vo ꝓpterea ꝙ reddit naturā stupidā et
quasi ꝑterritā retrahentē se ab eo in q̄ erat scꝫ a digestione cibi. Aduertendū tm̄
est ꝙ licet somnus diurnꝰ generaliter vituperet et nocturnus cōmēdet: ex diurno
tm̄ ille minꝰ vituperat q̄ a mane est vsqꝫ ad tertiā. s. ab ortu solis vsqꝫ ad tertiā
post ipsum. Juxta illud Hypocratis pronosticorū scda dicentis. Somnus vt
moris est cōueniēs et naturalis vt noctē nō effugiat et diē nō impediat est lau
dabilis. cōtrarius vero est improbandus minus tm̄ si a mane vsqꝫ ad tertiā te-
nuerit. Quanqꝫ tm̄ somnus diurnus et meridianꝰ intantū a primis medicine in
uentoribus detestat. moderno tm̄ tꝑe nō oīs somnus diurnus est vituperādꝰ.
et ꝓprie si in eo quiqꝫ cōditiōes obseruant vt vult Bartrucius. Prima est vt sit
cōsuetus. scda vt nō sit illico supra cibū. tertia vt nō sit capite depresso. quarta
vt nō sit longus. quita vt nō fiat ab eo subito stupida et repentina expergefa-
ctio. sed morosa.

¶ De vento retento in corpore.

Quatuor ex vento veniunt in ventre retento
Spasmus. idrops. colica. vertigo. quattuor ista.

Die wassersucht · kramff · des leybes grymmen
Vnd schwyndel · machen vorhalten wynde ·

¶ In hoc textu auctor ponit quatuor nocumenta ꝓueniētia ex retentiōe ventosi-
tatis in corpore nr̄o. Quoꝝ primū est spasmus. Cuiꝰ causa est qꝛ ventositas re-
tenta sepe capit raptū ad iuncturas et neruos ipsos replens: ex q̄ꝝ repletiōe se
quit ipsoꝝ cōtractio q̄ vocat spasmus. Et ab Aui. z. in. c. de spasmo. spasmꝰ sic
diffinit. Spasmus est egritudo neruosa qua mouent lacerti ad principia sua et
inobediētes sunt in dilatiōe eoꝝ. Et iste spasmus est duplex. Nam quidā est ex
repletione in quo membrū abbreuiatur et ingrossatur ꝓpter rem implentē. sicut
corium aut corriga cū est res implēs abbreuiatur et ingrossatur. Et iste spas-
mus fit subito. Alius est ex inanitione in quo contrahitur longitudo et la-

titudo et minorat membrū ſm longū et latū. Sicut in pergameno: cū apponit igni fit contractatio ſm longū et latū. Et iſte ſpaſmus fit paulatim. Scdm nocumentū eſt ydropiſis. q̄ eſt morbus materialis. cauſat⁹ ex re frigida plurima ingrediente et inflante membra aut loca ptiū in quib⁹ regimē .i. digeſtio cibor fit et hūor. vt dt Bartruci⁹. Idropiſis em̄ nō generat niſi cū ſāguis nō generat. vt dicit Ga. ſexta pticula amphoriſmor in cōmēto illi⁹ Emorroides ſanāti antiquas. Et eſt triplex ydropiſis .ſ. ypozarcha. aſclites et timpanites. et de timpanite intelligit iſtud ſcdm nocumentū. Timpanite em̄ vt dicit Bartrucius fit a mala cōplexiōe frigida ſtomachi ⁊ epatis, phibēte cibū tranſmutare in chimū ⁊ humorē benignū aut ſanguineū: quare cōuertit in rem ventoſam q̄ dū nō expellit per eructuationē aut aliūde opilatiōe viarū phibēte vel virtute expulſiua vl ſequeſtratiua ſeu ſupfluitatū debili exiſtēte colligit inter ciphac et mirach ventris et cauſat ydropiſim. Tertiū nocumentū eſt colica q̄ eſt egritudo multū dolo roſa. facta ī inteſtino dicto colō: qḋ eſt vnū de inteſtinis groſſis: queadmodū yliaca eſt egritudo doloroſa facta in inteſtino gracili dicto ylion. et fiūt iſte egritudies ſepe ex ventoſitate incluſa in dict3 inteſtis. Quartū nocumētū eſt vertigo Et eſt egritudo cū q̄ videt homi ꝙ oīa voluant in girū. Cui⁹ egritudis cauſa ē ventoſitas ad cerebrū mota q̄ ꝓpter eius in cerebro motionē vertiginē facit. Et iſta quatuor nocumēta cū quibuſdā aliis pulchre cōmemorat Aui. xviii. i. c. de rebus q̄ nocēt colicis dicēs. Et ſcias ꝙ retentio ventoſitatis multotiēs facit accidere colicā ꝓpterea ꝙ ſubleuat eam et reprimit ipſam. ita vt aggreget res vna et ꝙ facit accidere debilitatē in inteſtinis. Et qn̄q3 perducit illud ad ydropiſim Et qn̄q3 generat tenebroſitatē et viſus vertiginē et epilenſiā. Et quandoq3 retinetur in iunctura: et facit accidere ſpaſmum

¶ De Cena.

Ex magna cena. ſtomacho ſit maxima pena.

Vt ſis nocte leuis. ſit tibi cena breuis.

Der abentpraß beſchwert den magen

Daß wenig kanſtu leichter tragen.

¶ In hoc textu autor ponit vnū documentū pro cōſeruatiōe ſanitatis dicēs. ꝙ homo in cena debet eſſe ſobri⁹: et ſe nō multū cibo replere: q2 nimia repletio nocturna inducit impedimentū ſomni. tortionē ventris. inquietudinē corporis poſtulas in facie grauitatē capitis in mane. et maliciā oris. Dubiū tā incidit vtrū maior quātitas cibi ſit ſumēda in prādio q̄3 in cena. Pro cui⁹ deciſiōe aduertendū eſt ꝙ ſm diuerſitatē corporū: maior aut minor quantitas cibi ſumēda eſt in prādio q̄3 in cena. q2 copa aut ſūt in morbū decidētia. aut ſublatitudīe ſanitat3 Si in morbū deciderit. aut cū hūor3 vicio aut ſine hūor3 vicio. ſi ſine hūor3 vicio ſic ē mag3 cenādū Cui⁹ rō eſt. q2 natura in talib⁹ ſolū eſt cibor digeſtiōi intenta nō aūt ſuperfluitatū maturationi. carēt em̄ eis ꝙ ſi cū humoris vicio paciantur conueniētius eſt prandio maiore. vnde Aui. in. 3. trac. v. c. de cura epilenſi. Ille cuius cōſuetudo nō tolerat vt ſemel reficiat. diuidat cibum ſuum qui eſt minor fere ctione ſua in tribus partibus: et ſumat duas tertias in prandio et tertiam in cena poſt exercitiū ſubtile. Ratione ſic perſuadet. qm̄ illo tpe pro quo natura debilis iuuat in digeſtiōe calore ſolari viuifico. Et reſoluunt amplius ſupfluitates amplior ſumēdus eſt. hoc aūt mag3 fit in prādio q̄3 in cena ꝗ ⁊c. Preterea i die calor vitalis adeſt ſolaris et lucis digeſtiuus cū ſit vite principiū. quare ad digeſtionem diurnalem tunc duplex operabitur calidum: nocte vero non. Et etiam nocte natura magis eſt circa ſuperfluorum digeſtionem in talibus ma

tenta.nō ē ergo impediendā multa ciboꝝ exhibitione. Quāuis eñ calor in plerisqꝫ fortificet in nocte spirituū retractione et somni reductione.nō tamē potest hmōi calor duo.vt alimētum et superfluitates digerere: Conuenit itaqꝫ in his cenam breuiare. Si vero huiusmodi corpora sub latitudine fuerint sanitatis: aut sunt sufficienter sana robusta superfluitatibus sensibilibus carentia.cū omnes expellant sua via.vt athlete:et hos expedit cenam maiorare. Tum quia natura eorum nocte solum est digestioni ciborum intenta:et nō superfluorum maturatiōi cum illis fere careant. Tum quia solum robur corporis intendūt quod et nocte acquirit magis cum amplior fiat sanguificatio distributio et spirituū in his generatio. Si aūt corpora fuerint a dicto tpamēto et robore distantia sicut sunt plurima vsqꝫ in egritudinē nunc deuenientia.talia:aut exercitant exercitio forti continuo et vehementi aut nō.si sic vt sunt victum manibus querentes.melius est eis prandium super cenam maiorare. Cuius causa est. quia alimentū nō solum expetitur ꝓpter nutrire.sed ꝓpter humectare membra: ac irrogare ne arefiant ex forti motu.ꝛ resistatur resolutioni caloris.ꝓpter quod oportet plus cibi exhiberi in prandio:neqꝫ ꝓpter exercitiū talia corpora cessant ab eorum digestione:cū ita sint consueti. Usus eñ est res preter naturā. Est et calor vehemens ꝓpter exercitiū potens super digestionē in eis:ꝓpter quod videmus eos ter in die cū appetitu cōmedere et bene digerere. Si autē nō vtantur forti et laborioso exercitio cōtinue sicut predicti.dupliciter illud euenit.quia aut solum qñqꝫ vtunt exercitio forti et laborioso et nō cōtinue.aut solum vtunt exercitio debili.cū quo stat multiplicatio superfluitatū. Si vtant exercitio plurimo forti et laborioso ꝓpter occupationes necessarias in vita et ad salutē. sicut ciuiles viri ꝙ plures circa bona fortune negociātes ad salutē interdū exercitio forti et laborioso mouent.vt diu equitantes vel itinerantes:aut aliud quoddā fortius a consueto agentes exercitio. Et his vtilius est cenam super prandium amplius augere. Cuius ratio est.quia si tales prandiū augerēt cū non sint consueti adeo forti et laborioso exercitio agitari:vt priores ipsoꝝ iam corrumperet digestio:malorum humorū generatiua. Item ꝓpter motum superfluum calor horum disseminatione est debilitatus:cuius quidē vnitio que magis nocte fit ꝙ die potissima est fortitudinis et digestionis causa. quare in cena instante nocte alimentū amplius potest administrari. Item isti prius non laborioso vtēbantur exercitio:et sic corpus eoꝝ humiditatibus plenū est quibus et paruo cibo sufficienter potest resisti resolutioni et exsiccationi factis per motum in die occurrentē. Si vero paucis debilibus exercitijs et paruis occupationibus in vita vtantur.precipiendum est ipsis melius prandere ꝙ cenare. Et declaratur istud sicut in corporibus nunc egrotantibus apparuit. Cum eñ hi sunt debilis digestionis:vt plurimū iuuantur per calorē solis et lucē:valde viuificos.confortantur enim inde spiritus ꝓpter suum simile. Ipsi eñ est lux:aut effigiem habet lucis ſm Auicennā. Iuuatur etiam quia superfluitates tunc melius expelluntur poris apertis de die ꝙ de nocte. Preterea nocte non oportet eos multo cibo sed pauco repleri.cum natura tunc intenta est magis circa digestionē humoꝝ crudorum:quos somnus habet maxime digerere ac ad benignum reducere. Licet enim nocte digestiua fortificetur virtus:nō tamen adeo ꝙ valeat cibum et superfluitates digerere. Aduertendum est insuper ꝙ in exhibitione cibi maioris aut minoris in prādio ꝙ in cena maxīe seruandus est vsus.q: consuetudo est res maxīa in cōseruatione sanitatis et egritudinē curanda. Scđo regiminis acutoꝝ:qđ ostendit ex eo ꝙ eius mutatio ꝛ maxīe subita vehemēter ē lesiua. Unū Dama. Mutare cōsuetudinē nociuū ē et molestū.et pcipue semꝑ Et ideo praue cōsuetudīes abolēde sūt:ſʒ nō more eo ꝙ natura non sustinet repentinas mutatiōes. Et sic ptʒ ꝙ vniuersalius maiorandū est prandiū sup cenā

cū plurime egritudines sunt materiales et plurima corpora lapsa. Si tñ solū semel in die comedat melius est cibū in cena exhibere nisi oculi aut cerebrū pasciantur. tunc em̄ melius est in prandio exhibere cū nō parum egrotantis nocet oculis et cerebro. Ulterius circa textū est notandum q non solum repletio nocturna: siue in cena nocet stomacho. immo oīs repletio cibi generat em̄ opilationes. febres. putredines. apostemata. et lepram. quia est causa indigestionis. q aūt oīs repletio nociua est stomacho declarat Auicē. xiij. i trac. i. c. de reb9 quarum vsu leduntur stomachus et intestina dicens. Ex rebus magis inimicis stomacho est repletio: et ꝓpter illud nō augetur corpus gulosi: quoniā cibus eius non digeritur: quare nō crescit ex eo corpus. Ille aūt qui cibo abstinet: dum tamen remanet aliquid appetitus eius augek: quoniā stomachus eius bene digerit cibum Et sic valde cauendū est ne stomachus torqueak et multū grauek ex cibo: ita vt anhelitus angustiek: et pulsus velocitek. et similiter repletio nauseatiua et fastidiū inducēs multū est euitanda et specialiter ex malis nutrientibus. Nam si fastidiū sit ex grossis nutrientibus. proueniūt iuncturarū dolores et renū. et podagra et grossities splenis et epatis. et regulariter egritudines flegmatice et melancolice. Et si fastidiū sit ex nutrientibus subtilibus proueniunt febres acute et maligne: et apostemata multū acuta. Igitur euitanda est repletio nauseatiua. Non igitur tantū est cōmedendū quin stomacho maneat aliquis locus vacuus: nec ex toto debet desideriū sopiri: sed retineri debet aliquis appetitus. Et hoc specialiter obseruandū est in habentibus appetitum fortem. Sunt enim aliqui quorum appetitus naturaliter multum sopitus est. Et isti forte debent plus cōmedere q̄ꝫ appetunt.

¶ De dispositione ante cibi sumptionem.

Tu nunq̄ꝫ cōmedas stomachum nisi noueris ante
Purgatum vacuumq̄ꝫ cibo quem sumpseris ante:
Ex desiderio poteris cognoscere certo:
Hec tua sunt signa subtilis in ore saliua.

Nym nicht newe schnabelweid
Du hast den vor die alten gedewt
Das wirstu mercken selbst an dyr
Auß dūnner speychel vnnd essens bgyr.

¶ In hoc textu ponunt aliqua precepta que homo sane cupiēs viuere necessario debet obseruare ante sumptionē cibi. Quorū primū est q homo nō debet sumere cibū nisi nouerit stomachū suū esse purgatū a malis humorib9 qd fit per vomitū expellēdo humores putridos: et malos in eo existentes: q: si sumerek cibus predictꝫ malis humorib9 in stomacho remanētibus: ex cōmixtione taliū humorū cū cibo cibus sumptus corrūperek. Secūdū preceptū est. q homo nō debet sumere cibum de nouo: nisi presenserit cibū sumptū in stomacho suo fore digestū et ab eo euacuatū. quia nihil est deterius in humano corpore q̄ꝫ intromittere cibū super aliū qui nō est digestus sed digeri incipit Nam superassumptus cibus prioris digestionē inchoatā impedit. Et digestio prioris ante complebik qui transiens ad epar per venas meseraicas ducet secū cibū superassumptum indigestū. Unde crudi humores in corpore multiplicabunk. Ulterius in textu ponunk duo signa euacuatiōis stomachi a cibo preassumpto Primū est desideriū certū. i. vera fames. Et pro intelletu istius sciendū est. q duplex est fa-

mes.s.vera et mēdosa. Vera Gali. describit.ij.amphorismorū in cōmento illius canonis. vbi dicit Indigētia nō oportet laborare. di. Certa fames est cū homo cibo indiget: vnde immēsus sequat appetitus Sed mendosa fames est cibi appetitus corpore nō indigente Et sic vt vera fames fit ex cōtritione et corrugatione venarū orificij stomachi procedentibus a succione membrorū inanitorū cibo indigētiū. sic mendosa fames solet ab his fieri qui stringunt et rugāt orificium stomachi membris cibus nō egētibus: vt ab actu frigidis stipicis aut acetosis. Et istius signi et scdi precepti precedētis cōmemorat Auicē. in doctria scda ca. de eo qd cōmedit sic inquiēs. Oportet preterea ne aliqs cōmedat nisi post desideriū neqz in hoc tardet cū desideriū ebullierit. i. forte fuerit: nisi mendosum fuerit. vt ebriorꝝ desideriū et habentiū fastidiū. qm̄ tollerare famē stomachū putridis replet humoribus. Et postea eodē capitulo dicit. Et neqz ipse neqz oēs qui sanitatē habere volūt aliquid cōmedāt nisi desideriū fuerit certū: et stomachus et superiora intestina a primo nutriēte euacuata fuerint. Qd em̄ in corpore existit deterius est si nutriēs super nutriēs qd nō est digestū mittet. Scdm signū est qd significat super certo desiderio siue certa fame est subtilis dieta precedēs id ē parua administratio cibi qn̄ etiā illam sequit fames. hcat esse certa et vera. Sciendū est insuper ꝙ in vna et eadē refectione pessimū est simul multos et diuersos cōiungere cibos. vt carnes et pisces vel pullos et porcū. et postea prolongare tps in cōmedēdo. quia primus cibus iam digeri incipit cū aduenit vltimus. Et sic partes cibi dissimiles fiunt in digerēdo sic ꝙ preassumpte prius digeste sunt ꝙ̄ postremo sumpte sue digestionis mediū attigerint: vnde fit ꝙ que dā corrūpunt alias. Et istud innuit Auicē. in. i. doc. ij. c. de eodē qd cōmedit dicens. Et nihil quidē deterius est ꝙ̄ diuersa nutrimenta simul adiūgere. et post hoc in cōmedendo tps prolongare. cū em̄ postremū nutriens aduenit: primum iam incepit digeri. nutriētes ergo i digerēdo nō simulant. Sciendū est tn̄ ꝙ prolongatio in cōmedendo moderate facta fere vna hora gratia bone masticationis et transglutitionis est laudabilis et plurimū cōferens ad conseruationē sanitatis. quia perfecta cibi masticatio cū morosa trāsglutitione siue ingluuie est veluti media digestio. Sed mala masticatio vel digestionē cibi impedit: vel vehementer retardat. Sed prolongatio in cōmedendo cū inflictionibus et paucis duab⁹ vel trib⁹ horis ē plurimū nociua et sequūt ex ea nocumēta pnarrata

¶ De cibis vitandis.

Persica. poma. pira. lac. caseus et caro salsa.
Et caro ceruina. leporina. caprina bouina.
Hec melancolica sunt infirmis inimica.

Pfirschen: byrn: milch: öpfel: keeß
Vonn ochsen: vnd alls gesaltzen fleisch
Von hyrßen: hasen vnd von tzygen
Söln die krancken lassen lygenn.

¶ In hoc textu tangunt decē cibi siue alimēta melancoliā generatiua: aut infirmis inimica. Quorū primū est cōmestio per sicorū. De quibus Gali. ij. ali. c. xix. dicit ꝙ et horū succus: et qd velut caro facile corruptibilis est: et oino quidem prauus. quare nō oportet: sicut quidē est: post aliud alimentū offerre. corrumpunt em̄ supernatātia. Meminisse aūt oportet huius qd cōe in omnibus. que scūqz cacochima humida lubrica et facile subire potētia. pp̄ter h oportet ipsa comedere priora aliīs. sic em̄ ipsa celeriter subeunt: et illis viā faciūt. vltio aūt

sumpta simul corrūpūt et alia. Et ita patet q istud dictū debet intelligi de per
sicis cōmestis post cibū aliū. quia ipsa sumpta ante cibū bona sunt stomacho.
ventrē leniētia atq appetitū prouocātia Juxta illud Auicē. ij. cano. c. de psicis
dicentis. Matura sunt bona stomacho: et in eis est virtus faciēdi appetitū cibi
Et subdit Auicē. Et oportet quidē vt nō cōmedant post aliū cibū. qm corrumi
punt post eum: sed precedant ante cibū. Simil'r Serapion in aggregatore. c.
de eis. auctoritate Diascoridis ait. Matura ex persicis sunt bona stomacho et
molliūt ventrē. Immatura vero stringūt: et qn desiccant stringūt fortius. et de
coctio siccoꝝ qn scz bibit phibet fluxum humiditatū ad stomachū et ventrē. et
qn trita super locum puluerizant vnde fluit sanguis abscindēt eū. Et licet pnar
rata habeāt iuuamēta. quia tn̄ humorē generāt putrefactibilē. nocitiua sunt in
firmis. et maxime qn indebite sumunt. Et sunt persica frigida in primo gradu.
et humida in scdo. Scdm est pira siue cōmestio piroꝝ. Et causa eius est. quia
pira et generaliter omnis fructus recēs nō coctus replet sanguinē aquositate
ebulliente in corpore. Et sic preparāt sanguinē ad putrefactionē: et pcōsequēs
nocent egris. Pira simil'r vt dicit Aui. ij. cano. c. de eis. a pprietate inducūt coli
cam. Ipsa tn̄ inter ceteros fructus multos impinguāt. ppterea porci ex ipsis pi
ris impinguant plus q̄ ex aliquibus alijs fructibus. Et quia pira ventositatē
generant: et sic inducunt colicā. Usus habet q pira et alij fructus ventositatem
facientia cum carminatiuis. i. ventositatē expellentibus cōmedunt. vel possumus
obuiare nocumento ipsorum superbibendo vinū vetus odoriferū. et meliora pi
ra sunt que magis odorifera sunt: et magis dulcedinē participātia. et etiā me
liora sunt decocta q̄ cruda. et possunt decoqui cum aniso: feniculo et zuccaro.
Tertiū est cōmestio pomoꝝ de qb9 dicit Auicē. ij. cano. c. i. q assiduatio cōme
stionis eoꝝ facit euenire dolorē neruoꝝ. Et poma etiā malam habet pprietatē
in generādo ventositatē in scda digestione. quare nocēt egris. et etiā ppter simi
lem causam illi que dicta est de piris. Et ista dicta de piris et pomis: maxime
intelligenda sunt de ipsis crudis et nō de ipsis coctis. Et nedum isti fructus ab
infirmis sunt vitandi. immo oēs fructus implētes sanguinē aquositate ebullien
te. vt fructus recentes: quoꝝ succus in humano corpore ebulit sicut mustum. et
succus fructuū ebuliūt exterius in vase. Et hoc ppter calorē solis derelictum in
eis cū maturabant. Iste em̄ fructus ppter ebulitionē succi eoꝝ pparāt sangui
nem ad putrefactionē. licet pro hora qua sumunt iuuamentū prestēt humecta
tionis. Et de hac causa Auicē. febricitantibus phibuit fructus maxie recētes in
4. trac. ij. c. 7. dicēs. Et oēs fructus nocēt febricitāti cū ebulitiōe sua ꝛ corruptio
ne in stomacho. Quartum est cōmestio lactis Cuius causa est. quia lac de leui
corrumpitur et in fumū aut acetositatē cōuertitur in stomacho immundo. sicut
vt plurimū est stomachus febricitātis febre putrida Et ergo febricitātibus febre
putrida nō conceditur. Et simil'r est malū habentibus dolorē capitis et siticulosis
et pluribus alijs: de quibus loquit Hypocras quinta particula amphorismo
rum: amphorismo illo. Lac dare caput dolētibus malū ꝛc. Uerum est tn̄ q in
aliquibus passionibus cōuenit sicut in ptisi et ethica et aliquibus alijs. Prout
etiā dicit Hypocras amphorismo iam allegato et etiā inferius aliquid dicet
ibi Lac ethicis sanū ꝛc. Et licet lac in predictis passionibus vituperet: In sanis
tn̄ laudabile est. Et hoc si in stomacho et epate bene digerat. tunc em̄ intestina
lauat sua aquositate. et mundificat butirositate sua. humoribus venenosis re
pugnat. membra humectat. caseitate sua vulnera pectoris iuuat. et pulmonis
gutturis. renū q̄z intestinoꝝ: et vesice morsurā acutorū humoꝝ in intestinis mi
tigat: quia visceribus inuiscat et humoꝝ prohibet morsum. Preterea conuenit
lac corporibus temperatis: quorum stomachus mundus est a colericis et flea
gmaticis humoribus. In his em̄ lac bene digestum multum dat nutrimētum.

laudabilē sanguinē generat carnē augmētat: totū corpus laudabilr humectat
exteriora pulchra facit. vt refert Ysaac in dietꝫ vlib⁹. Et ibi etiā auctoritate Ru
fi dicit ꝙ lac bibentes ieiunos esse oportet: et bibat calidū cū exeat vbera: necꝫ
aliquid cōmedat quousꝫ digerat: et labor nimius motus caueat. Non est tñ
quiescendū oīno a deambulatione sed deambulandum est suauiter quousꝫ in
stomachi fundū descendisse sentiat. In distemperatis vero corporibus lac non
cōuenit. In calidis eñ corporib⁹ cito mutat in fumositatē ꝛ colerā. In frigidis
vero in acetositatē et putredinē. In stomacho etiā immundo lac nō cōuenit: qꝛ
in eo corrumpit. Circa electionē aūt lactis sciendū est ꝙ magis eligendū est lac
mediocre in via nutrimēti et nō subtilissimū. sicut lac cameli aut etiā asininum.
necꝫ pinguissimū et grossissimū. sicut lac vaccarū et pecudū. Eligendū est igitur
lac capre. non eñ habet tm̄ aquositatis sicut lac cameli qđ nō est aptū ad nutri
endū rōne nimie humiditatis. sed ventris subductiuū: nec habet tm̄ pinguedis
et grossiciei seu caseitatis et vnctuositatis sicut vaccarū et pecudū qđ ꝓpter gro
ssiciem et vnctuositatē est venarū opilatiuū. ventositatū generatiuū. et difficilio
ris digestionis ꝗ̄ʒ sit necessariū in regimie sanitatis Eligat igit lac capre non ni
mis ꝓpinque ꝑtui: nec nimis distantis a partu non pinguātis: nutrite in bonis
pascuis et in tp̄e quo reperiunt meliora pascua. Quintū est cōmestio casei: et po
test intelligi de oī caseo. maxime tñ de veteri Cuius rō est: quia caseus recēs est
frigidus et humidus et grosse substantie et difficilis digestionis et opilatiuus
et lapidis generatiuus et nō multū cōpetit via cibi in regimie sanitatis. Et case
us vetus est calidus et siccus ꝓpter sal. facit cibū digeri et difficulter digerit pa
rum nutrit et male: in stomacho nocet: et nimis desiccat. et minus cōpetit ꝗ̄ʒ re
cens. Et si aliquis caseus est medius inter nouū veterē et viscosum et frangibilē
durum et mollē et parū declināᷤ ad aliqualē dulcedinē. nō nimis salsus: nō las
chrimosus. cū incidit saporis delectabilis et boni odoris: cui⁹ in stomacho mo
ra nō diuturna ex bono lacte cōueniēter factus sufficiēter vnctuosus talis vticꝫ
caseus bonus est: et inter alios magis est diligēdus. et post cibum sumptus nō
multa quātitate. multa vero quātitate stipatus in via cibi vl'r est maius. stoma
chum grauans et inobediens digestioni et opilatiuus. et lapidis in renibus et
humorū grossorū in corpore et ventositatū generatiuus Solum igit ille caseus
est bonus quē dat auara manus. Sextū est caro salsa Caro enim salsa siue solē
siue fumo exsiccata cuiuscūcꝫ generis aut animalis fuerint generat sanguinem
grossum et melācolicū ꝛ perconsequens nocet infirmis nec est conueniens sanis
Et istud innuit Auicenna scđo in doctrina scđa ca. xv. in fine dicēs: Et exemplū
spissi pauci nutrimenti mali chimi id est mali humoris est caro salsa. Septimū
est caro ceruina q̄ simil'r est sanguinē melancolicū generāᷤ teste Rasi. in almā. c.
de animalibus siluestribus et domesticis. Octauum est caro leporina que simi
liter sanguinis melancolici est generatiua. Dicit eñ Ras. de ea loco p̄allc. Ipsa
eñ palus aliīs melancolie generatiua est Et de ista etiā dicit Ysaac in dietis vni
uersalibus ꝙ nō cōuenit in via cibi: sed solum in via medicine. Et est sciendū ꝙ
ista caro leporina et sil'r ceruina cū peruenerint ad antiquitatē simpl'r sunt euitā
de si tñ aliquo modo cōueniant meliores sunt iste carnes cū ꝑtui sunt ꝓpinque
vt siccitas eorum obtemperet ab etate. et etiam sunt euitande: nisi sint pingues
nam ex earū pinguedine obtemperatur siccitas. Nonum est caro caprina Deci
mum est caro bouina quia iste carnes etiā sunt carnes melancolice. Nam Ysa
ac in dietis vniuersalibus de eis dicit Caro caprina et bouina sunt pessima du
ra in digestione tarda et digesta grossum generant sanguinē et melancolicū Et
Aui. z. cano. de carne caprina dicit Caprina vero non est bona multum et eius
humor fortasse est malus valde: Et sub istis etiā intellige carnē hircinā et vac
cinam que peiores sunt predictis carnibus. s. caprinis et bouinis. Nam de eis

dicit Aui. z. cano. c. de carne. Et caro vaccina et ceruorū hircorum silvestrium et magnarum auium facit euenire febres quartanas. Et de carne vaccina adhuc dicit ꝙ caro vaccina plurimi nutrimenti est grossa melancolica generans egritudines melancolicas. Et vlterius dicit ꝙ caro vaccina generat leprā. Et de carne hircina dicit ꝙ est mala absolute: Quia iam textus locutus est de carnibus vitandis et maxime animaliū quadrupedū. Videndum est vlterius de carnib⁹ animaliū quadrupedū. Et quia circa electionē carniū animalium quadrupedū cōtrouersiam videtur inter auctores medicine. Quidam eñ dicunt carnes porcinas esse meliores. sicut Ga. et quidam alij. Alij vero dicūt ꝙ carnes hedinas esse meliores sicut Ras Aui. et Auer. licet Auer. v. colliget. īponat Aui. ꝙ dixerit carnes porcinas esse meliores quod tñ nō dicit auctoritate ꝓpria: sed auctoritate christianorū. Alij vō vitulinas laudant pre alijs. Scdm est ꝙ electio et melioritas carniū animaliū quadrupedum potest multipl'r attēdi. Primo modo ex parte maioris nutrimenti et irresolubilioris et carnibus humanis similioris. Et isto modo caro porcina ceteris est melior. Primo ꝓpter maximā similitudinem quā habet cū carnibus humanis. teste Ga. 3. alimentorū vbi dicit Porcine aūt carnis similitudinē ad hoīes addiscere: est ex eo ꝙ quidam cōmederūt humanas carnes vt porcinas nullā suspitionē habētes ꝯm gustū ipsarū et odorem. Et Aui. z. cano. c. de sanguine ait. Sanguis hoīs et sanguis porci sunt similes in omni re: ita vt quidam fuerunt qui vendebāt carnē hoīs acsi esset caro porci. et occultatū fuerat illud vsquequo inuēti fuerūt in ea digiti hoīs. Et istud idem sentit satis Auer. v. colliget. c. de carne. Scdo quia caro porcina valde nutritiua est. Nam dicit Ga. 3. alimentorū Omniū edulliorū caro porcorū est maxime nutritiua: et huius experientiā euidentissimā habēt athlete. Et postea eodē li. ait Porcorū carne nullū aliud amplioris nutrimēti habebis sumere. Tertio quia generat alimentū stabile fortiter resistens resolutiōi. Et ista fuit mens Galieni in multis passibus vbi nō parum ꝓfert porcinas carnes ceteris carnib⁹. s. in octauo de ingenio vbi dicit Ceteris carnibus porcina laudabiliorem si porcus montana incoluerit: post porcū hedus. Et simil'r in. 5. teraputice: vbi dicit Quadrupedum caro laudabilior est porcina in calore et humiditate tꝑata. eiusqꝫ cibus plurimus et sanguis ab ea generatus omni melior est sanguis. Et istud veritatē habet de carne porcorū nō antiquorum. qr eorum caro indigestibilis est. nec iuuenū siue lactentiū quia caro eorum humidissima est. sed etate mediocriū puta vnius anni vel duorum tam domesticorū qꝫ siluestriū. Verisimiliter tñ estimandū est ꝙ porci siluestres sunt domesticis meliores. quia carnes porcorum domesticorum sunt plus debito viscosiores. Et de carnibus porci siluestris siue apri di. Aui. z. cano. c. de carne. Christiani vō dixerūt et qui eos imitant ꝙ melior caro siluestris est caro porci siluestris. Nam cū hoc est leuior carnibus domestici porci est fortis nutrimenti et plurimi. et est velocis digestionis: et est melior qꝫ esse potest in hyeme. Et ex isto vlterius sequitur ꝙ predicte carnes porcine multū laudabiles sunt corporibus iuuenibus· sanis et fortibus: laborātibus nō dispositis ad opilationes: et his qui impinguari querunt. quia talia corpora indigent plurimo nutrimento et difficulter resolubili Et ergo dicit Ra. in al. c. de virtute carniū. Caro vero grossa multū laborantibus cōueniens est. subtilis vero his qui predictis sunt cōtrarij conuenit. Et idem vult Aui. in primo. c. de regimine eius quod cōmedit dicit. Exercitati ꝓter ea et multi laboris magis sunt tolerantes nutrientia grossa. Alio modo potest attendi melioritas et electio carniū ex parte temperate cōplexionis earū. facilis digestionis et sanguinis ex ipsis generati temperantiam. vt. s. illa caro dicatur melior que temperate est cōplexionis. facilis digestionis. sanguinē generans temperatū in caliditate et frigiditate. subtilitate, et grossitate Et isto modo caro hedina est melior et lau

dabilior ceteris.vt vult Ra.Auicen.et Auer.Nam dicit Ra.in al.c.de animali⸗
bus siluestribus et domesticis.Edina caro est temperata nullā in se habēs ma⸗
licie admixtionē.qui licet temperatum generet sanguinem.laborātibus tamen
non congruit.cui nulla alia caro preferenda est.Non est enī adeo debilis vt ex
ea virtus minuatur neqꝫ eius nutrimentū adeo multum est et grossum vt ex eo
proueniat repletio.et grossus generetur sanguis.Sanguis quoqꝫ qui ex ea ge
neratur inter subtilem et grossum ac inter calidū et frigidum existit. Et ista ca⸗
ro nō conuenit multum laborantibus.sed iuuenibus temperatis exercitio me⸗
diocri vtentibus.quia ista caro generat sanguinē forti exercitio vel labore facili
ter resolubilem.licet non exercitio mediocri.Et sicut quo ad istam intentionem
caro edina inter carnes domesticas.ita caro capreoli inter carnes siluestres est
melior.et post istam carnem edinam plurimi medicorū sicut Ra. et Auerrois
ponunt carnem arietinā.Et dicit Auerrois.v.colliget.c.de carne.ꝙ est hec opi⸗
nio maioris partis medicorū preter Galienū qui abhominatur carnes arietum
Et videtur sibi.quia caro vitulorū est melioris nutrimenti qꝫ arietina.Et forsan
Ga.hic attendit melioritatē nutrimenti ex eo quod est plurimum nutrire. et nu
trimentum dare magis irresolubile.quod magis videtur cōuenire carnibus vi
tulinis qꝫ arietinis:cū arietine magis humide sint. Tertio modo potest atten⸗
di melioritas et electio carnium ex parte minoris viscositatis et melioris odo⸗
ris carū.Et sic carnes vituline sūt meliores alijs carnibus.Et istud innuit Auer
rois.v.colliget.c.de carne dicit.Et carnes vitulorū sunt bone carnes.ideo quia
non habent illam viscositatē frigiditatem et siccitatem quam habent carnes bo
uine veteres et carnes eorum sunt magis odorifere alijs carnibus:et quantum
est in hoc meliores sunt carnibus hedinis.quia in carnibus hedinis manifesta
tur quedam muscillago id est viscositas anteqꝫ coquantur. sed carnes hedine
sunt meliores vitulinis.quia meliores generāt humores. Et ex isto patet quo⸗
modo non est tanta controuersia inter auctores medicine super electione carni
um quāta prima facie apparet Notandum est insuper ꝙ carnes animaliū sicce
cōplexionis meliores sunt circa partum qꝫ distantes multū a partu.ergo hedi
et lactentes vituli meliores sunt hircis et bobus.quia sua siccitas prime etatis
humiditate corrigitur.Sed carnes animaliū complexionis humide sunt me⸗
liores distantes a partu:et circa partum deteriores.quia sua nimia humiditas
processu etatis exsiccantis.s.iuuentutis corrigitur aut tollitur et ab humiditate
prime etatis crescit.Et ideo iuuenes castrati arietes.s.vnius anni sunt meliores
et minus viscosi lactentibus agnis.et porci vnius anni vel duorum meliores la
ctentibus porcellis.Et ergo bene dicit Aui.3.c.de regimine eius quod commen⸗
ditur Oportet autem vt cibus .s.sanitatis conseruatiuus sit talis quales sunt
carnes et proprie carnes hedorum et vitulorum lactentium paruorum et agno
rum animalium.Et ex istis omnibus concluditur ꝙ carnes hircorum capra⸗
rum et arietum et boum et porcorum antiquorum et specialiter non castrato⸗
rum et porcellorum lactentium et agnorum lactentium non sunt multum con⸗
uenientes in regimine sanitatis.sed carnes vitulorum iuuenum et arietum ani
malium et porcorum duorum annorum vel vnius etiam castratorum sufficien
ter sunt esui in regimine sanitatis.Et est diligenter notandum ꝙ carnes decli⸗
nantes ad siccitatem debēt elixari.et declinantes ad humiditatem.debent assa
ri.vt earum humiditas temperetur. Et ideo carnes cuniculorum et leporum
ceruorum vitulorum et capreolorum debent elixari.et carnes porcellorum et
castratorum arietum assari.elixatio enim obtemperat siccitatem Et ex hoc pa
tet ꝙ in temporibus et complexionibus humidis magis competunt carnes
declinantes ad siccitatem vt assentur.In temporibus siccis et complexione
et etate siccis magis competunt carnes declinantes ad humiditatem.

¶ De cibis bene nutrientibus.

Oua recentia. vina rubentia. pinguia iura
Cum simula pura nature sunt valitura.

Roter weyn vnd eyer frysch
Stünden wol auff deynem tisch
Feiste suppen vnd semmeln̄ clar
Sindt ser gsunt-sag ich furwar.

¶ In hoc textu ponunt tria alimēta q̄ i modica quātitate multū nutriūt. Quorū primū est oua recētia. q₂ sunt de his q̄ in modica quātitate multū nutriūt. vt innuit Aui. z. ca. c. de ouis. Et idē vult. 4. i c. l. vbi dicit Putriēs ṽo parue quātitatis et multi nutrimēti sunt oua et gallorū testiculi Et illd idē in multis alijs locis repetit. Circa electionē ouoꝝ sciendū est ꝙ oua gallinaꝝ et perdicū et faseanorū iuuenū et pinguiū sunt bona in sanitate regimine. et alijs ouis simplr meliora. vnde oua paruula longa sunt bona. vn̄ Filia presbiteri iubet pro lege teneri Q₂ bona sint oua candida longa noua Ampli⁹ oua tremula. i. p decoctionē aliqualiter inspissata. vt in manu tenētis in cortice suo videant tremere. sunt meliora duris et sorbilibus et sunt multi nutrimēti. et facilis et bone digestiōis et generāt sanguinē maxie cordi ꝓportionabilē. vn̄ cōualescētib⁹ senibus et debilib⁹ maxie cōueniūt et maxie vitella. Unde Aui. i trac. de viribus cordis vult ꝙ vitella ouoꝝ aniāliū bone carnis sicut gallinarū perdicū et faseanorū licet nō sint medicie cordi. multū tū cor cōfortāt. Et postea subdit ꝙ cito i sāguinē ꝯuertunt. et post conuersionē paucā habēt supfluitatē. et generāt sanguinē subtilē et clarū. et ergo maxie cōfortant cor generādo sanguinē ei ꝓportionabilē. Et vlterius dicit ꝙ multū valēt in dissolutiōe subē spūs et diminutiōe sanguinis cordis Sorbilia ṽo oua facilis sunt digestionis. ⁊ leniūt pulmonē: et pectus. et ventrē lubricāt et minus nutriūt q̄ꝫ tremula. Dura ṽo oua per decoctionē facta ad digerendū sunt difficilia et nutrimentū exhibēt grossum: et tarde a stomacho descendēs: et tarde penetratiuū. Notādū est insuper ꝙ ex diuersitate ꝑparatiōis ouoꝝ etiā acquirit in eis bonitas vel malicia. Aut em̄ sunt assata. aut elixa. aut frixa. aut in iure sunt cocta. Assata elixis grossiora sunt et ad digerendū duriora q₂ focus subālē eoꝝ humiditatē desiccat. Et fiunt duobus modis. Aut em̄ cum corticib⁹ inter calidos cineres ponūtur aut in testis frangunt. In testis fracta peiora sunt alijs. Illa aūt q̄ cū corticib⁹ inter calidos cineres ponunt duobus fiunt modis. Aut inter cineres ponūtur tota. aut super carbones partim discoperta. q̄ in cineribus ponunt tota sunt peiora. q₂ cū calor foci circūeat fumositates retinet. Discooperta sunt carbones posita fumositatē emittūt et munda fiunt Elixa in aqua meliora sunt q̄ꝫ assata. q₂ aque humiditas calori foci in humiditate desiccanda repugnat: Et fiunt duobus modis: aut em̄ cū corticib⁹ elixant aut infra aquā frangunt Cum corticibus peiora sunt alijs. q₂ cortices ꝓhibent dissolutionē fumositatū ⁊ grossiciei. In aqua fracta calor aque tpate penetrat et grossiciē suā subtiliat: et aufert sibi grauitatē sui odoris. vnde hmōi laudabiliora sunt ceteris oībus Frixa ceteris peiora sunt. q₂ pessimos generant humores: et sūt i stomacho motātia fumositatē et corruptionē inducētia ⁊ fastidiū facientia. In iure cocta inter assata et in aqua fracta sunt mediocria. Et ista colliguntur ex Isaac in dictis vniuersalibus Sciendum est etiam ꝙ ouum diuersificatur ſm eius partes cōponentes. Nam vitellū in caliditate tpatū existit

Albumē vero frigidū est et viscosū duo digerit͛: et sanguis etiā ex eo generatꝰ nō est bonꝰ vt habet ex Rasi.3.almā.c.de virtutibus ouoꝝ: Et sicut oua ꝑdicta.s. gallinarū et perdicum: et faseanoꝝ sunt cōuenientia in regie sanitatis. Ita oua anatū.anserū.strutionū.et similiū volatiliū minꝰ cōuenientia sunt in reg ie sanitatis vel simpl͛r euitanda. Scd̄m est vinū rubeū Pro quo sciendū est ꝙ vina diuersificant͛ in colore. Nam quedā sunt alba.quedā rubea clara.quedā citrina. et quedā nigra. Uina enim alba debiliora sunt ceteris minus calida et minus nutritiua.verū sunt minus ledentia caput et magis vrine ꝓuocatia et appetitiua. Q2 sunt debiliora ceteris ptz.quia ꝯm Ga.sup.1.cano.3.pte regimis acutoꝝ. Debile vinū est qd̄ minus calefacit et minus replet caput.cum ergo vina alba minus calefaciūt et minus replent caput ceteris.vt patebit debiliora erunt ceteris. Q2 aūt vina alba sunt ceteris minus calida.vt ptz p Ga.in cō.illius cano.3. parti.regimis acutoꝝ.de vino etem̄ albo dicentē Non est possibile alicui ex vinis albis vt calefaciat calefactione vehementi Et postea subdit Uinū aūt albū est minoris calefactionis oībꝰ vinis Et istud est verū ꝯparādo vina eiusdē territorij adinuicē et nō aliter.qm̄ vina rubea et ruffa gallicana nō sunt ita fortia nec ita calida: sicut sunt mlt͛a vina alba que reperiunt͛ in aliijs territorijs. Debet igit͛ fieri cōparatio inter vina eiusdē maneriei et territorij. Q2 aūt sint ceteris minus nutritiua ptz p Ga.in cō.illius amphorismi scd̄e particule amphorismoꝝ Facile est repleri potu ꝙ̃ cibo dicentē: Uinū em̄ aquosum subtile atq3 albū vsualiter aque est vicinū et illius virtuti vicinat͛ ad nutriendū vnde vrina ꝓuocat͛: nec corpus inde nutrit͛. Et sil͛r in cō.illius amphorismi eiusdem particule. Eoꝝ que nutriunt͛ dicit Ga. Uinum aquosum nimis dat corpori nutrimentū cuius liquor est sicut aqua subtilissima et color albus. Q2 aūt nimis ledunt caput per Aui.in 1.doc.2.c.de regimie aque et vini dicētis: Uinū vero albū et subtile calefactū est melius nō em̄ capitis efficit dolorē sed fortasse humectabit: et capitis dolorem alleuiabit Et idē etiā vult Ga.in cō.illius cano.3.particule regimis acutorum Potus aūt dulc3. Ratio aūt quare minus ledunt caput est: quia minus fumosa et vaporosa sunt ceteris: ꝙ aūt magis sūt vrine ꝓuocatia et appetitia ptz per Ypp.in cano.illo.3.pticule regimis acutoꝝ: de vino etem̄ albo dicentē: Sz transitus eiꝰ.s.vini albi in vesicā est facilior ꝙ̃ cuiuslibet alterius potus: cū quo etiā vim aperitiuā habere dinoscit͛: Et ex hoc textu sequit͛ ꝙ ista vina alba subtilia plus cōueniunt ꝙ̃ alia vina calefactis siue a natura sicut colericis et sanguineis naturalibꝰ siue ab accīte.sicut calefactis ex ira vel mora in sole. Et sil͛r magis cōueniūt studētibus q̄ debēt vti vino nō turbante cerebrū: Et sil͛r conueniūt habentibus cerebrū debile siue natural͛r siue accītal͛r: quia habētes cerebrū debile ex forti vino facil͛r inebriant͛.vt habet Aui.in.3.loco ꝑalle. Et ergo si vti velint vinis fortibus necc̄ est ea fortiter limphare. Et sil͛r cōueniunt habētibꝰ epar calidū ⁊ stomachū calidū et hītātibꝰ i regiōe calida q2 calida vina istis facerēt estuationē. Uina vero rubea clara sicut beluacēsia calidiora sunt ceteris: vt vult Ga.cō.illius cano.super al. De vino etem̄ albo vbi dicit: Uerūtamē cuiꝰ calefactio ex vinis est vehemēs: eius color est rubeus clarus. Et ista vina etiā nutribiliora sunt ceteris: vt habet Ga.in cōmento illius amphorismi ꝑal. Facile est repleri: vbi dicit Grossum vero et rubeū vinū nutribilius est ceteris: implens corpora cito obnoxia inanitioni. Et circa istud est intelligendū ꝙ vina rubea dicūtur nutribiliora eo ꝙ plus eoꝝ in subā membroꝝ conuertit͛. Uina tū̄ nigra possunt dici nutribiliora ceteris.quia constantius dant nutrimentū: et tardius a membris resolubile. Et isto modo dicit Ga.in cō.illius amphorismi ꝑal. Eorū qui nutriunt͛ ꝙ vina grossa et rubea nutribiliora sunt ꝙ̃ aquosa minus tū̄ ꝙ̃ nigra: Et isto modo etiam intelligit͛ dictū Isaac in dictis particularibus vbi vult ꝙ vinum nigrum plus nutrit ꝙ̃ rubeum. Et ista vina rubea magis ledunt

caput q̄ alba et minus vrine sunt ꝓuocatia. Et hinc est ꝙ ista vina quia fortia sunt habētibus debile cerebꝝ nō cōueniūt. vt dictū est. sed bene cōueniūt habētibus forte cerebꝝ. cū forte cerebꝝ vapores eleuatos ad ipsum nō suscipit. vt dicit Aui. I. i. c. palle. Et circa istud est sciendū ꝙ ingeniū hois fortis cerebri magis clarificat et acuitur si bibat vinū bonū q̄ si q̄ biberēt vt vult Aui. i. c. i. pal. Et rō est. quia ex bono vino plus q̄ ex quocūq̄ alio potu generant et multiplicant spirit⁹ subtiles clari et puri. Et inde est ꝙ theologi cōtēplari soliti circa altissima bona vina diligunt. Et s̄m Aui. ibi Ista vina valēt hoibus frigide complexionis et flegmaticis. Talia nāq̄ vina corrigūt lapsum frigiditatis cōplexionis et aperiūt opilatiōes euenire solitas frigidis flegmaticis. et digerūt flegmata cooperātia ad cōuersionē eoꝝ in sanguinē. et digerunt faciliter. et cito penetrant et p̄bent alimentū mundū et spūs plurimos. Uina vero citrina minoris calefactiōis sunt q̄ rubea clara. vt vult Ga. i. cō. illius cano. palle. de vino etem albo. maioris tñ calefactionis sunt q̄ alba. et g̃ magis sunt caput ledētia q̄ alba. vt vult Ga. i. cō. illi⁹ ca. pal. Potus aūt dulcis. Et ista vina etiā minus nutritiua sunt q̄ rubea. magis tñ q̄ alba. Et apud quosdā ista vina etiā vocātur alba. Et hinc est ꝙ aliqui dicunt ꝙ vina alba cito calefaciūt multū. Uina vero magna sunt minoris calefactiōis q̄ citrina ꝛc. Sꝫ quia tardioris descensus sunt in ventrē. et minus vrine ꝓuocatia q̄ alba magis ledunt caput q̄ꝫ alba. vt habet Ga. i cō. illius ca. palle. Potus aūt dulcis. Et sunt ista vina etiā plus nutritiua q̄ꝫ alba et citrina min⁹ tñ q̄ꝫ rubea. vt predictū est. Terciū est sorbilia facta ex iuribus carniū. et maxie ex brodio pulloꝝ. Talia em̄ brodia nature humane sunt amica. ex quo facilime in sanguinē sunt mutabilia. et bonū sanguinē generant. et maxie dum fiunt ex simula. i. ex subtilissima parte farine. quia simula et maxime tritici multū nutritiua est et bonū nutrimētū affert. vt haberi p̄t ex Ga. i alma. Et ista tria poit Aui. ij. i. do. ij. sum i ca. xv. i fine vbi dr Exm̄ subtile multi nutrimēti boni chimi. i. hūoris est ouoꝝ vitelli et vinū et aqua carnis. Et ex isto concludit ꝙ ista tria sunt de genere naturā humanā maxime confortantium.

Nutrit et impinguat triticum. lac. caseus infans
Testiculi porcina caro cerebella medulle.
Dulcia vina. cibus gustu iocundior oua
Sorbilia matura ficus. vueq̄ recentes.

Mylch-marck-frischer keß vnd hyrnn
Süßweyn-weytz-schweynefleisch vnd hyrnn.
Lust speyß-lautter eyer vnd feygn̄
Weynber wil ich nicht vorschweign̄
Machen feist vnd futtern wol
Ist du yr vil-dein hauth wirt voll.

¶ In hoc textu tangunt. xij. res corp⁹ humanū nutriētes ac impinguātes. q̄x prima est triticū. i. panis ex tritico. de q̄ dicit Aui. ij. ca. c. de pane. ꝙ impinguat velociter et maxie de frumēto nouo. Ga. vo in al. de tritico dicit Triticū temperamēto vicinū est. licet caliditati parū attineat. Qd aūt ponderosi⁹ et solidius inuenit maioris est nutrimenti. Omnibus quoq̄ hoib⁹ aliis granis ꝓficiēs magis ꝓpriū inuenit. Sanguis etiā ex eo generatus oi sanguine q̄ ex aliis generat granis temperatior ē. Et sequēti dicit. c. Panis qui ex tritico fit pluribus hominū cōuenientior est. Circa electionē aūt tritici sciendū est. ꝙ electio eius potest

sumi vno modo ex parte substantie ipsius. Alio mō ex parte preparatiōis eius Electionē autem eius ex parte substantie ponit Aui. ij. cano. c. de frumēto dicit Melius est illud qđ est mediū inter duriciē et raritatē. magnū pingue. recēs. i. nō nimis antiquū. planū quod est inter rubedinē et albedinē. Frumētum vero nigrum mali est nutrimēti. Rab vero superaddit ponderositatē eius super electione eius Circa electionē vero eius ex parte preparatiōis eius sciendū est q oīa que sunt ex farin a tritici frixata tarde a stomacho descendūt. generāt grossos humores opilant vias epatis. augmētant splenē et generāt calculū. multum nutriūt si digerant. Triticū vero elixū est cibus grauis et indigestibilis. Sʒ si digerat fortiter nutrit et roborat virtutē. Sed triticū sub forma panis bene fermentati et assati in clibano moderato igne est electus cibus. Et oīa ista colligunt ex Ga. i. all. Scđa res est lac. Et potest illud intelligi de lacte ebutirato quod apud medicos adobobe dicit. et apud cōmunes balbuca. Balbuca eñi recens si cōmedat cū pane recēti siue calido et in opposito maxime impinguat Potest etiā intelligi de lacte caprino qđ etiā multū nutrit. de quo pri⁹ latius dictū est ibi. Persica poma pira. Tertia res est caseus infans siue recens de q̄ dicit Aui. ij. cano. c. de caseo. q est nutritiuus et impinguatiu⁹. Et licet caseus recens nutriat et impinguet. i. regimine tñ sanitatis nō cōuenit. quia sequūtur ex eo nocumenta prius dicta ibi Persica poma pira. Quarta res testiculi. Et istud maxime intelligendum est de testiculis galloꝝ impinguatoꝝ. de quibus Aui. ij. cano. c. de testiculo dicit q sunt valde boni nutrimenti et pulchri. 7. iij. i c. i. de eis dicit q in modica quātitate multū nutriūt. Et potest istud etiā intelligi de testiculis porcoꝝ multū pinguiū nondū coeuntiū. sicut porcorū caro. qui alioꝝ animaliū quadrupedum melior existit. Et hoc quo ad hoc q est nutrimentū prebere maius irresolubilius corpori humano similius. sic etiā et porcorum testiculi respectu testiculoꝝ alioꝝ animaliū quadrupedū. Et est hic diligenter notandū q testiculi animaliū prouectoꝝ in quibus est iam fermentatum semen et generatū nō sunt boni nutrimēti. Sed testiculi animaliū iuuenū adhuc nō coire potentiū: quibus adhuc non est sperma fermentatū: sunt satis laudabilis nutrimēti si bene digerant: et de istis etiā intelligitur dictū prius. Quinta est caro porcina de cuius electione et effectu satis ample dictū est prius ibi Persica poma pira. Sexta est cōmestio cerebroꝝ Pro quo sciendū est q cerebrū est stomacho malū nauseatiuū defectiuū appetitus: ꝛ grossi humoris generatiuū. Verū est tñ q si bene digerat alimentū dat corpori notabile: sʒ nullo modo comedi debet post alios cibos: Bonū aūt est q cū organo vel calamento vel cū aliquibus obtemperantibus eius viscositatē et frigiditatē quibus sit virtus incisiua et calefactiua paretur. Et cauendū est q si comedatur q primitus assetur super carbones. Et est aduertendū q nō cōfert illis quibus frigide solent aduenire egritudines sed bene habentibus cōplexionē calidam: vt vult Ga. in almā. c. de virtutibus membroꝝ animaliū: Et breuiter parum cōuenit in regimine sanitatis: sed aliqñ bene conuenit via medicine. sicut cerebrū capreoloꝝ cōueniens est contra venena et contra morsum venenosoꝝ et cerebrū leporis cōtra tremorē. et fm quosdā cerebrū pullorū et caponū ad memoriā et subtiliationē ingenij cōferunt: Circa electionē tamē cerebrorū sciendū est q meliora eoꝝ sunt cerebra volatiliū et ꝓprie montanorū: Et ex cerebris quadrupedū cerebrā arietis deinde vituli: vt vult Aui. ij. cano. c. de cerebro. Septima est medulle que multi sunt nutrimenti si bene digerant: prout dicit Aui. ij. cano. c. de medulla: et etiā facile in sanguinē conuertit. hoc tñ malū faciūt q deficiūt appetitū atq3 nauseā inducunt. Ergo Aui. docet eas cōmedere cū piperibus: Et etiā aliqui eas preparāt cū citonijs ꝛ pastillis: vt faciūt ieca rdi: Et pro electione earū dicit Aui. q conuenientior est medulla vitulorū

et ceruí:deinde thauri et postea caprarũ:deinde ouium: Et ſm aliquos medul-
le thaurorũ iuuenũ et pinguium multum cõuenientes sunt. Octaua est dulcia
vina de quibus posterius dicet̃ ibi. Sunt nutritia. Nona est cibus gustu iocun-
dior quia talis maxime nutrit: Iuxta illud Hypo. z. parte amphorismoꝝ dicẽ-
tis Parum deterior cibus et potus delectabilior quidẽ melioribus magis de-
lectabilis est appetendus. Et Ga. in cõmento illius ait Omnis eñi cibus sapi-
dus in quo quisq̃ delectat̃ cũ accipitur a stomacho cõplexus retinet̃ et cũ ma-
gna delectatione digeritur plus q̃ quilibet alius qui fit abbominabilis: fugit
vnde vomitus fastidiũ inflatio rugitus generans: Et hinc est ꝙ aliqui melius
valent cũ malo cibo q̃ cũ bono: q2 maiorẽ delectationẽ habent in malo. Decia
est oua sorbilia que in modica quãtitate etiã multũ nutriũt: de quibus etiam di-
ctum est supra ibi Oua recentia. Undecima est ficus mature qui ꝓpter suã dul-
cedinem multũ nutriũt et impinguant. Circa istud sciendũ est ꝙ licet nutrimen-
tum sic nõ existat in robore nutrimẽti carnis et granorum: est tamẽ vehementio-
ris roboris q̃ nutrimẽtum oim̃ fructuum vt vult Aui. z. cano. c. de ficubus Et
ibidem etiã dicit ꝙ ficus est nutribilior ceteris fructibus: Et idem vult Auicen-
na in. i. c. de regimine eius qđ cõmeditur dicens ꝙ inter fructus: fructus magis
nutritiui et similiores ⁊ ꝓpinquiores carnibus in nutriendo sunt ficus et vue val-
de mature et dactili Circa electionẽ vero earum sciendũ est ꝙ ſm Aui. z. cano.
c. i. de ficubus: Melior est alba: quia lenior: deinde rubea siue citrina ⁊ deĩde ni-
gra: Et que vehemẽter matura est melior est et proxima ad hoc vt noceat. Itẽ
humide et recentes ficus magis et velocius nutritiue sunt q̃ sicce et citius tran-
seũt de stomacho ad epar ⁊ magis humectant epar et magis ꝑlenificãt q̃ sicce:
sicce vero sunt minus inflatiue: et magis stomacho cõuenientes q̃3 humide: De
siccis dicit Auicẽna loco ꝑallegato. Sicca quidẽ in suis operationibus est lau-
dabilis: verum sanguis ex ea generatus nõ est bonus: et ꝓpter hoc facit pedi-
culos: Uerum si sit cũ nuce tunc eius chimus id est humor fit bonꝰ: Et post nu-
cem cũ amigdala. Et postea dicit ꝙ administratio sicce cum ieiunium adest: est
mirabilis iuuamenti in aperiendo vias cibi: et ꝓprie cũ nuce et amigdala: cũ tñ
eius nutrimentũ cũ nuce fit plus q̃3 cũ amigdala Et cõueniunt vtreq̃ ficus in
hoc ꝙ in ipsis est inflatio ⁊ lenificatio et expulsio superfluitatũ ad cutem: et pro-
uocatio sudoris et remotio aspitatis gutturis. et mũdificatio et lenitio pectorꝝ
pulmonis et canne eius aptio opilationũ epatis renũ et splenis. Duodecia res
est vua recens id est vua dulcis et bene matura Pro quo sciendũ est ꝙ vua est
triplex: Nam quedam est immatura et acerba: et fit ex ea agresta: et ista stringit
ventrẽ et coleram rubeã reprimit atq̃ sanguinẽ: et multũ valet in fluxu ventris
colerico. Alia est matura viridis et recens: ex qua fit vinũ: Et ista specialiter q̃ñ
est alba et sine nucleis et cortice ventrẽ laxat et ceteris fructibus plurimi et me-
lioris nutrimenti existit sicut et ficus. minoris tamen nutrimenti est q̃ ficus vt
habet Aui. z. cano. c. de vua Uerum est tamen ꝙ ventositatẽ generat ⁊ inflatio-
nes et ventris dolorẽ: Et si remanserit per duos dies vel tres post collectionẽ
suspensa donec cortex detumescat melius nutrit et minus laxat: nec tantũ inflat
Et habentes stomachũ plenũ cibo et immundum malis humoribus nullo mo-
do comedant vuas et specialiter recentes et sine arillis: velociter eñi in stoma-
cho immundo corrumpunt̃ et in stomacho pleno cibi: quia nimis cito digerunt̃
et nõ poterunt exire de stomacho post earum digestionẽ ꝓpter cibum nondũ
digestum: quare tunc in stomacho corrumpunt̃ ⁊ alium cibum corrumpunt Et
similiter etiã intelligendũ est de aliis fructibus laxatiuis. Et si aliquis velit su-
mere vuam viridem et recentẽ: bonũ est ꝙ primitus infundat̃ in aqua feruenti
per horam: et deinde ponatur in aquam frigidam: et post sumat̃ Ra. vero in al.
de vua recenti: et specialiter dulci: dicit ꝙ cito corpus impinguat et augmentat

erectionē virge. Et vlterius dicit q illa vua que est subtilioris corti.i.corticis cicius descendit a stomacho. illa vero que grossioris tardius. Alia est vua sicca q̄ passula vocat. Et ista licet ponat et nūerat inter equalia. parū tñ caliditati attinet. et bene nutrit s̄m Ga. loco p̄alle. et cōfortat stomachū et epar s̄m Aui. loco p̄al. et opilatiōes remouet. Et dicit q epar impinguat ex eis et maxime si mundentur ab arillis. Et sic textus p̄dictus potest intelligi de vua matura recenti. et de vua sicca que passula dicitur.

¶ De conditionibus boni vini.

Vina probantur odore sapore. nitore. colore
Si bona vina cupis hec quinq̧ probantur in illis
Fortia formosa. fragrantia. frigida. frisca.
Von ruch· gsmack· sterck· keldt farb vnd scheyn
Wirt gelobt eyn gutter weyn.

¶ In hoc textu ponūtur quatuor generalia quib⁹ vina p̄bant. Primū est odor vinū em̄ boni odoris siue redolēs multiplicatiuū est spirituū subtiliū. Et s̄m cōstā. v. theorice bene nutrit: et bonū sanguinē generat vinū vero fetidū abominabile est nature humane spiritus grossos melancolicos generans. et s̄m constā. v. theorice. malū sanguinē et capitis dolorē ex malo fumo caput ascēdere generat Ga. vero. 3. regiminis acutorum. cō. i. loquēs de diuersitate vinorum ex odore dicit q ex vino boni odoris ē melioris chimi. i. humoris. et s̄m illud est multitudo que implet ex eo caput: quod est quia est subtilius et calidius. Quod autē ex eis est mali odoris s̄m maliciā chimi generari ab eo erit paucitas lesionis eius in capite. quod est quia est frigidius et grossius. Illud aūt cui penitus nō est odor non facit oino aliquid accidere in capite. quia est vehementer grossum Secundū est sapor. sicut em̄ cibus sapidior melius nutrit et meli⁹ a stomacho amplectitur. vt dictū est in sententia p̄cedenti. ita et vinū. Circa istud tamē sciendum est q vina in sapore diuersificant. quedā em̄ sunt dulcia aliīs nutribiliora grossum sanguinē facientia et ventrē humectātia ad digerendū dura et sitim generatiua. Alia sunt pontica siue stiptica stomachū cōfortantia. ventrē cōstipantia pectori et sue pertinētie. s. pulmoni et canne eius nociua. intestinis cōgrua. ad digerendū dura. Alia sunt acerba que sunt diuretica. i. vrine p̄uocatia. grossos humores nō generatiua sed dissoluentia. Alia amara minus calida. vt habet cōstā. v. theorice. Tertiū est nitor siue resplendentia que indicat super subtilitate vini. et sic ex cōsequenti super subtilitate spirituū ex ipso generatorū. Quartum est color: Ex parte em̄ coloris vina diuersificant in nutritione. Vina em̄ rubicundiora ceteris paribus magis nutribilia sunt albis. et ideo plus conueniūt macris q̄ alba. Alba tamen plus cōueniunt pinguibus. Et de ista diuersitate vini ex colore dictū est prius ibi Uua recentia. Deinde in textu ponūtur quinq̧ specialia quib⁹ p̄bat bonitas vini. Primū tangit cū dicitur Fortia. Fortitudo em̄ vini cognoscit ex effectu. Uinū em̄ forte est quod calefacit corpus vehementer replens caput s̄m Ga. cō. i. 3. ptī. regiminis acutorū. Istud em̄ vinū maxime spirituū est multiplicatiuū et multum nutritiuū. Caueant tñ ab illo nisi sit lim p̄hatum que sunt debilis cerebri. quia magna effumatio ab ipo ad cerebrū ipm perueniret et ipsum lederet. Scđm tangit cū dicit. formosa Uinū enim formosum siue pulchrū quia cū maiori appetitu sumit melius digeritur et melius nutrit. Tertium tangit cū dicitur fragrantia Uinū em̄ fragrans siue bene redolēs maxime cōfortatiuū est et spirituū subtiliū generatiuū vt dictū est. Quartū tan

gitur cum dicit. frigida. Nam debet esse vinū frigidū quo ad tactū: non aūt quo ad effectū. vinū em̄ calefactū cū sit rarius et subtilius cicius inebriat. neruos debilitat. et caput ledit. nisi in modica quātitate sumptū fuerit. Quintū tangit cū dicit. frisca Uinū em̄ bonū debet esse friscū siue leue: quod spumando sonū facit et habet spumā tenuē defacili labilē et in medio existente. siue qn̄ in eo mouent athomi. vinū enim non istius dispositionis pendulū dici debet. et maxie si nō sonat vel corpora athomalia nō habeat. vel debet dici debile vel limphatū si spumam habeat cū magnis ampullis. vel ad latus ciphi spuma diu maneat.

¶ De vino dulci albo et rubeo.

Sunt nutritiua plus dulcia candida vina
Si vinum rubeum nimium quandoqꝫ bibatur
Venter stipatur. vox limpida turbificatur.

Clar- süßweyn legt zu dem leib
Des roten weins saltu nicht schreib
Vil an deyn zech- den leyp er stopfft
Vnimpt auch dyr die stym gar offt.

¶ In textu ponit Primo vnū documētū de vinis. Et est q vina candida et dulcia ceteris paribus vel nutriunt reliquis vinis. Et istud voluit cōstan. loco pat. Et idē vult Aui. in. i. c. de regimine aque et vini. vbi dicit. Uinū qꝫ grossum qd est dulce est melius illi qui vult esse pinguis. Et rō est. q2 vina dulcia vehementer a membris attrahunt. ppter eoꝝ dulcedinē cui natura cōgaudet. Nam dicit Aui. z. cano. trac. i. c. 3. Operatiōes aūt dulcis sunt digestio et lenificatio ꝛ multiplicatio nutrimēti. et natura diligit ipm. et virtus attractiua attrahit ipm Et licet iste textus verificet de oi vino dulci. eligibile est tn̄ vinū moderate dulcedinis. et nō dulce in summo. sicut vinū qd vulgo muscadellū siue muscadetū dicit. q2 tale corrūpit sanguinē Cuius rō est. q2 natura rapit auide tale vinū a stomacho ad epar prius qꝫ digerat qd in eo est vtile chilificationi: et anteqꝫ maturet eius supfluitas ppter delectationē eius maximā in cōnaturalitate dulciū. Et sic replet sanguinē aquositate indigesta. ex qua reddit aptus ebulitioni et putrefactioni. Et istud etiā intelligendū est de aliis cibis dulcibus in summo. Pro maiori noticia sciendū est q ex vsu vini dulcis alioꝝ nutrientiū dulciū tria timētur nocumēta et maxie his qui ad ea proni sunt. Primū est fastidiū ppterea q dulcia suis calliditate et humiditate leniūt et applanant orificiū stomachi inducentia illic dispositionē contrariā inanitioni et corrugationi que sunt causa famis Scdm est velocitas inflammationis eoꝝ et cōuersionis in colerā Nam res dulces cōuenientissime sunt in generatione colere. Et ppter hoc mel plus omnib9 rebus generat colerā. qm̄ ipm est dulcius oib9 rebus. et post ipm vinū dulce. vt habet Ga. in cō. illius cano. 3. pti. regimis acutoꝝ Dentem leuius percutit. Et hinc est q inducit sitim nec cōuenit febricitātibus: nec etiā colericis vt ibidē dicit Ga. Tertiū est opilatio epatis et splenis. q2 dulcia trahunt ab eis cū fece ppter magnā delectationē quā habet in eis et maxie epar anteqꝫ digerat: quare illic leuiter inducūt opilationes. cooperāte ad hoc subā grossa: in qua fundat sapor dulcis ꝑ Aui. z. cano. trac. i. c. 3. Et hinc est q vinū dulce minus est vrine prouocatiuū qꝫ alia vina. Et cōtra ista tria nocumēta summe valent acetosa. quia appetitum sua acetositate prouocant et sua frigiditate inflammationē phibent et

subtilitate sue subtē opilationes aperiūt. Notandū insuper q̄ licet vina dulcia et alia nutrientia dulcia opilent epar et splenē. deopilant tn̄ ipm pulmonē. Et rō quare non opilant pulmonē sicut epar et splenē est. quia a dulcibus in transitu suo per meri nil nisi subtile ad ipm resudat. et sanguis genit⁹ ex rebus dulcibus ad pulmonē venit iam purificatus in epate prius et corde subtiliatus. Et istud vult Ga. in cō. illius cano. 3. parti. regimis acutorum. dulcis potus. Item vina dulcia minus inebriant s̄m Hypo. 3. pti. regimis acutorū cano. illo Mentē leuius percutit q̄ reliqua fortiora vina. Ex predictis cōcludi potest q̄ si bibat̄ vinū ratione nutritiōis corporis restaurationis et impinguatiōis. sicut cōtigit in his qui macri sunt siue naturaliter siue accidentaliter: tunc cōpetunt vina dulcia et grossa sufficienter colorata. Talia em̄ vina sunt sufficienter nutritiua et deperditi restauratiua. et corporū impinguatiua. vnde cōuenientiora sunt ad impinguādum corpora macra. Et per oppositū si intendamus nō nutritionē nec deperditorū restaurationē nec impinguationē vt cōtingit in his qui sunt multū carnosi et pingues. tunc vina subtilia nō dulcia. sed sapore amicabili odorifera ad albedinem declinantia sufficienter fortia eligenda sunt. Si vero detur vinū ad sitis extinctionē: tunc vinū albū subtile debile est eligibilius. tale em̄ vinū magis humectat et infrigidat: et per consequēs melius extinguit sitim. et quanto sitis est maior tanto tale vinū est cōuenientius. Si vero vinū detur ad spirituū confortationem. ꝛ reparationē et virtutis confortationē. tūc debet dari vinū subtile odoriferum saporis delectabilis. mediocris coloris. sufficiētis fortitudīs. Et tale vinum debet sumi cū pauco cibo: et debet esse depuratū ab vtraq; superfluitate. ꝛ debet sumi pauca quātitate. Si vero intendamus pectoris et pulmonis mundificationem et ventris laxationē. tunc vina mediocris substantie. sapore dulcia sunt magis eligibilia. ¶ Secūdo ponunt duo nocumēta nimie potationis vini rubei. Primū est q̄ nimia bibitio vini rubei cōstipat ventrem. i. duros facit recessus seu difficulter habere egestionē. Cuius causa s̄m aliquos est. quia tale vinum rubeū plus ceteris paribus est calefactiuū et magis nutritiuū. Inquantū em̄ plus est calidū magis exsiccat. et inquantū magis nutritiuū auidius a natura retinet̄. Potest tn̄ textus intelligi de nimia potatione vini rubei stiptici aut pontici. ex qua stipticat̄ et constipat̄ venter ꝓpter stipticitatē et ponticitatē vini Circa istud tamē sciendum est q̄ si exhibeatur vinum ad stomachi et viscerum contentiue fortificationem eligemus vina grossa pontica vel stiptica rubea vel nigra. sicut contingit in habentibus fluxum ventris propter debilitatem contentiue stomachi. Et istud vult Hypocras tertia particula regiminis acutorum canone illo. palmeus quidem et niger. et similiter Galienus in commento illius. Sed si intendamus confortatione indigestioni competunt vina subtilia vel mediocria in substantia et colore boni odoris et conuenietis saporis et sufficientis vigoris aliqualis stipticitatis. Secundum est exasperatio gutturis siue raucedo quam inducunt aliqua vina intense rubedinis propter eorum siccitatem et terrestreitatem. Et istud nocumentum etiam contingit ex vinis rubeis patrie Brabantie propter eorum stipticitatem et terrestreitatem. Et maxime quando musta sunt vina predicta istud nocumentum secundum contingit. non tamē primum. quia mustum magne rubedinis solet inducere ventris fluxum propter feces suas terrestres cum eo mixtas que si mordicatione mordicant intestina: ex qua mordicatione fluxus ventris causatur. Et tale vinum non debet bibi mustum id est q̄diu fuerit turbidū et bulliēs. Quia ex quo ipsum est mordicans ꝓpter suas feces terrestres. ab eo etiā eleuat̄ fumus mordicās. q̄ ad cerebrū veniēs sui mordicitate mordicat oculos atq; rubificat. Et istud etiā intelligendū est de istis mustis patrie Brabantie siue rubeis siue albis ꝓpter eoꝝ terrestreitatē. Causa aūt quare iste fumus est mordificatiuus est. quia vinū a quo dissol

ultur est mordificatiuū. Jam vt dicit Ga. I. ptī· amphorismo in cō. illi9 amphorismi. et que crescunt quicquid a qualibet re dissoluit et vnde dissoluitur necesse est vt assimiletur.

¶ Contra venenum.

Allea. nux. ruta. pira. raphanus. et tiriaca
Hec sunt antidotum contra mortale venenum.

Nüesz vnd knoblach
Raut vnnd rettich
Tyriac vnnd byrn
Der gifft erwernt.

¶ In hoc textu ponunt sex medicine valentes cōtra venenū Prima est alleum quod maxime valet cōtra nocumēta prouenire solentia ex mala aqua. et maxime valet contra potum male aque. de quo dicit Sera. in aggrega. ca. de eo ꝙ quando sumit alleum et post bibit aqua corrupta non nocet aqua illa potanti Et idem innuit Auicenna. z. ca. c. de eo. et in. i. c. de cōseruatione iter agentis a nocumēto diuersarū aquarū· Et istud idem etiā operat cepe. vt vult Aui. z. ca. c. de eo. et sic potest cōprehendi sub alleo. de eo etiā dicit Aui. in prio loco pal. ꝙ cepe est vt tyriaca malarū aquarū: et maxie cū aceto. quia cepe est subtiliatiuum mersiuū abstersiuū cū stipticitate et aperit fortiter. vt vult Aui. z. cano. c. de eo. Et est calidū in tertio: quare calefacit malas aquas prohibēs ne sua frigiditate stomacho noceant. et subtiliat grossas faciens eas cito penetrare. Et acetum huic permixtū vigorat virtutē ei9 in subtiliatione et penetratione aquarum et ꝓhibet a siti quā inducere solet sepe comestū. Et eadē ratione verificat de alleo. Et ergo etiā dicit Aui. in. i. loco palle. ꝙ allea cōmedēda sunt aquas grossas et turbidas. quia subtiliant eas. cito descēdere faciunt et ꝓhibēt ne stomacho noceant et intestinis: et ne venas opilent. Alleum p̄terea cōmestū ante iter et post hoc ex melioribus rebus est et cōuenientioribus illis qui veniūt ab aere frigido vel qui vadunt ad eum. vt innuit Aui. in. i. c. de regendo iter agentem in frigore et congelatū. Et ex isto sequit ꝙ alleū multū valet iter agentibus et per diuersas terras euntibus ⁊ diuersis potibus vtentibus. iuxta illud metricum. Allea qui mane ieiuno sumpserit ore. Huīc ignotarū nō ledit potus aquarum. Nec diuersorū mutatio facta locorū. Ualet preterea alleū ad puncturam vermium venenosorū et morsum serpentū qn̄ bibit cū vino. quod Aui. z. cano. c. de eo se dicit fuisse expertū. et cōfert etiā morsui canis rabiosi et qn̄ fit emplastrum ex alleo et folijs ficus et cimino super morsum migalis cōfert vt ibidē dicit Aui. Cepe vero s̄m Aui. z. cano. c. de eo. cōfert etiā morsui canis rabiosi cū linitur super ipsum aqua eius aut emplastrat ex eo cū sale et ruta ⁊ cepe quod cōmeditur expellit nocumentū ventositatis venenosorū Et dixerūt quidā ꝙ ipsum generat in stomacho humorē humidū plurimū frangētē nocumentū venenosorū. Notandū est circa istud ꝙ alleum et cepe et simil'r etiā porrū via cibi nō cōpetunt tpatis corporibus nec calidis: et specialiter cruda. parum em̄ nutriūt et male nutriunt. generant sanguinē acutū et pungitiuū. grossos humores tamen subtiliant et viscosas incidūt. et postq̄ decocta sunt perdūt pungitiuitatē. et adhuc remanet virtus incisiua et subtiliatiua. vnde magis cocta cōpetunt q̄ cruda. Porri em̄ sunt calidi et sicci et dant corpori alimentū illaudabile et oculis nocent et generāt sanguinē nigrū et melancolicū et somnia terribilia et neruos ledunt ratione pungitiuitatis eorum. nocent dentibus et gingiuis. et nuls

lus coleric⁹ nec melācolic⁹ eis vtaꝛ:et specialr crudis. Cepe calide sunt ꝛ habēt humiditatē superfluam terrestrem cū humiditate aquosa subtili indigesta. Si cōmedātur cruda generant in stomacho humores malos et putrefactibiles et corruptibiles et inducunt somnia mala et terribilia et dolorem capitis. et nimius vsus carū disponit hoīem ad memoriā deperdendā et perturbat intellectū et perducit ad dementiā. Sed si cōmedātur cocte cū aqua laudabiliū carnium laudabiliter iuuant digestionē et minuuntur earū nocumenta et temperant cibaria frigida cum quibus decoquuntur sed melius est eis non vti. Allea calida sunt et declinant ad aliqualem humiditatē sed minus ꝙ cepe valēt contra ventositatem et valent tussi et bene screare faciūt. sed nocent visui et dolorē capitis inducunt. et sunt tyriaca rusticorū. Et sic predicta solum conueniunt his qui flegmaticum aut grossum viscosum humorē habuerint. Colerici vero a predictis abstineant. Secunda est nux de qua dicit Aui. z. cano. c. de ea ꝙ ipsa cum ficubus et ruta est medicina omnibus venenis et ex ea cū cepe et sale fit emplastrū super morsum canis rabiosi. Et istud maxie intelligitꝛ de nuce sicca ante cibum sumpta modo predicto. Et circa istud vlterius sciendum est ꝙ nuces sicce peiores sunt recentibus et humidis quia sicce magis vnctuose sunt ratione cuius in coleram conuertuntꝛ. et inducunt capitis dolorem et oculos turbant:et vertiginem generant:et specialiter sumpte post cibum et lingue paralisim inducūt vomitum prouocant et vesicas in ore faciunt. Et habentes stomachū colericū maxime debent euitare nuces siccas. et quanto antiquiores tanto peiores sunt Recentes aūt minus male sunt quia nō sunt tante vnctuositatis. Et ideo nō generant dolorē capitis aut vertigenem et similia sicut sicce. et ratione humiditatis lubrificātis laxant ventrem et si aliquantulum torreantur et cōmedantur post cibum: cōprimunt cibum sumptum. Et sic pꝫ ꝙ nuces recentes sunt magis conuenientes corporibus suis ꝙ sicce. Tertia est ruta de qua dicit Aui. z. cano. c. de ea que resistit venenis. Et postea subiūgit Et qui sibi timet ne in potu sumat venenū et pungit a venenosis bibat de semine eius pondus dragme vnius cū folijs suis cū vino et ꝓprie si bibitur cū nuce et bolo oibus cōtritis et commixtis Et dicit Ari. in de aialibus ꝙ cū mustela vult pugnare cū serpente siue cū bufone. ipsa cōmedit rutam vt interficiat eum. quia odor rute est inimicus veneno. Unde cōmestio rute cū ficubus et amigdalis dulcibus immane ꝑseruat a veneno. Notandū circa istud ꝙ duplex est ruta: quedā domestica et alia siluestris. Domestica melior siluestri est. quia siluestris et maxie sicca. calida et sicca est in quarto gradu. quare plurimū sumere de ea est pernitiosum. domestica vero humida calida et sicca est in scđo gradu. sicca vero in tertio. et est incisiua resolutiua carminatiua ventositatū. et istud maxie cōuenit sicce. Nam dicit Sera. c. de ea. ꝙ est de rebus magis cōferētibus inflationibus. i. ventositatibus. sed in humida est inflatio. Item ruta vehementer acuit visum. et ꝓprie succus eius cū succo feniculi et melle collirio facto ex ea aut commesta vt dicit Aui. z. cano. c. de ea Quia tn̄ in succo rute quedā est bauracitas nocens oculo: ideo ruta potest applicari oculo ventilando. ita ꝙ solum vapor siue fumalis euaporatio eius et nō subā rute ad subām oculi pertigat. Quarta est pira de quibus dicit Aui. z. ca. c. de eis ꝙ sunt cura fungorū mortificantiū. Et qn̄ coquunꝛ isti fungi cū piris minoratur nocumētū ipsorū. Uel potest iste textus verificari de piris aromaticis qui sui aromaticitate spiritus confortarent: et sic nocumentū veneni repellerent Quita est raphanus de quo dicit Aui. z. ca. c. de eo. ꝙ cōfert morsui vipere ꝛ cū vino morsui cornute etiā. Et semē eius confert venenis et vermibus venenosis. Et si ponatꝛ fructus eius super scorpionē moritꝛ: et aqua eius est experta in hoc. et est fortior. et si momorderit aliquē scorpio qui raphanū cōmederit non nocebit ei. Et cōfert etiā ꝓfocationi qui fit a fungis mortiferis. Uel potest dici ꝙ ra=

phanus valet cōtra venenū. quia prouocatiuus est vomitus. Et sic per vomitū stomachus purgat a malis humorib9 si qui in eo sint. Et circa istud sciendū est de raphano et radice que sunt ppinqua in cōplexione q nocet corporib9 colericis generāt em̄ sanguinē acutū et pungitiuū. Et raphanus est malus stomacho faciens eructuare. et generat humorē grossum. Et si digestia sit debilis generat humorē crudū. habet tn̄ virtutē subtiliatiuā et incisiuā. Quidā aūt cōmedunt radicem et raphanū post alios cibos ad confortandū digestionē. de quo admiratur Ga. Unde verū est q experientia docet. Et dicūt sapientes medici q si commedant post aliū cibū iuuant ad digestionē et descensum eius et ventrē laxant Sed si cōmedant ante aliū cibum impellunt ad superiora et vomitū inducunt. Bonū est aūt q cōmedant cū aceto et sale post alios cibos et in modica quantitate. Uerū est tn̄ q oculis nocet et capiti. Ra. vero in al. dicit q raphanus longam faciendo morā in stomacho incidit flegma. cuius folia cibū digerūt et appetitiuā adiuuant qn̄ parū sumitur de eis. Sexta est tyriaca. qui a toto genere valet cōtra venenū. Et ideo valet tam rationabilibus q̄ꝫ brutis cōtra venenum tam frigidū q̄ꝫ calidū Et sub tyriaca potest cōprehendi metridatū qd sil'r opat De tyriaca em̄ dicit Aui. 6. i trac. 3. c. 1. Scias q canon maximus in curatione veneni est confortatio caloris innati et excitatio ipsius ad expellendū. sicut facit tyriaca. De tyriaca vero et metridato simul dicit Aui. 6. i trac. 1. c. de medicinis cōmunibus ad venena. Sunt medicine qui cōtrarie sunt veneno. quare nō permittunt ipsam peruenire ad cor. et sunt sicut tyriaca et metridatum.

¶ De Aere.

Aer sit mundus habitabilis ac luminosus
Nec sit infectus nec olens fetore cloace.
Die lufft darynn du wonst sey licht
Reyn vnuorgifft vnd stincke nicht.

¶ In hoc textu notant quatuor circa electionē aeris habitabilis: quorū primū ē q homo debet eligere aerem mundū. i. nō interfectū vaporibus. q aer immundus alterat cor ꝑm cōplexionē illius quod sibi cōmiscetur: sicut innuit Haly. in tegni. i cō. illi9 cano. Oia hoc em̄ ꝛc. Scōm est q homo debet eligere aerē luminosum Aer em̄ turbidus inducit in corpore tristiciā et pigritiā. q aer turbatus cōmiscet hūores. et turbidus ad cor ꝑuenit. quare ex ipso et humorib9 grossi et turbidi generant spūs animā tristificātes et pigritiē inducētes. Nihil est ǧ qd mag3 iocundū facit hoiem atqꝫ min9 graue q̄ꝫ in claro aere ambulare vel mane surgere. Tertiū est q homo debet vitare aerē infectū. cuiusmodi est aer i quo fiunt strages. cōiter em̄ in loc3 in quib9 ꝑcessit moria hoīm infectio sequit pestis et in locis vicis Aer em̄ infectus qn̄ inspirat inficit spūs in nr̄o corpore. Quartū est q homo debet vitare fetorē cloace. Et per hoc innuunt infectiones ꝑticulares aeris. cuiusmōi est infectio aeris latrinarū vel fouearū quo quiue vel locorū in quib9 ꝓiciunt cadauera mortua et ossa mortuorū. et aeris vicini aque i qua putrescit linū vel canapus. Aer em̄ taliter infect9 inficit spūs nostri corporis et maxie cerebro nocet. Et hic est q dt Aui. 2 i. doc. 2. c. 2. Et aer qdē dū ē ꝑpatus et clar9 neqꝫ subā extranea cōplexiōi spūs cōtraria ei admiscet est sanitatē efficiens et ipsam cōseruās et cū mutat cōtrariū sue opatiōis opat. Et pro maiori declaratiōe ꝑdictoꝝ sciendū est q aer necessari9 est i regimie sanitat3 dupl'r. Pmo qdē ꝓpter refrigerationē cordis. Scōo ꝓpter expulsionē fumosaꝝ supfluitatū tribulantiū spm̄ et calorē innatū. Sicut em̄ in exteriorib9 nos videm9 q ignis sine euentatiōe aeris suffocat et extinguit. sic etiā imagiari debemus q spūs et

calor innat⁹ indiget aere ipm nutricte cōseruāte et obtpante. Obtemperatio igi tur caloris innata fit per aeris attractionē: ꝛ ei⁹ depuratio fit per aeris expulsio nē. Primū qdē fit p motū attractiōis. et scdm p motū expulsiōis. Si igit aer ex tractū fit fetidus et impurus corrūpit calor et spūs innatus. Aer igit debet esse bone subē cui nō admiscet aliquid ex vaporibus nec fumositate extranea. Non eni debet esse aer turbidus nec nebulosus nec malis vaporibus admixtus. hic eni aer hūores cōturbat et aīm cōtristat vt dictū est. Et debet esse discoopertus celo et non inter parietes et tecta cōstrict⁹. et vt sit ad vnū dicere. maxie uitan dus est aer inclusus et nō euentat⁹. Verū est tñ ꝙ tpe epidimie in quo accidit aeris putrefactio cōis. eligendus est aer inclusus. Unde tpib⁹ illis bonū ē ma nere in domibus ꝛ tenere fenestras clausas ne aer putrefactus ingrediat. ꝫ ali⁹ aer discoopt⁹ melior existit. Euitādus est ꝑterea in regimie sanitatꝫ aer cui mi scent vapores lacuū et ꝓfunditatū aquā putridā cōtinentiū. et olerū taliū qlia sunt caules et eruca et sīl'ia. et arbor vmscositatū malarū quales sunt ficus et nu ces. Amplius eligēdus est aer in q̄ sufflāt venti ex terra alta vel equali. Et mul tū etiā solicitari debem⁹ ꝙ aer nō excedat in aliqua qualitatū primarū. s. calidi tate frigiditate hūiditate et siccitate. Qd si forsan cōtigerit obtpet p artē. quātū possibile est. Et ista colligunt ab Aui. z. i. doc. z. c. diuersis.

¶ De nimia potatione vini.

Si tibi serotina. noceat potatio vini.

Hora matutina rebibas. et erit medicina.

Warstu truncken nechten spat

Trinck frū herwider ist mein rath.

¶ In h textu ponit vnū documētū et est ꝙ si qs male valuerit ex sumptiōe vini de nocte siue tpe serotio. talis i crastio debet iterato sumere vinū. Vñ potatio vi ni nocturna potest inducere ebrietatē siue sitim matutinā. vel pōt inducere sup calefactionē corporis. Si vo inducat supcalefactionē corporis. tunc maxim⁹ er ror est demane iterū sumere vinū. qr est addere ignē igni. Si vo homo incurrat ebrietatē cū aliquali nausea. tunc demane bonū est sumere vinū. qr ex sumptiōe vini. defacili tunc ꝓuocat vomit⁹. ex q̄ sequit mundificatio stomachi: qua mun dificatiōe facta. defacili cessat nocumentū ebrietatis et nausea. Et ꝓpter h con sulit Ypo. semel in mēse inebriari vt ex ebrietate ꝓuocet vomitus qui ē maxie ꝑseruatiu⁹ ab egritudibus cronicis. i. longis et malis. Si etiā ex potatiōe vini nocturna ledat aliqs. et hoc ꝓpter inconsuetudinē potādi vinū. tūc demane po test cōcedi vinū vt assuescat. ꝛ sic minus ledit a sumptiōe vini. A cōsueto eni mi nor vult lesio vt vult Yp. z. amphorismor ibi. Ex multo tpe cōsueta. ꝛc. Si vo ex potatione vini nocturna sequit sitis matutina illa est mendosa. que curat po tione vini magis tamē sedatur potatione aque. Et quia iam dictū est de lesiōe et sumptione vini Sciendū est ꝙ homo debilis cerebri. et etiā cuiuscūqꝫ alteri us cōditionis summopere cauere debet a frequenti ebrietate. Frequens ebrie tas fm Aui. in. i. c. de regimine aque et vini inducit sex incōmoda in corpore hu mano quorū primū est corruptio cōplexionis epatis. quia vinū superflue bibi tum ad epar veniens vel superflue resoluit calorem ipsius. vnde amittit virtu tem sanguificam. et loco sanguinis generat aquositates efficientes ydropisim vel incendit epar et humores eius vnde generat lepra vel mania. Secundū est corruptio complexionis cerebri propter assiduam eleuationem fumorum vini

ad ipsum. disponentiū calidū cerebꝛū manie ⁊ freneſi. et frigidū epilensie litargie appoplexie et ſubeth. Tertiū eſt debilitas neruoꝛū. videm⁹ eñ bibulos inebꝛiari ſolitos tremere caput et membꝛa. nō ſolū in senioꝛ: ſed etiā in senectute et iuuētute qʒ. Quartū eſt egritudines neruoꝛū ſicut spaſmus et paraliſis. qꝛ vinum ſuperflue acceptum ſepe in ſtomacho acetum efficit: quod valde nocet neruis. Sepe qʒ cōuertit ex defectu digeſtionis in aquoſitates indigeſtas que neruos remolliūt. Et ſepe ducit humoꝛes groſſos ad neruos quibus diſtendunt vel cōtrahunt. Quintū eſt appoplexia ꝓpter humiditates cerebꝛi multiplicatas a vino. ita vt totaliter opilent vias ſpirituū aīaliū a cerebꝛo in membꝛa. Sextum eſt moꝛs ſubitanea dum ſcʒ ſtertendo et doꝛmiendo vie anhelitus multitudine vini vel humiditatū ex eo generatarū claudunt et ebꝛius ſuffocat. Et licet vinū immoderate ſumptū pꝛedicta inducat nocumenta. modeꝛate tñ ſumpta multa inducit iuuamēta. Tangit eñ Aui. c. p̄alle. quinqʒ eius iuuamēta. Pꝛimū eſt ꝙ eſt bonus cibi penetratoꝛ in toto coꝛpore. i. facilem efficit penetrationē cibi cui immiſcet ad oīa membꝛa ſui caloꝛis ſubtilitate ⁊ cōuenientia in ꝓꝛietate occulta. Scōm eſt ꝙ incidit in flegma. Et hoc ſuis caloꝛe et ſubtilitate ſubē. reſoluit ipſum coaptando expulſioni vias aperiēdo et naturā cōfoꝛtando ad expulſionem. Tertiū eſt ꝙ incidit colerā rubeā in vꝛina et aliꝭ euacuationibus vt ſudoꝛe egeſtione et reſolutiōe inſenſibili. Et iſtud intelligendū eſt de vino ſubtili ſub rubeo vel albo qd̄ vel debile ſit ex natura ſui vel foꝛtiter limphatum: Alioquin multiplicaret colerā per conuerſionē ipſius in eam et ſuper calefactionē epatis ab eo. Quartū eſt ꝙ facit melancoliā: que groſſa eſt et tardi motus faciliter labi per cannales ꝓꝛios ab epate ad ſplenē. et a ſplene ad os ſtomachi. et tandē a coꝛpoꝛe cū fecibus exire. et flectit ſeu repꝛimit nocumentū melancolie pꝛopter contrarietatē in cōplexione et modo ſubē et in effectibus Nam melancolia triſticiam puſillanimitatē et auariciā parit Vinū vero gaudiū. audaciā. magnanimitatem et liberalitatē. Quintū eſt ꝙ reſoluit oēs modos ſeu ſpecies latitudis niſi multa qualitas extranea fuerit eis ſociata. qꝛ vinū reſolutos ſpiritus abunde reparat. virtutē cōfortat. humiditates relictas in muſculis. neruis. coꝛdis. et iuncturis tollit aut minuit. Et ſi fuerit opus humectatione vt in laſſitudine are factiua vinū velociter humectat dummodo limphet Pꝛeter hoc aūt iuuamēta plura alia inducit. Omniū eñ velocicer et ſubito nutriētium eſt vinū caloꝛē et ſpiritū naturalē cōfoꝛtat. et totū coꝛpus calefacit. ingeniū clarificat. iram cōpeſcit. triſticiā temouet. libidinē incitat et ſuper oēs potus. ſemicrudos humoꝛes digerit. Et vt ſit ad vnū dicere. Vinū reddit hoīem virilem et ꝭm animā et ꝭm coꝛpus. vnde ceteris parib⁹ nō bibētes vinū ſunt effemiati reſpectu bibētiū vinū

¶ De melioꝛi vino.

Gignit et humoꝛes. melius vinum melioꝛes
Si fuerit nigrum. coꝛpus reddet tibi pigrum
Vinum ſit clarumqʒ vetus ſubtile maturum.
Ac bene dilutum ſaliens moderamine ſumptum.

Der beſte weyn dem leyb wol nützt
Der ſchwartzfarb weyn benympt den luſt
Trinck meſſig alten ſubtilñ weyn
Gemiſcht-clar-ſpꝛingend ſal er ſeyn.

¶ Hic primo ponit vnū documentū de vino. Et est q̄ vinū melius meliores generat hūores. ⁊ causa est. quia quāto massa humorū est melior. tanto hūores ex ea geniti meliores esse debēt. Deinde subdit q̄ vinū nigrū inducit pigritiā i corpore. Et causa est. q̄r vinū nigrū grossius et terrestrius est reliq̄s. ḡ spūs ab eo geniti grossi sūt Juxta aliā auctoritatē Ga. prius al. Quicquid de aliqua re dissoluitur ei vnde dissoluit necesse est vt assimilet. spūs aūt grossi faciūt corpus graue siue pigrū. Deinde ponunt septē documēta circa electionē vini. Primū est q̄ debet eligi vinū clarū. tale em̄ quia subtile est spiritus subtiles et claros generat. Scdm est q̄ debet esse vetus. i. nō nouum. nouum em̄ vinū siue mustū ceteris paribus facilius inebriat. fluxū ventris prouocat: atq̄ colicā inducit ⁊c. accn̄tia posterius dicēda ibi. Impedit vrinā Nec est intelligendū q̄ vinū oīno debet esse vetus. tale em̄ ſm Aui. in. i. c. de re. aque et vini. est quasi medicina: et nō sicut potus. i. magis inest ei virtus alternatiua corporis ad caliditatē et siccitatē q̄ virtus alterabilitatis a corpore per opus nutritiōis et est pauci nutrimēti. q̄r est spoliatum a fece et a viriditate quā ꝓhabuit et pene ignē factū ꝓpter qd̄ in aggre. scribit. c. de vite auctoritate Ga. q̄ ē calidū et siccū i tertio gradu. Tertiū est q̄ vinū d3 eē subtile. Subtile em̄ vinū multos spūs ꝓcreat atq̄ subtiles grossū aūt grossos. Quartū ē q̄ vinū debet eē maturū et nō stipticū. Vinū em̄ stipticū abscidit oēs spēs euacuationis. vt vult Ga. i cō. illius ca. 3. pti. regimis acutorū Sciendū etiā ⁊c. Et ergo nocet corporibus indigētibus euacuatione per vrinā et omnibus membris superioribus. vt ibidē etiā dicit Ga. Verū est tn̄ q̄ vinū stipticū conueniens est infirmitatibus accidētibus in intestinis. vt ibidē dicit Ga. et etiā superius dictū est Remouet tn̄ stipticitas a vino per multā cōmixtionē aque. vt ibidē etiam vult Ga. Quintū est q̄ vinū debet esse limphatū. quia per hoc remittit vinū a sua fumositate. et sic minus inebriat. Et istud est verū de vino subtili. Vinū tn̄ grossum si limphet citius inebriat. q̄r per hoc subtiliat et magis fumosum efficitur. Et de isto vino intellexit Aui. qn̄ dixit in c. de regimie aque et vini q̄ vinum limphatū citius inebriat q̄ vinū purum. Sextū est q̄ vinū debet esse saliens cū ꝓpinat. et est de cōditionibus boni vini prius dictis. Septimū est sumptū ex cōditione bibentis et nō vini et est q̄ vinū debet tpate sumi. q̄r tpate sumptū acuit ingeniū. ⁊ iducit iuuamēta prius narrata. Ex predictis omnibus cōcludi potest q̄ vinū eligibilius et melius in sanitatis regimie est vinū mediū seu eq̄le int vetustatē et nouitatē. et est clarū ad rubedinē trahēs bonū habēs odorē et eq̄lis saporis qd̄ nec acre. nec acutū. nec dulce sit: qd̄ nō fumosum nec grossum nec valde subtile: s3 ad subtilitatē declinās: qd̄ etiā inter fortitudinē et debilitatē obtinet mediocritatē: qd̄ etiā nō creuit in saxosis et lapidosis montibus nec in terra simpliciter plana et arabili. sed in terra montuosa versus meridiē discooperta: et in regione nō nimis calida nec nimis frigida. Et ista partim colligunt ex Aui. i primo loco pal. Circa regimen vini quo ad etates notande sunt tres regule quas ponit Aui. in primo loco preallegato. Prima est q̄ dare vinum pueris in potu est sicut ignem addere igni in lignis debilibus. eo q̄ pueri vehementer rari sunt. et defacili inflammabiles propter abundantiam sui caloris innati. Et sunt debilium neruorum et debilis cerebri. quare ledit eos multipliciter vinum et inflammatione facili et percussione cerebri et neruorum sua penetratione facilima et fumatione copiosa. Cum igitur pueris vinum in potu datur calor eius inflammabilis calori pueri inflammabili additur in corpore pueri. quod est pauce resistentie. Sicut debile lignum vel arundo sicca vel stipula arida ante faciem ignis. Secunda regula est q̄ seni semper potest dari vinum in potu quantum tollerare potest sine nocumento. s. appetitu quantum appetit naturali et regulato. Sicut enim veteres ocree aride et rugate renouantur oleo. leniuntur

tur et applanant sic. corda senum potu vini electi. sic vini vel uacesis. Senes enim frigidi sunt et a vino calefiant: et habent spiritum tristem et abundant in melencoliis sed vinum exhilarat eos et melancolias reprimit: communiter male dormiunt. vinum vero prouocat in eis somnum. Adopilationes quae sunt quas vinum aperit. eas prohibet Et sic sicut vinum est pueris contrarissimum. ita senibus vtilissimum. Tertium est vinum temperate dandum est iuuenibus. temperate quidem secundum mensuram quantitatiuam et decentem limphationem Licet enim iuuenes sint calidi sicut pueri. tamen habent membra solidiora. neruos et cerebrum fortes: quibus potenter resistunt nocumentis potus vini. Consequenter etiam dicit ex potu vini sobrie sumpti iuuamenta plurima: videlicet eductionem colere corporale. robur: et ingenii acumen: abundantiam spirituum subtilium et paruorum.

¶ De Cereuisia.

Non sit acetosa cereuisia sed bene clara.
De validis cocta granis satis ac veterata.
De qua potetur stomachus non inde grauetur.

Das byr dem maltz ader farb gepricht
Das essig ader iungk ist trincke nicht.

¶ In hoc textu ponunt. Primo quinque circa electionem cereuisie Quorum primum est quod debet eligi cereuisia non acetosa. quia acetosa nocet stomacho Acetum enim nocet neruis secundum Aui. in pluribus passibus Jam stomachus est membrum valde neruosum. et hoc quo ad eius orificium. Secundum est quod cereuisia debet esse clara quia turbida opilat atque calculosis nocet nimium impinguat ac inflationem inducit. atque breuitatem anhelitus: et est multorum flegmatum generatiua. Tertium est quod debet eligi cereuisia de bonis granis non corruptis. s. de optimo ordeo: tritico siue auena. quia quanto grana sunt meliora. melior ex eis generatur humor. Quartum est quod cereuisia debet esse bene cocta. quia melius digerit et amicabilius a natura recipitur: et nocumenta que proueniunt ex bibitione eius melius tolerantur. Cereuisia enim non bene cocta ventositates in ventre inducit tortationem inflationem atque colicam. Quintum est quod cereuisia debet esse antiqua et a fecibus mundata non nimium recens Recens enim cereuisia inducit eadem nocumenta que cereuisia non bene cocta: et cum hoc de se facilime inducit stranguiriam. ¶ Secnudo vnum documentum circa vsum cereuisie. Et est quod vtens cereuisia debet ea vti temperate sic quod non grauetur stomachus vel inducatur ebrietas. Ebrietas enim que ex cereuisia prouenit deterior est ea que ex vino est et magis durans: cum de cereuisia fumi et vapores eleuati ad caput sunt grossi: quare minus resolubiles sunt quam qui ex vino eleuantur. Et est hic sciendum quod in principio prandii vel cene ceteris paribus vtilius est incipere suum potum a cereuisia quam a vino. Cuius causa est: quia in principio mense corpus est famelicum: et sic stomachus ante principium sumptionis cibi famelicus erat: et sic traxit superfluitates a membris. Si ergo vinum in principio mense daretur ex quo natura maxime trahit vinum: quia de se maxime nutritiuum ille superfluitates: s. a stomacho tracte simul cum vino ad partes corporis traherentur. sed natura non ita auide trahit cereuisiam. Similiter cereuisia lauat humores adherentes orificio stomachi. Et propter illam causam medici consulunt quod in maxima fame debeat prius prouocari vomitus quam cibus sumatur vt ille superfluitates a stomacho famelico tracte euacuantur ne commisceantur cum chilo: Similiter timens sitim ex nimia potatione vini debet bibere cereuisiam. Ipsa enim sitim mendosam reprimit.

¶ De temporibus anni

Temporibus veris. modicum prandere iuberis
Sed calor estatis dapibus nocet immoderatis
Autumni fructus. caueas ne sint tibi luctus
De mensa sume. quantum vis tempore bruma.

Im lentzen iß mit messickeit
Im summer würt dyr schlemmen leid
Des herbstes frücht wünsch nicht vmb sust
Im winter iß nach allem lust.

¶ In hoc passu determinat de quātitate cibi sumēdi ꝫm diuersitatē tpm quatuor anni. que sunt. ver. estas: autumnus. et hyems: et dicit textus primo ꝙ tpe veris debem⁹ modicū prandere. i. paucū sumere cibum. Et idē vult Aui. z. can. doc. z. . c. 6. de regimie tpm cū rectificatione aeris. Et rō hui⁹ est vt ibidē etiam vult Aui. q: tpe hyemis ꝓpter gelositatē exercitū prauitatē. et resolutionis prohibitionē multiplicant humores crudi et maxīe flegmatici q̄ ꝓpter ꝓportionabilitatē tpis tc̄ maxīe generant: et isti in interioribus corporis coadunant ꝓpter frigus circūstans. Ver aūt superueniens istos humores crudos in interioribus coadunatos eliquat ⁊ facit eos currere per totū corpus: quare natura tunc multum occupat circa digestionē eoꝝ. Si g̊ tpe veris daretur magna quātitas cibi natura a digestiōe taliū humoꝝ flegmaticorū impediret et diuerteret: quia per istos humores et magnā quantitatē ciboꝝ nimiū grauaret. et sic tales hūores in corpore manerēt indigesti. et currētes ad aliqd membrū illic egritudinē inducerent. Et g̊ summopere cauere debem⁹ a magna quātitate ciborū in vere. quia diminutio ciborū tali tpe est vnū de maxīe preseruātibus ab egritudinibus veris. vt vult Aui. in. i. loco pal. Et istud qd dictū est maxīe veritatē habet de medio et fine veris et non de initio eius q: initiū ei⁹ hyemi assimulat: quare tc̄ hō potest nutriri sicut in hyeme. et istud etiā intelligendū est qn̄ ver inuenit corpus repletū humoribus flegmaticis crudis. Si em̄ ver inueniat corpus ꝑpatū in humorib⁹ cib⁹ in eo dandus est ꝫm mensurā caloris innati ⁊ resolutionē q̄ fit a corpore. q: tunc ablata est causa. quare diminueret cibus. Et istud voluit Hypo. i. ampho. dū dixit. Ventres hyeme et vere calidissimi sunt natura et somni longissimi In his igit tpibus oblationes plures dande sunt. etem̄ innatus calor est multus. nutrimēto igit indiget ampliori. Scđo dicit ꝙ nimia sumptio cibi nocet in estate: Cuius causa est q: tunc tpis digestiua virtus est debilis cū spūs et calor innatus qui sunt instrumentū virtutū multū sunt debiles et parū resoluti ꝓpter calorē extrinsecū vehementē trahentē eos ad exteriora. et ergo multus cibus nō posset digeri. Et circa istud sciendū est ꝙ ꝓpter vehementiā resolutiōis humiditatū tam subāliū ꝗ̄ nutrimentaliū corporis in estiuo tpe grossior et maior cibus exhibēd⁹ esset si virtus sufficeret ad digerēdū talē et tm̄. sed q: nō sufficit vna vice multū digerere cibū paꝝ sepe ⁊ sepe de eo dandū est. iuxta illud Ga. i. ampho. cō. illi⁹ ca. Et quib⁹ semel aut bis dicētis. In estate cibus multotiēs erit dandus et parū. multotiēs. q: indiget ꝓpter sepissimā dissolutionē. parum ꝓpter virtutis defectionē. Et licet in estate parum de cibo sit dandū: multū tm̄ de potu potest dari cū tunc resolutio maxīa fiat et desiccatio corporis et eleuatio caloris sup hūidū et plus sitiat hō ꝗ̄ alio tpe. Verū est tm̄ ꝙ pot⁹ vini et ꝑ̄cipue vinosi puri minuēd⁹ est. q: tale vinū est facile inflāmabile et calorē tā acuit

estu violēto excandescere facit. Erḡ si bibat vinū miscēda est multa aqua: et di-
mittat vinū vetus et forte. Tertio dicit ꝙ in autūno debemꝰ cauere a fructibus
saltē illiꝰ tpis vt vuis. psicis. ficubꝰ et silibꝰ. vel saltē nō multū de eis cōmedere
q: tales fructus generāt sanguinē dispositū ad putrefactionē ꝓpter ebullitionē
quā in corpe et hūoribꝰ faciūt: et maxie si fuerint in stomacho immūdo vel in ca
cochimico corpore recepti q̄le corpꝰ in autūno sepiꝰ occurrit. Et sic male tūc acci-
dūt egritudies .s. variole morbili et pestilētes. Pro maiori tū noticia regis cibi
et potꝰ tpe autūni sciendū est ꝙ tpe autūni debet euitare fames sitis et repletio
mlti cibi i vna hō vt vult Ga. in al. c. de re. corpis fm tpa. Uinū p̄ter ea qd bibit
tpe autūni vehemēter est limphandū vt corpus humectet et calorē reprimat. sȝ
nō sup̄flue debet limphari intātū quātū in estate: necȝ sup̄flue debet tūc bibi. q:
tunc natura debilitata nō sufficeret ipm regere et digerere et nimis limphatū ca
lorē obtūderet et multiplicaret ventositates q̄bꝰ colica generari posset. Quarto
dicit ꝙ tpe hyemali debemꝰ sumere cibū tm̄ quātū volumꝰ. i. plus ꝙ̄ ceterȝ pti-
bus. Et idē vult Aui. in. i. loco pal. et Ga. i cō. illiꝰ am. i. pti. amphō. Et quibus
semel aut bis. vbi dicit. In hyeme multꝰ cibus et paulatim est dandus. Et rō
huiꝰ est: q: calor nr̄i corporis in hyeme est fortissimus. tū q: vnitus. tū q: fortifi-
catus per antiparistesim. i. iuxta positionē sui cōtrarij: vȝ frigiditatȝ aeris no
stra corpora circūdantis. Et istud verū est in corporibꝰ robustis et carnosis. et
nō in raris et debilibus. q: in talibus corporibꝰ frigus intensum hyemis nō con
fortat calorem. sed magis debilitat. Et istud innuit Hypo. i. am. dicēs. Uentres
hyeme et vere calidissima sunt natura. et somni longissimi. In his ḡ tpibꝰ obla
tiones plures dande sunt. q: calor est multus nutrimēto igit ampliori indiget.
Ex isto etiā sequit ꝙ nutrimēta grossiora et durioris digestiōis cōueniūt hyeme
ꝙ̄ alijs tpibꝰ. q: calor ē fortior. Uinū aūt quo vtēdū est hoc tpe debet esse roseū
nō albū cū aqua pauca. Notandū hic ꝙ licet cōsideratōe habita ad fortitudinē
caloris et digestiue virtutis in hyeme grossiores et densiores cibi cōueniāt: q: tū
corpa tūc disposita sunt ad opilatiōes et repletiōes ex flegmate plurimo: nec
ab eis resolutio mlta fit a cōtinēte: tutiꝰ est vti tūc mediocribꝰ cibis inter solidū
et rarū. grossum et subtile sicut carnibus hedi vituli et mutonis lucijs pcis ⁊ can
cris. et vtentibꝰ grossioribꝰ cibis vt boue porco ceruo conchis ostreis carpis et
silibꝰ expedit vnica cōmestiōe in die cōtinent vel vtant sepe rebus diureticis et
aperitis. vt petrosilino nasturcio apio et similibus ⁊ forti vtantur exercitio.

¶ De malo potu corrigendo.

Saluia cum ruta faciunt tibi pocula tuta
Adde rose florem minuit vehementer amorem.

Salb vnd rauth macht sichern trangk
Die roß dar bey die lieb betzwangk.

¶ In hoc passu ponunt duo remedia corrigentia potū malum: quorū primum
est saluia cuius folia imposita potui corrigūt malitiā potus sua ꝓprietate. ⁊ eti
am in se habent virtutē cōfortādi neruos et cerebrū quibꝰ cōfortatis melius re
sistūt malis fumis recipiēdis q̄ pueniūt ex malo potu. Scdm est ruta cuiꝰ etiā
folia integra absqȝ eorū alia contritione debēt potui imponi. q: sua caliditate et
ꝓprietate corrigunt malitiam potus. Et de ruta quō valet contra venenū prius
dictum est ibi Allea nux ruta. Postea subdit textus ꝙ istis duobꝰ predictis po-
test addi flos rose. Et hoc maxime debet intelligi de rosa rubea que sua aroma
ticitate existēte in eiꝰ superficie. ⁊ similiter sua stipticitate corrigit maliciā potus.

De Nausea.

Nausea non poterit. quenq̃z vexare marina.
Antea cum vino mixtam si sumpserit illam.
Das mher dyr keynen grawen brengt
So dueß vortringst mit weyn gemengt.

In hoc textu ponitur vnũ remediũ contra nauseam siue vomitũ puenĩẽs ex transfretantibus nõ cõsuetis dicens. q̃ ille qui debet transfretari anteq̃z nauẽ intret debet aliquibus diebus miscere aquã marinã suo vino. Et istud est remedium pro diuitibus q̃ si pauper fuerit debet portare aquã marinã vt facilius nauseam euitet. Et causa huius. quia aqua maris salsedinẽ habet et sic sua salsedie et stipticitate que cõsequit salsedinẽ orificiũ claudit. Et per hoc vomitus impedit. Et circa istud est notandũ q̃ sicut vult Aui. 3. in c. de regimĩe iter agentis in mari. viator in mari nõ debet multũ conari retinere vel cõpescere a principio nauseã vel vomitũ. sed dimittat vomitus ipsius continuari donec per ip̃m fuerit bene purgatus. hoc em̃ preseruat a multis egritudinibus. et nedũ preseruat: immo etiã curat vel alleuiat graues et magnas egritudĩes. vt leprã ydropisim appoplexiã et frigiditatẽ stomachi et eius inflationẽ prout vult Aui. 3. in doc. 2. c. 2. Si tñ vomitus viatoris in mari superfluxerit sic q̃ vehemẽter debilitet ipsum restringendus est cõmestione fructuũ stipticorũ et acetosorum sicut sunt citonia maciana acetosa. Uel poma de capenduto mala granata acetosa quibus orificiũ stomachi confortatũ depellit humores inferius. Et stomachus etiã cõfortatus ab his humores repellit effluentes ad eum exagitatione ab vndis. Uel potest semen apij torrefactũ bibi cũ vino vel absinthiũ potest cõmedi aut bibi. Et similiter panis assatus et infusus in vino bene redolente cõmestus valet ad idem. Et vlr valet nutritio viatoris in mari ex cibis acetosis cõfortantibus os stomachi. et phibentibus vapores et fumos ascendere ad caput sicut sunt lentes cocte in aceto vel in succo vue acerbe.

De generali condimento.

Saluia sal vinum. piper allea. petrosilinum.
Ex his fit salsa nisi sit commixtio salse.
Salb/saltz knoblach vnd pfeffer
Weyn/pettersilg machen eyn salßen here.

In hoc textu ponit modus faciendi salsamentũ cõe si in mensa deficiant salsamenta specialia. Et pro illo ponunt quinq̃z ex quibus potest fieri salsamentum. Primũ est saluia. qua fit condimentũ in assatione auce siue decoctione. Uniuersaliter em̃ auce assate siue porcelli saluia implent vt humiditates superflue siue viscositates extrahant. et odor saluie aucis vel porcellis immaneat. Post assationẽ tñ saluia ejci debet et nõ cõmedi. Similiter ex saluia fit condimentũ commestibile a rusticis vel cõmunibus in cõmestione auce. terunt em̃ alleum cũ vino et saluia ad auferendũ aliquid saporis allij. Scdm est sulcũ et est salsamentum diuitũ siue nobiliũ. Ipsi em̃ deficiente sinapio vel veriuto ponũt in salserio vinũ cui modicũ salis admiscent. Tertiũ est piper. et est salsamentũ rusticorum cõmiscent em̃ piper cũ fabis et pisis. Similr etiã ex pane asso cereuisia vel vino et cũ pipere fit salsamentũ nigrũ ad modũ pultis quod piper dicit. et hoc supeffundunt carnibus aut piscibus. Quartũ est alleũ ex quo etiã fit salsamentum

rusticorũ. miscet eñi cũ molli caseo et lacte terendo alleum. et sic cõmedunt cum
cibo siue asso siue elixo siue salso siue dulci et cũ ouis duris. Quintũ est petrosili-
num ex cuius folijs contusis cũ veriuto vel albo vino fit viridis salsa cũ assis cõ
mestis. Et circa istud est notandũ ꝙ salsamẽta siue salse diuersificant̃ primo ſm
tp̄a. Temporibus eñi calidis declinãt salse ad frigus vel paucã caliditatẽ. tem
porib⁹ vero frigidis ecõuerso. Materia igit̃ salsarũ in estate sit veriutũ vel agre
sta de summitatibus vitis vel acetum. succus linonũ vel citrangulorũ generato
rum cũ zuccara et aqua rosarũ. Et interdũ nisa sed qui fiunt in estate potest ad
di aliquantulũ serpilli et petrosilini ad obtemperãdũ frigiditatẽ p̄dictorũ. Ma
teria vͦo salsarũ cõpetentiũ tp̄ibus frigidis sunt sinapiũ. eruca. zinziber. piper. ci
nanomũ. garcofili. allea. saluia. menta serpillũ. et petrosilinũ vinũ aq̃ carniũ ace
tum nõ forte. sed ꝓpinquũ nature vini et in tp̄ibus mediocrib⁹ sunt mediocris
caliditatis et frigiditatis. Scd̃o diuersificant̃ rõne cibariorũ pro quibus fiunt.
nam alia et alia cibaria indigẽt alijs et alijs salsis sicut sciunt dominorũ coci.
Mutonũ eñi et sil̃r vitulorũ capreolorũ salsa cõueniẽs est salsa viridis. In esta-
te quidẽ ex aceto et agresta cũ paucis speciebus et sine alleis cũ petrosilino zin
zibere albo ⁊ agresta et pane asso infuso in aceto vel agresta In hyeme sit eadẽ
salsa cũ pluribus specieb⁹ et pauco alleo et optio vino et pauca agresta. vel p̄t
sufficere sinapium ⁊ eruca. Salsa aũt pro carnibus bouinis elixis est piper bul
litum qd̄ fit ex pipere et pane asso et aqua carniũ et pauca agresta. et ista eadẽ
salsa est satis cõueniens carnibus porcinis in hyeme. Possunt etiã carnes por
cine cõmedi in estate cũ aceto et petrosilino in principio refectionis. Si aũt p̄di-
cte carnes pastillant̃ et specialter bouine et porcine. in hyeme quidẽ apponat̃
cepe alleum cũ puluere specierũ dulci in parua quantitate. in estate vero sine ce-
pis et cũ veriuto vel possunt apponi cepe parue et in pauca quãtitate. Si aũt
pastillatura sit ex carnib⁹ subtiliorib⁹ nõ apponat̃ cepe sed ĩ estate lac amigda
larum cũ veriuto et pauco puluere specierũ dulciũ. et in fine potest apponi ouũ
conquassatũ cũ agresta. sed in hyeme loco agreste ponit̃ vinũ et plus de specie
bus. Assature aũt cuniculorũ et pullorũ iuuenũ cõueniens est salsa in qua est ci
nanomũ et mica panis cũ agresta quidẽ in estate et cũ vino in hyeme. Assatu-
re aũt porci salsa cõueniens est liquor descendens cõquassatus cũ optimo vino
et cepis in hyeme et in estate viridis salsa superi⁹ noiata. Assature aũt fasianorũ
et columbarũ et turturũ nulla alia salsa indigent nisi sale. Caponũ aũt et gallis-
narum elixatorũ cõueniẽs salsa est aqua decoctionis eorũ cũ aliquantulo pul
ueris specierũ dulciũ. ⁊ p̄cipue si in predicta decoctione addat̃ saluia. ysopus pe
trosilinũ. et hoc in hyeme. et in estate sufficit sola aqua cũ aliquãtulo succi sum-
mitatũ vitis. Sed pro salsa caponũ et gallinarũ pinguiũ pastillandorũ nihil pe
nitus est apponendũ nisi aliquantulũ pulueris specierũ et in fine agresta supra
dicta in estate. optimũ vinũ in hyeme. Pisces vero quãto sunt grossioris carnis
et difficilioris digestionis et maioris superfluitatis et humidioris nature. tanto
indiget salsis calidioribus et acutiorib⁹. et hoc etiã verũ est in carnibus.

¶ De lotione manuum.

Si fore vis sanus ablue sepe manus.

Lotio post mensam tibi confert munera bina

Mundificat palmas et lumina reddit acuta.

Wasch deyn hend vnd laß seyn nicht.

Du reinigst dich vnd scherfft deyn gesicht.

¶ In hoc textu ponunt due cōmoditates prouenientes ex lotione manuū post cibum sumptū. Prima est. qr per hoc palme manus mundant. Scda est. quia reddit lumina acuta. i. prodest oculis et hoc maxie peraccidens. qr man⁹ sunt instrumēta mundandi oculos. quare multū cōfert eas esse mundas. Et de istis cōmoditatibus dictū est etiā prius ibi. Lumina mane manus.

¶ De Pane.

Panis non calidus nec sit nimis inueteratus

Sed fermentatus oculatus sit bene coctus.

Modice salitus frugibus validis benefictus vel pistus

Non cōmedas crustam coleram quia gignit adustam.

Dein brot sey weder warm noch alt
Gesеurt vnd leicht nicht gar an saltz
Von guten getreide wol gebacken
Die rynd thut schwartz geblůte machen.

¶ In hoc textu ponunt duo vitanda circa electionē panis. Primū est caliditas Non em̄ debet panis cōmedi calidus. Panis em̄ calidus est hūane nature nociuus. Juxta illud Aui. z. cano. c. de pane dicētis. Non cōmedat calidus sicut est. Panis em̄ calidus nō est apud naturā receptibilis et acceptio eius qui est de furno et reliquorū sibi similiū est mala. Et rō est. qr talis panis multū opilat Et postea iterū dicit Aui. Panis calidus sitim facit sua caliditate et natat ppt suā humiditatē vaporosam. et est velocis digestionis et tarde descensionis. Et quis iste panis calidus nō cōueniat in regimie sanitatis q̄ ad esum. odor tñ panis calidi multū cōfert. resuscitat em̄ sincopizantē. z possibile est aliquos hoies viuere ex odore panis calidi. Scdm est ꝙ nō debem⁹ cōmedere panē diu pistū siue muscidū. qr talis panis nō est cōueniēs pro nutrimēto nature hūane. exsiccat em̄ corpus ac humores melācolicos generat. et ex isto relinquit ꝙ panis nō debet esse calid⁹ nec vetustate induratus. sed priori die coctus. Postea in textu ponunt quinqꝫ cōditiones panis electi: quarū prima est ꝙ panis debet esse fermentatus bene. Et istud vult Ga. i. alimē. c. z. dicēs. Optimi aūt panū pro digestione sunt qui maxie fermētati et qui assationē habuerunt a ꝯmēsurato igne in clibano. Et iterū eo. c. dicit q̄ vero penitus infermētat⁹ est. nulli vtilis est. Et ꝭm Aui. z. cano. c. de pane. Panis habēs parū fermēti plurimi est nutrimēti. sꝫ eius nutrimentū opilat nisi illos qui sunt plurimi exercitij Scda est ꝙ panis debet esse oculatus. i. porosus. Et per hoc denotat ꝙ viscositas ei⁹ est ablata Uerum est tñ ꝙ iste panis ꝭm Aui. loco p̄alle. velocis est penetrationis et minoris nutrimēti et deterioris. sicut est panis opirus qui est plurimi furfuris. Tertia ē ꝙ panis debet esse bene coctus qr panis male coctus male digestiōis est. et stomacho grauedinē affert. Et Aui. z. ca. loco p̄alle. dicit. Et ille qui nō bene decoquit est plurimi nutrimēti. sed etiā nutrimentū opilat nisi illos qui sunt plurimi exercitij. Et panis de patella est hui⁹ generꝫ. ei⁹ nāqꝫ ps interior raro decoquit bene. Quarta est ꝙ panis debet eē tpate salit⁹. Nimiū em̄ dulcꝫ opilat et nimiū salsus exsiccat. Moderate tñ salsus optimū nutrimētū p̄bet dum tñ cetere cōditiones assint. Quita est ꝙ sit factus ex optis granis. videlicet ex optimo tritico et sana messe collecto. Deinde subdit textus ꝙ nos debemus cauere ab esu

cruste panis. quia illa generat colerā adustam siue humorē melancolicū. ex quo eñ ipsa adusta et sicca et humor ab ea genitus adustus erit et siccus. ꝛ ꝑpterea nobiles qui natura colerici sunt deponere faciunt superiorē crustā panis ac inferiorē quos imitanꝰ prelati et deliciosi. Eligatur igitur mica panis qui est melioris maioris et velotioris nutrimenti q̄ʒ crusta. Uerum est tamen ꝙ aliquando cōuenit sanis habētibus stomachū humidum et volentibus demacerari et in fine cōmestionis plus cōpetit. Juuat eñ cibi descensum et confortat orificiū stomachi. Postea in duobus vltimis versibus innuit ꝙ panis bonus debet habere istas quinqꝫ cōditiones. s. ꝙ sit salitus fermentatus. bene coctus. purus. i. de mundis granis et sanus. i. de granis sana messe collectis. Et istas cōditiōes partim innuit Aui. loco p̄alle. dicit. Oportet vt sit panis mundus salitus massam habens cōfectam fermentatus coctus bene et vna nocte permanēs. Et circa istud est sciendū ꝙ si queraꝰ nutritio maior et prior mundificeꝰ panis a furfure et si velimus ventris subductionē aliqualem dimittamus aliquā partē furfuris. furfur eñ parum nutrit et ventrē subducit et farina econuerso.

¶ De carnibus porcinis.

Est caro porcina sine vino peior ouina
Si tribuis vina tunc est cibus et medicina.
Ilia porcorum bona sunt. mala sunt reliquorum.

Eyn gutter schweynen brath mit weyn
Wirt dyr seyn eyn ertzeney
Do mit das schweyn den schöps vberwint
Schweynen gkröß die besten synt.

¶ In hoc textu cōparat auctor Primo carnē porcinā carni ouine dicēs ꝙ caro porcine sine vino minus sana est ouina. tñ si caro porcina sumaꝰ cū vino ipa est optimū nutrimentū et medicinam prebens quia multū humectat. Et hoc intelligendum est maxime de porcellis assis siue de apris optime preparatis. Et circa istud est sciendum ꝙ carnes porcine quibus rustici et cōmunes vtunꝰ quando videlicet sunt salse vel sole vel fumo exsiccato nullo modo saniores sunt carnibus ouinis ceteris paribus siue cū vino siue sine vino sumanꝰ. Sed istud dictum veritatem habet de carnibus porcellorum assatorū vel de carnibus apris modo predicto. ¶ Secundo cōparanꝰ omasa porcorū omasis reliquorum brutorū. Et dicit textus ꝙ omasa porcorū. i. intestina preualēt quo ad esum intestinis aliorum brutorū. Cuius ratio potest esse ista. q2 pauca intestina commedimus nisi illa qui replentur sanguine vel qui animaliū multū sunt pinguiū cuiusmodi sunt porci. Nam solus sanguis porci ꝑpter suā cōplexionem et similitudine incōplexionis cū natura humana est sanguis quo omasa siue intestina impleнꝰ. Et simil'r porci facilius impinguanꝰ q̄ʒ aliqd aliorū brutorū. ideo magis sumimus intestina porci q̄ʒ aliorum brutorum.

¶ De Musto.

Impedit vrinam mustum soluit cito ventrem
Epatis emfraxim. splenis generat lapidemqꝫ.

Der most den harm vorhindert sehr.

Den mastdarm macht er loß vnd lehr
Er thut dem myltz vnd leber schaden
Vnd dich mit dem steyn beladen.

¶Hic ponunt quinqȝ nocumēta pueniētia ex potatione noui vini vel musti. Primum est ꝙ mustū impedit vrinā et hoc potest intelligi dupl'r. Primo quia mustum grossum ꝑpter suam grossitudinē ex fece admixta opilat ipsum epar siue ipsos renes sic ꝙ vrina defacili nō potest habere suum cursum. Secundo impedit vrinam quo ad debitū modū sicut facit mustū renense aliquod et quedam alia vina subtilia simil'r est quia aliquod mustū renense cuius feces sunt mordicantes et dum ipsum venit in vesicā ille partes terrestres nitrose mordicāt vesicam et cogunt vrinare sine ordine debito et modo cōsueto. Secundū est ꝙ soluit ventrē. Et ratio est. quia abstergit viscera nitrositate siue salsedine sue fecis. et stimulat ea ad expulsionē. Primo ꝑpter mordicationē fecis. secundo ꝑpter multitudinē ventositatis ꝙ̄ inducit tale vinum siue mustū. tertio lubricando cito inferius per viam indigestibilitatis et grauaminis stomachi. quare stomachus se relaxat et portas narīū cōpressas aperit. Tertiū est ꝙ mustū nocet bone cōplexioni epatis. quia opilat ipsum ꝑpter immixtionē plurimā sue fecis et perducit ad dissenteriā epaticā ꝑpter inflationem eius qua debilitat epar. Et istud vult Aui. 3. in. c. de regimie aque ⁊ vini. Et sic etiā inducit catheciā siue malam dispositionē coloris et malas inducit egritudines epatis. s. diuersas et species ydropisis. Quartū est ꝙ mustū nocet spleni et dispositiōi eius ꝑpter eandē causam que dicta est de epate quia opilat splenem. et sic inducit duriciem eius. Quintū est ꝙ mustū generat lapidē et maxīe illū qui in renibus est q̄ rube⁹ est. defacili frangibilis causa opilationis quā facit et grossitudine sue substātie. Et istud verū est de musto vinorū multū dulciū nō habētes feces nitrosas et mordicantes. Mustū eñ habēs feces nitrosas et mordicantes magis impedit lapidē q2 multū facit vrinare sicut mustū aliqđ renense facit apparere arenulas in vrinam siue grauelam. quia facit multum vrinare. Multa enim vrina sua latione abstergit arenulas adherentes que cū ea expellunt

¶De potu aque.

Potus aque sumptus fit edenti valde nociuus
Infrigidat stomachum redditqȝ cibum fore crudum.
Trinckst du wasser yn deyn kragen
Ob disch es kelt dyr deynen magen.

¶Hic ponunt duo nocumēta prouenietia ex potu aque: et hoc quo ad edentē. Primū est ꝙ potus aque nocet stomacho edentis. Cuius rō est. q2 ipm infrigidat et relaxat et maxīe deijcit appetitū cibi. Scđm est ꝙ potus aque cū sumit cibus impedit digestionē cū cibū sumptū incrudet. Et istud vult Auicen. in. i. c. de regimie eius qđ cōmedit dicēs. Neqȝ post ipsum scȝ cibū multa bibēda est aqua que inter ipm scȝ cibū et corpus stomachi separationē faciat et ipm natare faciat. Et ca. de regimie aque et vini dicit. Et cū natura in digerēdo nutriens studeat sacietate aque tam precedēte sufficienter. i. si ꝓcesserit sacietas aque sufficiens ad bonā cibi permixtionē. aqua vehementer est impediēs. s. digestionē incohoatam Et idem vult Aui. 2. cano. trac. i. c. 4. dicens. Est etiā vitandus potus aque in mensa nisi ratione adherentie et tarditatis descensus bucelle. Non est eñ sumenda aqua cū cibo. Et Auer. in cōmento ait. Causa quidem huius

D

est qm cū sumit aqua super cibū priusq̄ stomachus calefecerit ipm infrigidat et incrudat. Est etiam causa quare supernatet cibus sumptus in stomacho. quare etiā nō adhereat et vniat eidem q̄ cōterat ipm sicut exigit. Actio nanq̄ stomachi super sumptū cibū fit conterendo et coquendo simul. Unde sicut cū infundit simul et in magna quātitate et aqua in olla ꝓpter qd tardat cibi decoctio in eadem: sic etiā cōtingit idē ipsi in stomacho. Et istud maxie verificat de potu multo aque. Modica em̄ quātitas aque frigide sugendo sumpta potest cōcedi ante descensum cibi vt per eam cōpleat cibi descensus ad inferiora. Et hoc si sitis infestauerit. et bibere coegerit. Nam modica quantitas aque frigide p̄dicto modo sumpta stomachū alleuiat et colligit Alleuiat quidē a siti. alleuiat etiā cooperando ad descensum cibi. Colligit aūt sua frigiditate coadunans partes stomachi. Et istud colligitur ab Aui. locis p̄alle. Notandū q̄ q̄uis in sitis extinctione aqua sit cōuenientior potus q̄ vinū tn̄ omnibus cōsideratis vinū est potus conuenientior in regimine sanitatis q̄ aqua. Nam dato q̄ in sitis repressione q̄ est appetitus frigidi et humidi. aqua vl'r melior sit. quia frigida et humida naturaliter tn̄ in cibi permixtione et eiusdē delatione siue missione ad partes corporis extremas vinū p̄ualet aqua. Nam vinū ratione sue subtilitatis in subā et actione subtilius permiscet. et specialiter q: natura magis in eo delectat. ideo citius attrahit ipm et aliis cibis permiscet. et specialiter quia hec mixtio fit per viā cuiusdam ebullitiōis. quā vinū magis iuuat rōne virtualis caliditatis. et aqua impedit rōne frigiditatis. Et sic pz q̄ vinū p̄ualet aqua in ciboꝝ permixtione. Et simil'r p̄ualet in eorundē delatione. Nam vinū est optimus penetrator. qd ei debetur rōne subtilitatis sue subē. et rōne caliditatis virtualis. subtilia em̄ et calida multū sunt penetratiua. et percōsequēs vinū est magis delatiuū q̄ aqua. in aqua nihil est virtualiter calidū nec subē acreitatis. nec igneitatis. vnde aque mora transeundo impedit oēm cursum Amplius aqua ex alio nō est potus ita cōueniens sicut vinū. q: aqua impedit alimentū nutrire eo q̄ nō nutrit. quare illud vtiq̄ minus nutrit. vnde quāto cibus est magis aquaticus tāto est minus nutritiuus. Bonū est igit q̄ vinū permisceat cū cibo qd solū nō impedit nutritionē immo multū iuuat. q: vinū est maxie nutritiuū et maxime restauratiuū et velocissime nutrit vt prius dictū est. Notandū insuper q̄ nō solum nociuus est potus aqua edenti siue sumēti cibū. immo in pluribus aliis casibus nociuus est quos narrat Aui. iii. i. c. de regimine aque et vini. Primo em̄ incōueniens est in hoīe ieiuno. tūc em̄ biberē penetrat aqua bibita nullo retinaculo impedita vsq̄ ad intima membroꝝ principaliū mortificās suū calorē innatum. Et istud est verum de hoīe vere ieiuno. Ebrio em̄ q̄nq̄ proficit neq̄ ledit ipse si ieiunus bibat aquā. q: ieiunus ebrius nō est oīno ieiunus nec est in stomacho vacuus. sed adhuc habet reliquias aliquas hesterne crapule. quarū nitrositas aqua mitigat et stomachus ab his per aquā abluit. et repressis vaporib⁹ et fumis p̄parat stomachus ad receptionē noui nutrientis. Scdo incōueniēs est in hoīe exercitato forti exercitio. et sil'r statim post coitū. Nam tunc pori corporis sunt multū aperti. quare penetrat aqua in profunda mēbroꝝ mortificās calorē innatū. qui post coitum etiam debilitatus est. Tertio incōueniēs est post balneationē maxie cū fit hec balneatio ventre vacuo. tunc em̄ vie sunt vehemēter apte. quare ledens penetrat aqua vt dictū est. De isto potu aque dicit Aui. in. 4. sun. z. c. vi. Ex potu illius in ieiunio et post balneū et post coitū timetur corruptio cōplexionis et ydropisis. Quarto incōueniens est bibere aquā frigidam causa obediendi siti nocturne mendose que accidit in crapulatis et ebriis. Nam per potum aque frigide prohibentur resolutio et digestio humoris salsi vel fortis vini. vel alterius acuti facientis sitim. Et sic cito post potū reuertitur sitis ita fortis vt ante. Sed si vehemens affuerit sitis nimium vexans et inquietans nec sufficiat aeris insp

rati frigiditas. nec ablutio oris cū aqua frigida. bibat sitibundus aquā frigidā cum vase stricti orificij siue gracilis rostri quatenus aqua prolixius detur super orificium stomachi vt fortius sitim mitiget. et de ea minus sumat ne digerendorum digestionem penitus impediat. Quinto generaliter malum est sanis bibere multam aquā frigidam. quia extinguit calorem innatum. et pectus offendit et stomachi appetitum deijcit et membris omnibus neruosis obest. Uerum est tamen ꝙ aqua temperate frigida aliquā peraccidens appetitū excitat et stomachum fortem efficit coadunando ipsum et stringendo villos eius.

¶ De carnibus vitulinis et auibus.

Sunt nutritiue multum. carnes vituline
Sunt bona gallina et capo turtur sturna columba
Quiscula vel merula phasianus ethigoneta.
Perdix frigellus orix tremulus amarellus.
Kalpfleisch futtert wol den leib
Dartzu die gnanten vogel schreib.

¶ In hoc passu auctor Primo laudat carnes vitulinas dicens ꝙ carnes vituline multū sunt nutritiue. Et istud innuit Aui. in. i. c. de regimine eius quod commeditur: vbi vult ꝙ cibus sanitatis conseruatiuus debet esse talis quales sunt carnes. quia sunt similis nature prius apte fieri sanguis et maxime carnes hedorum et vitulorū paruorum lactantiū et agnorum annaliū. Et istas carnes vitulinas summe laudat Ga. 3. ali. vbi vult ꝙ carnes vituli lactantis sex ebdomadarum vel octo assate saniores sunt multo nimis. facilis enim digestionis et multum nutritiue sunt. Et de istis carnibus vitulinis etiā prius dictū est. ¶ Secundo ponunt carnes eligibiliores pro nutrimento nature humane animaliū volatiliū. et enumerant. 14. aues quorū carnes bone sunt pro nutrimēto hominis. Prima auis est gallina: cuius esus siue cōmestio nature hūane cōueniens est Haly enim Auenzoar Auer. et Me. vt dicit Consi. pre ceteris laudant pullorū carnes et maxime qui nondū peperit et galli qui nondū calcauit. Sunt enim facilis conuersionis in sanguinē et superfluitatū paucarum ꝓprietatē mirabilē habētes in temperando cōplexionē et hūores: cuius brodiū optima leprosis est medicina. Et de carne gallinarū dicit Aui. z. can̄. c. de gallinis et gallo ꝙ caro gallinarum que sunt puelle in intellectū augmentū efficit. clarificat vocē et augmētat sperma. Et melior gallina s̄m eun. ibi. c̄. que nondum parit oua. Secunda auis est capo siue gallus castratus cuius carnes ponit. Con. differētia. lxviij. inter laudabiliores carnes. Et carnes istas et similiter priores digerit stomachus a ꝓprietate. Tertia auis est turtur que etiā est boni nutrimenti et bonū generans humorem: cuius carnem Aui. z. can̄. c. de carne. summe laudat dicens. Uolucris quidē caro melior nō est q̄ alduragi. i. turturis et gallinarum et subtilior earum et nō sunt cum nutrimento carnium alcubegi. i. perdicum ꝛc. Quarta auis s̄m aliquos est sturnus. et ista auis debet commedi in iuuentute. et est auis nota. teutonice eyn spree. S̄m alios est starna. quam Ra. iij. al. pre ceteris volatilibus laudat dicēs. Starne caro oī carne auiū leuior inuenit atq̄ his q̄ subtili volūt custodiri regimie cōueniētior Et pōt per starnā intelligi auis magna velut anser grisea

cineria: cuius caro laudabilis est maxime cum iuuenis fuerit. et isto modo intelligit Aui. pferens istam carnē aliis. Uel potest per starnā intelligi maneries perdicis parue quā Moyses videt intelligere iudeis inquiēs. Similiter starne nō videtur pro dño nostro: qr ventrē constringunt. Et istam ppꝛietatē aliꝫ attribuunt perdicibus. carnes em ipsarum ventrē constringūt. teste Ra. 3. al. Quinta auis est columba. que est auis nota cuius caro est colerica. Et de columbis dicit Ra. loco palle. Columbe vehementis sunt caliditatis qui sanguinem inflammatū generant et cito febricitare faciūt. Et ergo aptius columbe cōmedi debent in pastillis cū vuis acerbis ꝙ assari. Per vuas em acerbas aufert caliditas quā sanguini inducunt. Et electiores columbe pro esu sunt columbe iuuenes volare potentes. quia tales sunt leuioris digestionis et melioris humoris. Pulli em nō volare potentes caliditatē et humiditatē habent superfluas quare grossos generāt hūores. vt vult Aui. 2. cano. c. de colūbis Antique vo columbe et earū caro ppt caliditatē nimiā et siccitatē et digestionis difficultatē sunt euitande. Et similiter etiā turtures antiqui Sexta auis est quistula que ab aliquib9 noiatur coturnix quia quistula est nomē onomatopeion. s. fictū a suo sono. Et caro ista scḋm aliquos est subtilis subē. bonū generās hūorē et multū cōpetit sanis cōualescētib9 Scḋm Isaac tñ coturnices ceteris volatilibus sunt peiores nec nutrimēto nec digestioni laudabiles. qr ex cōmestione carnis earū timet spasmus et tethanus. prout etiā vult Aui. 2. cano. c. de eis. subiungens rationē sc3. qr in subā carnium earū est virtus faciendi hmoi accidentia narrata. et sic nō pueniunt illa accidentia ex eo solo qr coturnices cōmedunt elleborū. Et hinc est ꝙ gallici cōmedunt coturnices cū molli et pingui caseo. et inde faciūt pastilla. Potest tñ per coturnicem intelligi alia auis a pdicta. perdice maior. eiusdē fere coloris cū rubeis pedibus et rostro saporis delectabilis dicta coturnis ytalica lingua. Et isto modo Ras. 3. almansoris. accipit coturnicē qn pfert carnes eius post carnes starne aliorum volatiliū carnibus. Septima auis est merula que est eiusdē quātitatis cū sturno: sed est ad nigredinē tendēs et habens rostrū subrubeū et similiter debet cōmedi iuuenis. Octaua auis est phasianus. i. gallus siluestris que ab omnib9 medicis enumerat inter aues laudabilis carnis. Caro em talis auis nature humane est cōuenietissima: et est cibus principū et magnatū. Consiliator em loco pal. dicit Siluestriū vero laudabiliores sunt phasiani ad sanitatē et ad robur. Et fortassis etiā vel domestici cū gallis ppinquissimi et eiusdē fere speciei sintqꝫ illis siccioris aeris et alimēti ac exercitū amplioris. Nona auis ē ethigonetha. q est auis parua ad modū pdicis: sed longū rostrū hñs: cui9 caro est optima. Decima est perdix: cuius caro scḋm Aui. 2. cano. c. de cubegi est de subtiliorib9 carnibus impinguans. quia multum nutrit cor abstergēs ydropisi et stomacho cōferens et augmentū in coitu faciens: verū est tñ ꝙ stringit ventrem: Et istam carnem Sa. 3. alimen. ca. x. Et octauo de ingenio ca. 2. prefert omnibus aliis volatilium carnibus. Et dicit de ista carne ꝙ si assidue cōmedat maxime cōfert memorie. Undecima est frigellus: et est auis cōmedens racemos. velociter volans similis sturno. sed est melioris nutrimēti ꝙ sturnus: et multe tales inueniuntur vbi sunt vinee et inebriant ex esu racemorū: et melior est caro earū circa festū omniū sanctorū. Duodecima est orix Et est scḋm aliquos gallina siluestris siue gallina phasiani. Uel scḋm alios est gallina aquatica id est natās in aqua. et siue sit femina phasiani siue gallina aquatica. eius caro est boni nutrimenti. Decimatertia est tremulus: et est auis cōmuniter stans ppe mare minor ꝙ gallina: sed est auis fusca alte clamans et velocissime volat: Et quando ambulat super terram cauda eius semper tremit Et ideo dicitur tremulus: et habet super caput eius longas plumas. Et nō est parua auis. longam habens caudam qui a medicis vocatur cauda tremula. Ultima auis est amarellus. Et etiā est auis

militer existens in aquis: similis anete: sed ea minor. Et generaliter loquendo inter aues commestibiles plus laudantur ille qui volatu velociores sunt. Et sicut carnes predictarū auium sunt laudabilis nutrimenti: et facilis digestionis. Ita etiam reperiūtur carnes aliquarū auium illaudabilis nutrimēti: difficilis digestionis: et inequalis cōplexionis sicut sunt carnes anserū et pauonū et malardorum. et vl'r auium habentiū collum longū et rostrū longū degentiū in aquis et carnes passerum que sunt calidissime: et a temperamēto longissime et multū excitantes coitum. Circa electionē vero carnis volatiliū sciendū est: ꝙ ꝼm diuersas laudabilioris nutrimenti ꝓprietates ac eius quod nutrit sanitatis vel roboris intentionē. carnes laudantur varie. Unde Ga. respiciens facilē alterationem et subtilitatē in carnibus perdicū prefert easdem Ra. vero cū Isaac respiciens subtilitatē starne ac leuitatē ipsam ceteris ꝓtulit. Isaac etiā ꝼm diuersas intentiones carnes volatiliū laudauit diuersas. Aui. vero laudauit carnes turturum pre ceteris. vel quia respexit ad ꝓprietatem qua roborant et confortant intellectum. vel quia in terris eius est ipsarum tanta bonitas que non est in aliīs terris. Sciendum est insuper ꝙ carnes volatilium plus cōueniunt ꝙ̄ carnes quadrupedum his qui relicto exercitio corporali vacant cōsiliīs studiīs et contemplationibus: quia digeruntur facilius aliīs Juxta illud Ga. 3. ali. Digestibilior est tamen hec caro volatilium animaliū et maxime perdicū. et generāt sanguinē clarum mundum spumosum: mentis exercitiīs et eleuationi intellectus aptū.

¶ De Piscibus.

Si pisces molles sunt. magno corpore tolle
Si pisces duri. parui sunt plus valituri.
Grosse vnd weiche fisch voracht
Ob harten vnd kleyn der schlemmer lacht.

¶ Hic ponunt duo accidentia ex quorū noticia attenditur electio piscīū. Unde pisces aut sunt duri aut molles. Si molles sunt tunc seniores sunt eligibiliores Cuius causa est ista. quia mollities prouenit ex humiditate que in iuuene pisce indigesta est. et in sene plus digesta et sic in iuuentute tales pisces sunt generatiui flegmatum. sed senes minus. Et sic patet ꝙ anguilla senior sanior est iuuene. ꝼm quosdam. Si vero tales pisces sunt duri: tunc iuuenes sunt saniores. i. digestibiliores: cuiusmodi sunt luciī et ꝑce duricies enim inquātū huiusmodi resistit digestioni. Et istam sententiam ponit Aui. 2. cas. c. de piscibus dicens. Et eligitur quidem ex piscibus duram carnem habētibus ille qui est minor. et ex habentibus mollem carnem ille qui est maior ad terminum aliquem.

Lucius et parca saxatilis albica tenca
Sornus plagicia cum carpa gabio truta.
Die gnantē fisch die sindt gsundt
Gut der natur vnd auch dem mundt.

¶ Hic tangūtur decem pisces eligibiles pro nutrimento nature humane. Quorum primus est lucius: qui est piscis notus et dicitur esse tyrannus piscīū. quia non solum deuorat pisces alterius speciei: sed etiam eiusdem speciei cū eo. Unde versus Lucius est piscis rex et tyrannus aquarum A quo non differt lucius iste parum. Est etiā piscis dure carnis et natatu velox. Secundus est parca. a parco parcis ere dicta per contrarium. quia nulli pisci parcit. immo irata vulnerat alios pisces suis squamis q̄s supra dorsum hꝫ: nec eam audet euadere lucius

us. Immo vt narrat Alber. de naturis animaliū. Est naturalis amicitia parce et lucij. Lucius eīm lesus ab alio difficulter sanat. sed lesus querit parcam que vi- dens cū lesum tangit et lenit vulnus lucij. sic lucius sanat. Et est pca simil'r pisc3 dure carnis notus. teutonice eyn baers. Tertius piscis est saxaulus vel saxaulus piscis marinus. apud gallicos dictus sola. Alij dicunt ꝙ est piscis teutonice eyn tzonghe. et est piscis multū sanus inter pisces marinos. Quartus est albica. teu tonice witinc. et est piscis marinus. Quintus est tenca qui est dulcis piscis aque notus. pellem habens lubricā atꝙ viscosam ad nigredinē tendens. sed eius caro est dura. vnde ab istis trib⁹ piscib⁹ q̄ sunt lucius pca et tenca post eoꝝ coctio nem aufertur pellis. Et dicit iste piscis. teutonice eyn tinche. Sextus est sornus et est piscis minim⁹ marinus albus ad quantitatē medie partis medij digiti q̄ ad longitudinē. q̄ cōmedit cū capite et spinis. et dicit teu. eyn gaernaert Septi mus est plagicia. et est piscis marin⁹ notus. latus. habēs in vna parte sue pel lis maculas rubeas. et pellis est tota alba curuū os habens. teutonice eyn pla tys scol. Octauus est carpa que piscis dulcis aque notus. multū tū de se est vis scosus. sed a magnatibus decoquit in vino. et sic ab eo tollit viscositas. Nonus gabio Et est piscis marinus notus a quibusdam dictus rogetus. teutonice eyn rothbart. Et est piscis dure carnis et sanus. Alij textus habēt gouio. et est piscis paruus dulcis aque ad longitudinē vnius digiti longi. et est rotundus et suauis sim⁹ gallice et gouion Ultimus est truta qui est in carne similis salmoni: nec tū est salmo. et est longus et non grossus. Et capit in magnis fluuijs et permittit se fricare in aqua: Et sic capit et ex eo fiūnt pastilla cū speciebus et est piscis val de preciosus. gallice et trutes. Circa electionē vero pisciū sciendū est Primo ꝙ pisces respectu carniū: ceter3 paribus: minoris sunt nutrimēti: et facilis digestio nis. et nutrimentū eorum est plurium superfluitatū. et flegmaticū et frigidum et humidum. et minus mansiuū. et sunt ad digerendū duri et longā faciunt mo ram in stomacho. Et quia in eorum digestione laborat stomachus. et interdū corrunpūtur in stomacho et qualitatē quandam suscipiunt putredinalem sitim generant. Et vt sit ad vnū dicere. carnium laudabilium nutrimentū melius est nutrimento piscium. Secundo sciendū est ꝙ pisces marini sunt meliores in re gimine sanitatis ceteris paribus pisci b⁹ aque dulcis. eorum eīm nutrimentū est minus superfluū et nature carnium mag3 ꝓpinquū. Sed quia ceteris paribus pisces marini sunt durioris carnis piscibus aque dulcis Ideo sunt difficilioris digestionis et resolutionis et pluris nutrimenti et purioris. Uerum est tū ꝙ in egris magis cōferunt pisces aque dulcis. ꝓpter debilitatem indigestiue eorum Tertio sciendum ꝙ in piscibus tam marinis q̄3 aque dulcis eligendi sunt quo rum caro est alba non viscosa sed frangibilis nō multū grossa sed subtilis. non grauis odoris. sed suauis. nec cite putrefactionis. sed sufficientis durationis. nō mali coloris sed boni. et quoꝝ habitatio nō est in lacubus stagnis nec in locis sordidis nec in aquis habētibus malas herbas. Et eligendi sunt nō valde iuue nes nec valde magni et qui sunt velocis motus et pauce viscositatis. Et si sint pisces marini eligendi sunt qui capti fuerūt in fluminibus multum distātibus a mari. Et hoc ceteris cōditionibus bonis suppositis. Item suppositis predict3 conditionibus quanto pisces sunt squamosiores. tanto sunt meliores. Et simil'r intelligitur de spinis. quia spine multe et squame significant puritatē subē piscis Item inter pisces marinos meliores et puriores sunt qui capti et nutriti sunt in mari profundiori et magis agitato ad quod est cursus plurium fluuioꝝ Et er go capti in mari septemtrionali quod magis est agitatū et magis tempestuo sum et velocioris fluxus ⁊ influxus meliores sunt captis in mari mortuo vel me ridionali. Et similiter intelligendum est de piscibus dulcis aque. Nam ceteris

paribus quanto aqua est profundior et mobilior tanto piscis in ea nutritus est melior. Et de his sufficiēter eligi potest qui pisces sunt vituperabiles et qui laudabiles sunt. pisces em̄ bestiales sicut porcus marinus. canis marinus. delphin morua. nō multum competunt in sanitatis regimine. Sunt enim difficilis digestionis et grossi humoris et multe superfluitatis. nec in carnibus predictorū piscium apparent conditiones superius numerate. puta albedo subtilitas ꝛc. Et si hos pisces et consimiles commedi contingat non statim sunt coquendi et commedendi postꝙ capti sunt. sed obseruandi sunt per aliquos dies quousqꝫ eorum carnes mollescant et tremiscant sine substantie corruptione. Et etiā predicti pisces meliores sunt semisalsi. ꝙ recentes aut perfecte salsi. Inter alios autem pisces marinos consideratis conditionibus supradictis laudabiliores videntur rogetus et gornatus siue gornus. Nam eorum caro et substantia est purissima. Et post hoc plagicia et sola. sed horum caro est magis viscosa et nimis frangibilis et min⁹ alba et magis grossa et minus subtilis: nec horum sapor aut odor est ita delectabilis. et fore piscis merlengendus est laudabilior post rogetum. Non est enim tante grossiciei et viscositatis sicut plagicia et sola. et eius substantia est satis frangibilis sed cōsideratis sapore et odore cum calore et substantie puritate mollitate deficit in bonitate a rogeto et gornato. Et similiter ntelligitur de allece. Et morua iuuenis satis appropinquat predictis in bonitate consideratis predictis cōditionibus. Est tamen grossior et viscosior predictis piscibus. Salmones autem et turboti et maquerelli multum deficiunt in bonitate. Sunt enim multum grossiores et viscosiores et ad digerendum difficiliores et magis superfluitate pleni vnde competunt nisi exercitantibus fortibus iuuenibus cū quibusdam salsis eorum viscositati grossiciei et frigiditati repugnantibus. Inter pisces autē dulcis aque consideratis predictis conditionibus. parca et lucius mediocris. primum gradum bonitatis obtinent supposito ꝙ sint pingues. deinde vendosia. et deinde lopia. Et ꝙuis carpa sit squamosior predictis. tamen nō habet carnem adeo albam et frangibilem et subtilem sicut lucius et parca. et sepius reperitur in stagnis. Et vniuersaliter ceteris paribus meliores sunt pisces dulcis aque qui capiunt in aqua petrosa currente versus septentrionem profunda. multe agitationis. ad quā non confluunt sordicies ciuitatum. in aqua etiam nō sunt herbe male. Cancri aūt fluuiales et marini multi sunt nutrimenti. et non facile in stomacho corrunpuntur. verum sunt difficilis digestionis. Sciendum est insuper ꝙ pisces recentes corpus humectant ꝛ licet sperma multiplicant ꝛ multum competuut colericis. Et non sunt commedendi pisces post forte exercitium vel fortem laborem. quia tunc defacil in stomacho corrunpuntur Et caueant ab vsu piscium habentes stomachum debilē vel malis humoribus plenum: Amplius sciendum ꝙ pisces grossi semisalsi meliores sunt ꝙ recentes psices. Et saliti multi temporis non sunt boni. Item nō sunt commedendi pisces et carnes simul. nec pisces ꝛ lacticinia. nec sunt commedendi pisces post alios cibos. Item pisces laudabiles parum saliti et in pauca quantitate sumpti reuocant appetitum et ipsum corroborant si quis habuerit appetitum ad eos.

¶ De Anguilla.

Vocibus anguille praue sunt si commedantur
Qui phisicam non ignorant hec testificantur.

Caseus anguilla nimis obsunt si commedantur
Ni tu sepe bibas et rebibendo bibas.

Der ael eyn vngesunter fisch
Thut der stym beuor vordriß
Czu keß vnd eln schmyr wol die keln
Gut drűngk vnd vil es haben wil.

¶ Hic auctor subdit ꝙ anguilla est piscis insanus maxime nocens vocibus. et hoc probat sermone medicorū et naturalem philosophiā studentiū. Et rō est. quia anguilla est piscis limosus viscosus et maxime opilatiuus: et multū deficit a conditionibus boni piscis prius narratis in parte p̄cedenti Et qd̄ dictū est de anguilla etiā intelligendū est de lampreda. licet lamprede parue laudabiliores sunt anguillis et minus periculose cū nō sint tante viscositatis et grossiciei sicut anguille. vt ptʒ ad sensum. Unde salua reuerentia vtentiū isti pisces sunt valde periculosi q̄uis ori sunt saporosi. Horū em̄ pisciū in aqua sil'is est generatio generationi serpentū in terra: vnde multū dubitandum est ꝙ non sint venenosi. vnde eoꝝ capita et cauda in quibus venenū cōsueuit esse. et similiter interior spina: nullo modo sunt edenda. Bonum est etiā ꝓpter earū viscositatē ꝙ submergantur in vino optimo viue et dimittant̄ ibi quousqꝫ mortue sint. Et deinde preparentur cū galentina optimarū specierum ẜm ꝙ coci magnorū dominorū facere cōsueuerūt. Bonū est tñ ꝙ ebulliātur primo duabus ebulitionibus in vino et aqua. et illa abiecta decoquant̄ ad perfectionē: et fiat galentina vel pastillatura vel assatura cū salsamento appropriato vcʒ cū salsa viridi: cū fortibus speciebus et vino in hyeme: et cū debilibus speciebus et agresta ⁊ aceto in estate Commodosius tamen est manerie huiusmodi pisciū dimittere. Deinde subdit textus ꝙ caseus et anguilla multū nocent si cōmedant̄: et istud intelligēdū est si in magna quantitate sumant̄: quorū cause dicte sunt de caseo ibi. Persica poma. Et de anguilla nunc dicta est causa. Postea dicit textus ꝙ si ista sumant̄ cū frequenti potatione vini malicia eorum corrigitur. Et istud nō debet intelligi de vino subtili et penetratiuo nec de vino quod datur vis potus conductiui. quia tale nō debet dari super cibum generatiuū mali humoris quando cōmedit̄: nec ante ip̄m nec postq̄ꝫ fuerit digestus vt vult Aui. in. i. c. de regimīe aque et vini. q: tale vinum magnū nocumentū induceret. penetrare em̄ faceret humorē malū ex hoc cibo genitū vsqꝫ ad extrema corporis qui forte nō sufficeret penetrare sine vini auxilio et cōductu. Sed intelligendū est istud de vino forti nō multū penetratiuo sepe et in parua quantitate dato: gratia permixtionis ciborū. Tale em̄ corrigit maliciam ciborum cōfortat digestionem et digerit flegmaticos humores et frigidos quare iuuat ad digestionē casei et anguille. que male digestionis sunt.

¶ De Pisis.

Pisam laudare decreuimus ac reprobare
Pellibus ablatis est bona pisa satis
Est inflatiua cum pellibus atqꝫ nociua.

Die erbes mit den hűlsen blebt
An haut yn hohem lobe schwebt.

¶ Hic ponit vnū notabile de pisis. et est q̄ p ise aliquo modo laudant et aliquo modo vituperant. Laudantur em̄ quando cōmedunt ablatis corticibus. Vituperantur vero qn̄ cōmedunt cū corticibus et pellibus. quia tunc sunt inflatiua. Et g̊ nō est artificiale ea cōmedere simul cū cortice. quia medullarū et corticum nature discordant. Alterū em̄ laborat vt soluat et exeat. Alterū obuiat vt constringat. vt dicit Isaac in dietis vniuersalibus. quare in corpore fit motus agitatiuus inducēs torturā et inflationem. Et istud nedum veritatē habet de pisis. verūetiā de omnibus leguminibus sicut fabis. faceolis lentulis. et similibus. Et specialiter de habentibus multū corticē sicut fabe et cicera nigra. Cortex etiam in omnibus est peioris nutrimēti q̄ʒ medulla. Et circa istud est sciendum q̄ est vna maneries pisorū alborū rotundorū habentiū corticem exteriorē valde paucum et subtilem. Et ista pisa securiꝰ possunt cōmedi cū cortice q̄ʒ alia. Quis melius fit q̄ depurent a cortice. Et quia dictū precedēs veritatē habet de omnibꝰ leguminibus. Sciendū est q̄ legumina recentia minus habent de cortice et in eis minor diuersitas est inter corticē et medullā et facilius digerunt. Et ideo dicunt aliqui q̄ magis cōpetunt corporibus sanis. sed non est ita quia legumina recentia sunt plurimarū superfluitatū et corruptibilioris subē. quare minus cōueniunt corporibus sanis. Et ideo pro veritate tenendū q̄ legumina sicca depilata a corice exteriori sunt saniora q̄ʒ recentia nō depilata. sed viridia sunt saniora siccis nō depilatis. Sciendū vlterius q̄ quia oim̄ leguminū subā est inflatiua et difficilis digestiōis et eorū nutrimentū malū nō cōpetit in regimie sanitatis. sed brodiū siue decoctio ipsorū cōueniens est. quia eorū decoctio ventris est subductiua id est laxatiua. vrine prouocatiua. et venarū deopilatiua. vnde satis cōuenit tpibus in quibus hoīes vtunt cibis grossis et opilatiuis. puta tpe ieiuniorum. In isto em̄ brodio siue in ista decoctione cōuenienter facta nō sunt nocumenta que sunt in subā. vnde in ea non est inflatio. nec difficultas nutritionis et digestionis. nec malicia nutrimenti. Fit aūt ista decoctio per istum modum In sero em̄ ponunt cicera vel pisa in aqua feruenti. et in eadē longo tpe manibus cōfricantur. deinde predicta aqua tota nocte tpēt. et in eadē sequēti nocte buliant duabus vel tribus bulitionibus. et postea colēt et colatura reseruetur. appropinquāte hora refectionis p̄paretur cū cynamomo et croco et aliquantulum vinum addatur. et deinde vnico feruore buliat et spumet in principio refesctionis. Et brodiū seu purenta cicerum et pisorum rotundorum alborum est melius et cōuenientius et nature amicabilius. et similiter eorum substantia.

¶ De Lacte.

Lac elbicis sanum caprinum post camelinum.
Ac nutritiuum plus omnibus est asininum
Plus nutritiuum vaccinum sic et ouium
Si febris est capitisue dolor non est bene sanum.

Schwachen vnd vorzerten leutten
Wil ich tzu der geyßmilch deutten
Camel vnd eßelmilch nerth fast
Von kűen vnd schaffen aller bast
Dem kalten vnd des heűptes we
Wil die milch gantz wyderstehe.

¶ Hic ponunt quedā documēta circa electionē lactis. Primū est q lac caprinū est sanū ethycis. i. cōsumptis et maceratis vel habentibus febrem ethicam. Et istud vult Aui. ij. canō. c. de lacte dicēs. Lac caprinū et lac asininū sunt bona ethice. Et idem vult. 4. trac. in. c. de rememoratione medicinarū humectantiū ethicos. Et ratio etiā est. quia lac caprinū est temperatū fm Aui. z. cano. c. de lacte et etiā multi nutrimēti. vt vult hic text9 Et post istud lac valet camelinū Istud enī subtile est multe aquositatis et humiditatis. quare potest humectare eos. Uerum est tamē q istud lac pter suā nimiā humiditatē parum nutrit. quare minus eis cōuenit q caprinū. Istud tamē lac camelarum et maxie nouiter fetarum cōfert ydropisi valde et paciētib9 dolorē in epate. et renouat epar fm Aui. z. cano. c. de lacte. Secundū documentū est q lac asininū plus ceterꝫ lactibus ethicis cōuenit. Et istud verum est cōparando lac asininū ad lac aliorū brutorum quia lac asine declinatur ad frigiditatē et humiditatē. Et est subtilius et citius penetrans et tardius coagulabile q lac aliorū brutorum Sm Ga. vij. de ingenio. c. vij. Et istud vult idem aui. in. iiij. loco. preal. dicens Et nō est lac post lac mulierꝫ sicut lac asine Et pri9 dicit Et prie lac asine eradicat ethicā si fuerit ei eradicatio. Comparando tamē lac asine ad lac mulieris minus cōuenit. Lac enī mulieris sugendo sumptū cōueniētius est omnib9: vt vult Aui. 4. loco pal. Et ratio est. quia lac humanū siue muliebre subtilius est frigidius et humidius et nature humane magis simile: velocius penetrans: cicius digestum et magis nutriens: Et debet istud lac dari ethicis quantū possibile est mulieri magis prope lectum infirmi et ei protinus sine mora administrari ne ab aere corrūpatur Et circa istud sciendum est q nō semper cōuenit ethicis lac mulieris aut asine. immo in aliquibus casibus lac acetosum siue ebutiratū est vtilius ethicꝫ q lac mulieris aut asine: Quorū primus est qñ cū ethica est solutio ventris. Secundus est qñ est suspitio de coagulatione lactis in stomacho vel de ardore vehementis febris: vel quia stomachus de se est colericus vt lac in coleram cōuertat Tertius est qñ cū ethica cōpulat putrida. pcipue quando in interioribus nō fuerint multe opilationes Nam lac acetosum restringit ventrē: et nō faciliter colerizatur: quia priuatū est butirositate: per quā faciliter lac inflammat: nec in putrida febre: putre fit pter eandē causam. Quartus est si stomachus fuerit sordidus. tunc enī lac in eo facile corrumpit. Quintus si ethicus abominet lac dulce et integrū: et nō acetosum siue ebutiratū. Tertium documentū est. q lac vaccinum et ouinū sunt magis nutritiua quia pinguiora et grossiora sunt aliis. vt dicit Aui. z. cano. c. de lacte: Et ibidē de lacte vaccino dicit: Lac oīs animalis cuius pregnatio prolixior est pregnatione mulieris est malū: quapropter portionabile est illud qd proximū est sicut vaccinū Ga. vero in almā. c. de lacte dicit: Uaccinum enī lac omni lacte cuiusqꝫ animalis alterius grossius iudicat quod etiam omnibus sui corporibus pinguedinem adipisci volentibus cōuenientius existit. Quartum documentum est q lac nocet habenti febrem et dolorem capitis: Cuius causa dicta est supra ibi: Persica poma pira.

¶ De Butiro.

Lenit et humectat soluit sine febre butirum
Incidit lauat et penetrat mundat quoqꝫ serum.
Dem kalten ist die butter wider
Sy feucht laxirt vnd lindet die glider.

Das molken zutreibt vnd macht subtil
Durch dringt vnd wesch vnd reinigt vil.

¶ Hic auctor Primo ponit proprietates butiri quas ipsum inducit in corpore humano. Prima est quod butirũ lenit ventrem siue mollificat atque lubrificat hanc proprietatem facit sua vnctuositate. Secunda proprietas est: quod butirum est humectiuum: quia ex melioribus partibus lactis cõpositum est: et ita sibi conuenit humectare sicut et ipsi lacti a quo extrahitur. Tertia est quod soluit ventrem: id est prouocatiuum secessus, et hoc lac facit: quia lubricitatem inducit intestinis Et istas proprietates eius etiam ponit Aui. z. cano. c. de butiro Et inducit butirum istas tres proprietates in corpore non febricitante. Nociuum tamen est corpori febricitanti: quia butirum sola vnctuositate de facili inflammatur. Et in febricitante calorem augmentat. Circa istud sciendum quod licet butirum inducat predictas proprietates: ratione tamen sue nimie humiditatis et vnctuositatis non competit via cibi specialiter in quantitate notabili: Primo enim si quis eo vtatur in quantitate notabili abominationem inducit et facit cibum supernatare in orificio stomachi et ventrem plus debito laxat et vomitum inducit. Nullo ergo modo butirum est cõmedendum via cibi in quantitate notabili: et specialiter non commedatur post alios cibos: sed ad condimentum cibariorum satis conuenit. ¶ Secundo ponuntur quattuor proprietates seri id est aque lactis Quarum prima est quod serum est incisiuum siue subtiliatiuum. Secunda est quod est lauatiuum id est abstersiuum. Tertia est quod est penetratiuum: et ista sequitur ex prima. Quarta est quod serum est mundificatiuum id est solutiuum siue purgatiuum. Et tres istarum proprietatum narrat Auicenna scdo canone capitulo de lacte dicens quod aqua eius scilicet lactis est subtiliatiua lauatiua et solutiua et in ipsa non est mordicatio. Ra. vero in almam. dicit quod serum coleram rubeam expellit scabiei quoque atque pustulis: nec non eis pustulis qui in facie nascuntur. hyctericie etiam: atque ei cui fortis vini potus nocuit: auxilium prebet.

¶ De Caseo.

Caseus est gelidus stipans grossus quoque durus
Caseus et panis bonus est cibus hic bene sanis
Si non sunt sani tunc hunc non iungito pani.

Der keß der stopfft-ist kalt vnd grop
Keß vnd brot hat grosses lop
Es ist dem gsunten offt gar gut
Den keß der kranck wol weckhin thut.

¶ In hoc textu auctor duo facit Primo ponit quattuor proprietates casei: quarum prima est quod caseus est frigidus id est frigide nature: Et istud intelligendum est de caseo recenti qui est frigidus et humidus: et non de veteri qui est calidus et siccus. vt vult Aui. z. canone capitulo de caseo. Vel potest intelligi de caseo qui fit ex sola coagulatiõe lactis absque alicuius alterius rei cõmixtiõe Reperitur enim caseus calide nature calefaciẽs stomachũ ac linguã mordicãs ex cõ

mixtione rerum sibi admixtarū. sicut est aliquis caseus viridis qui si in magna quantitate sumat multū calefacit corpus. Secunda ꝓprietas est. ꝙ caseus est stipans. i. cōstipatiuus siue durum ventrem efficiēs. Et istud maxie habet veritatem de veteri et multū coagulum habente. Tertia est ꝙ caseus est grossus. i. grossi humoris generatiuus quod veritatē habet de omni caseo. quia oīs caseus ex grossiori et terrestriori parte lactis fit. Quarta est ꝙ caseus est durus. i. duriciem ventris efficiens. Et ista potest esse eadem cū secūda. Deinde dicit textus ꝙ caseus q̄buis solus sumptus sit insanus: ex quo male digestionis est. vt predictum est. tamē si in modica quantitate misceat pani: cū ipso pane digestibilis fit. alias nō. et istud veritatē habet in corpore sano. in egro aūt non. Et de caseo prius dictum est ibi. Nutrit et impinguat.

Ignari medici me dicunt esse nociuum

Sed tamen ignorant cur nocumenta feram

Languenti stomacho caseus addit opem

Si post sumatur terminat ille dapes

Qui physicam non ignorant hec testificantur.

Man meynt der keß bring nichs wen schaden
Her thut den magñ offte genade
Du solt yn der maltzeit nagñ.
Her deckt die speyß vnd schleüst den magñ.

¶ In hoc passu auctor fingit personā loquentem in specie casei contra dicentes vsum casei esse insanum. Et dicit loquens in persona casei. Ignari medici. id est medicinam ignorantes dicunt me caseum esse nociuum. s. vniuersaliter ignorāt causam cur nature humane nocere dicor. Et post hoc tangit auctor duas vtilitates sumptionis casei. Prima vtilitas est ꝙ caseus confert egrotanti stomacho. Et circa istud est notandum ꝙ nō omnis caseus confert opem omni stomacho languēti. sed in certis casibus omnis caseus nocet. scꝫ stomacho rare texture. et omni stomacho debilitato ex longa egritudine Sed caseus recens et nouus non multe viscositatis opem confert stomacho calido. quia teste Ra. in almā. adustionē ꝛ caliditatē eiꝰ reprimit et stomacho etiā sicco cōfert ꝓpter eius humiditatem. Et talibus stomachis multū nocet caseus antiquus siue multū acutus vel multum coagulum habens. Sed stomacho habenti multa flegmata eius pelliculis adherentia multū cōfert caseus antiquus vel multum coaguli habens. quia talis sui acuitate flegma incidit et abstergit. Sed tali stomacho maxime nocet caseus recens et mollis. Et sic patet ꝙ in aliquo casu caseus semper nocet et in aliquo nō. Et ꝙ aliquando caseus recens prodest et aliquando vetus. Secunda vtilitas est ꝙ caseus sumptus post cibum terminat ipsum quia facit cibum descendere ad illum locum in quo viget digestio. s. ad fundum stomachi. Et istud totum sciunt qui veram scientiam medicine habent. Et de caseo acuto dicit Ra. in almā. Veruntamen cū post cōmestionem parua ex eo gustatur quantitas os stomachi corroborat sacietatem quocꝫ nimiam atcꝫ fastidiū qui ex dulcibus et vnctuosis nutrientibꝰ in ore stomachi proueniunt aufert

¶ De modo commedendi et bibendi.

Vt minus egrotes non inter fercula potes

Ut vites penam de potibus incipe cenam.
Die zech du zwischen malñ lan
Das nachtmal fahe mit trincken an.

¶ Hic ponit duo documenta. quorum primũ est quod inter duas cõmestiones sicut inter prandiũ et cenã debemus pro posse potũ euitare. Et hoc si cibus sumptus in stomacho nondũ fuerit digestus. nisi magna necessitas assit. quia talis potus sumptus impedit et interrũpit digestionẽ cibo primi sumpti. cibum facit indigestum de stomacho descendere. atque appetitũ deijcit circa cibum in cena sumendum et corpus grauat. et ad dispositionẽ in qua homo neque sanus neque eger est inclinat siue ad dispositionẽ prouenientẽ febrem. ¶ Secundum documẽtum quod cena debet incipi a potu. Et aliqui exponũt metrũ istd. Si tu vis vitare penã .i. infirmitatẽ. prius potes in principio cene antequam cõmedas. sed ista expositio nõ valet quia secundum medicos regularius est a cibo cenã incipere quam a potu. Et quibus iste liber directus sit anglicis: ipsi tñ hanc sententiã non obseruant. quia regulariter quacunque hora diei potum sumũt preponunt morsum panis. Ideo aliter potest exponi versus iste accipiẽdo potum pro cibo liquido et facile digestibili. Sicut accepit Hypo. potũ .2. pti. ampho. ibi. facile est repleri potu quam cibo. ita quod sensus istius versus sit quod melius est cenã incipere a potu .i. cibo liquido. et facile digestibili. Cuius ratio est. quia si cibus liquidus et facile digestibilis post sumatur cũ in nocte superueniente fortificetur calor digestiuus cibus liquidus et facile digestibilis longo tempore erit digestus ante grossum. et difficulter digestibilẽ. Et cũ nõ poterit habere exitum propter cibum grossum nondũ digestũ nimis adure tur. vel si exeat grossum secũ rapiet cibum nondũ digestũ plene. Melius est ergo vt iste cibus liquidus et facile digestibilis prius sumatur vt tempore quo digestus sit exitum habeat nullo repugnante.

Inter prandendum sit sepe parumque bibendum
Si sumas ouum. molle sit atque nouum.
Drinck offt vnd wenig ober tisch
Iß keyn ey den weich vnd frisch.

¶ Hic auctor tangit duo documenta. quorum Primũ est quod cõmedens in prandio vel cena debet vicissim cõmedere et bibere multiplicando vices bibitionis. sed pro qualibet vice parũ potus sumere. Et facere nõ debet queadmodũ bruta. que totum cibũ capiunt. et postea bibunt. quia si potus melius cibo permiscetur et cibus exinde redditur remollitus et digestionis capacior. Et circa istud est sciendum quod triplex est potus. s. permixtiuus delatiuus et sitis sedatiuus. Istud aũt quod dictũ est. intelligendum est de potu permixtione ciborũ. Iste eñ potus debet vicissim recipi cũ cibo Et saluo meliori iudicio nõ debet iste potus differri vsque ad finem cõmestionis. nec debet expectari sitis. Et iste potus maxime competit quãdo sumuntur cibaria actualiter sicca vel virtualiter. sicut patet in laborantibus cõmedentibus panẽ siccum Sed potus sitis sedatiuus regulariter et in hominibus bene dispositis debet differre vsque ad finẽ cõmestiõis. tunc eñ est vera sitis propter estuationẽ cibi calidi et sicci. Nõ eñ multũ rationabile est quod simul vrgeat sitis et fames quia sunt appetitus contrariorũ. Et debet iste potus dari secundum plus et minus secundum quod maior vel minor est sitis. Potus vero delatiuus maxime competit completa prima digestione regulariter et parum ante horam suscipiendi alium cibum sequentem. Et talis potus specialiter competit quando cibaria primitus sumpta fuerint grossa in substantia. nec debet expectari sitis ad

E

ratem potum suscipiendū. Nam talis potus preparat stomachum ad suscipiendum cibum sequentem: et iuuat transitum cibi ad epar a stomacho: nec debet talis potus esse magne quantitatis vt cito possit digeri. Ante eius digestionē nō transit ad epar. Et istud verum est nisi talis potus delatiuus fuerit aqua in qua nō oportet expectare digestionem ante penetrationē eius ad epar. Regulariter aūt potus cōueniens delatiuus aut etiā permixtiuus nō debet esse aqua Sed vinū vel aliquid ꝓportionabile vino: puta cereuisia vel cerasiarū vel pomerium vel mellicratū vel aliquod simile e quibus omnibus vinum est melius Sciendū secundo ꝙ quāto cibus est grossior et siccior et frigidior. tanto potus permixtus et delatiuus debet esse maior: et econuerso quanto cibus est calidior subtilior et humidior. tanto potus delatiuus et permixtiuus debet esse minor. Et quanto cibus est grossior et frigidior et digestioni inobedientior: tanto vinū permixtiuū vel delatiuum debet esse subtilius et fortius. Et quāto cibus est subtilior calidior et digestibilior potus debet esse debilior. vel vinū debilius. Unde fortius vinū bibendū est tam cū carnibus bouinis ꝙ̄ pullinis. et fortius bibēdū est cū piscibus ꝙ̄ carnibus regulariter. Secundū documentum est ꝙ sumens ouum debet ipm sumere quando est molle et nouū. cuius causa dicta est supra

¶ Secundum documentū vt supra.

Singula post oua. pocula sume noua

Post pisces nux sit. post carnes caseus assit.

Unica nux prodest. nocet altera. tertia mors est.

Nůß vff fisch: vff eyn ey ein trunck

Nach fleisch ist dir der keße gsunt

Es sein drey nůß: dy ein ist gudt

Dy ander schat die drit der todt.

¶ Hic auctor ponit aliqua documenta. Primū est post sumptionem cuiuslibet oui recentis supple et mollis debemus sumere potum: maxime haustū vini Cuius causa potest esse. quia ouū recens et molle est optimi nutrimenti et facilis digestionis: et est de his que in modica quantitate multū nutriunt et precipue eius vitellus. vt dictū est prius ibi. Oua recentia. Sic ergo vinū quod est amicum nature facit ꝙ ouum auidius ad membra trahit et ad eius penetrationem iuuat. Et causa alia etiā potest esse. q: ouū tarde per mery descēdit. potus ergo vel vinū iuuat eius descensum. Scdm documentū est post cōmestionē piscium debemus sumere nuces loco casei. quia nux sua siccitate impedit generationem flegmatis qd generari solet ex piscibus. et hinc est ꝙ in quadragesima vltimo dantur nuces. Tertiū documentū est quod post cōmestionē carniū debemus sumere caseū et nō nuces: quia nuces nimiū exsiccarēt et caseus nō. sed facit cibum descendere ad fundū stomachi quo viget digestio. Et istud est verū de caseo mediocri inter veterē et nouū. Deinde subdit textus in vltimo versu ꝙ vnica nux. s. nux muscata prodest nature humane et proficua est. q: bonū odorē oris efficit. visum cōfortat. et silr epar. splenē et stomachū. ⁊ maxie os eius ꝫm Aui. ij. ca. c. de nuce muscata. Sed altera. s. nux auellana vel cōis nocet Auellana quidem qm̄ inflatiua est et generatiua ventositatū in ventre inferiori et facit zoda et tarde est digestionis et excitat vomitū: vt habet Aui. ij. ca. c. de ca. Nux vero cōis quia etiam facit zoda et difficilis est digestiōis et mala stomacho et hoc calido ꝓpter eius caliditatē. Sed tertia. s. nux baliste est mors. i. mortē inferens: q: per balistam hoīes interficiuntur. Uel potest istud intelligi de nuce mechel qui ꝫm

Auicennam.ij.canone est venenum stupefactum quare mortifera est.

¶ De Piris.

Adde piro potum.nux est medicina veneno
Fert pira nostra pirus.sine vinp sunt pira virus
Si pira sunt virus.sit maledicta pirus.
Si coquas antidotum pira sunt.sed cruda venenum
Cruda grauant stomachum.relevant pira cocta grauatum
Post pira da potum.post pomum vade fecatum.

Vff die birn thu ein trunck
Nüß sein wider gifft gsunt
Birn an wein seint giffte vol
Kocht man sie-es vorgeht yn wol
Roe beschweren sie den magen
Nach opfeln thu den bauch entladen.

¶ In hoc primo versu auctor dat vnũ documentũ dicẽs ꝙ nos debemus post esum piroꝝ sumere potũ.s.vinũ Cui⁹ cã sufficiẽter dicta ẽ pri⁹.q: pira sunt generatia ventositatis:et de ꝓprietate colicã inducẽtia et sanguinẽ aquositate replẽtia.Et ergo cũ eis debet potari vinũ:et maxĩe forte et calidũ qđ est ventositatũ carminatiuũ et aquositatũ cõsumptiuũ quas inducũt pira. Scđo dicit textus ꝙ nux est medicina veneno.i.remediũ cõtra venenũ:vt prius dictũ est ibi Allea nux ru.Deinde in scđo et tertio versib⁹;innuit ꝙ pira sumpta sine vino sunt venena.i.nature nocẽtia ꝓpter causam dictã in primo versu. Verũ est tñ ꝙ pira non sunt virus.i.venenũ simpl'r.q: si sic cõmestio eoꝝ mortẽ induceret:et pir⁹ ea portans esset maledicta.Deinde in quarto versu auctor innuit ꝙ pira cruda sũt venenũ.i.nocumentũ inferẽtia.q: faciũt ebulitionẽ humorũ.colicã flegmata et scabiẽ·si tñ ipsa coquant̃ sunt antidotũ.i.medicina mõ quo dictũ est supra cũ vino et maxĩe etiã post alios cibos sumpta.q: sic iuuãt ad expulsionẽ fecũ.Deinde in quĩto versu đt ꝙ pira cruda grauãt stomachũ q: ipm impediũt a digestione et inflatiua sunt.s d pira cocta releuãt stomachũ grauatũ.et disponũt ipsum ad suã naturalitatẽ:Et in vltio versu subdit duo·Primũ est ꝙ nos debem⁹ post pirũ sumere potũ ꝓpt cãz pri⁹ dictã·Scđz ẽ ꝙ post esũ pomi debem⁹ ire fecatũ .i.ad secessum.Et ſʒm Aui.ij.cano.c.de pomis.Poma dulcia ⁊ acetosa qñ i stomacho inueniũt humorẽ grossum qñqꝫ deponũt ipm in egestiõe.Rõ tñ text⁹ p̃t esse.quia poma multũ inflatiua sunt ventositatẽ generãtia:que in secessu emittũt

¶ De Cerasis et Prunis.

Cerasa si commedas tibi confert grandia dona
Expurgant stomachum.lapidem nucleus tibi tollit
Et de carne sua sanguis eritqꝫ bonis
Infrigidant laxant multum prosunt tibi pruna.

Der kerschen schaln den magen fegt
Der kern des steynes wetag legt.
Der safft macht dyr eyn gut geplůet
Die drey gehñ auß der kirschen gůet
Die pflaumen machen weich ym leib
Vnd kůln als man von yn schreibt.

¶ Hic primo ponunt tria cõmoda ex vsu cerasorũ prouenientia. Primum est ꝙ cerasa expurgãt stomachũ. Et istud ẜm quosdã verum est qñ simul cũ eis nuclei teruntur, quia simul habent quandã vim abstersiuã ac mundificatiuã. Secundum est ꝙ nucleus cerasorũ. i. arillus habet virtutẽ frangẽdi lapidẽ renum vel vesice si siccus sumat vel ex eo fiat lac. Tertiũ est ꝙ caro cerasorũ est generatiua optimi sanguinis et confortans ac impinguãs. Et istud experimentũ cõprobatur quia videmus passeres qui sunt aues multũ cõmedentes cerasa ꝙ tpe cerasorum habent epata multum maiora ꝗ̃ alio tpe. signũ igitur est ꝙ magnificant epar et cõfortãt. Circa istud est notandũ ꝙ duplicia sunt cerasa. s. grossa et parua. Grossa aũt adhuc duplicia. s. dulcia et pontica. Omnia dulcia et parua sunt insana de facili corruptibilia ac in corporibus facientia vermes: Grossa pontica dicuntur cina. Et illa sunt adhuc duplicia. quedam sunt rubea et mollis carnis Et talia debent recentia cõmedi et in principio mense. et habent vim abstersiuam stomachi: atq; appetitũ incitandi: alia sunt cina nigra et grossa satis dure carnis: et inter cetera maxime pontica. Et ista debent cõmedi in fine prandij siue cene. Cuius causa est. quia ista sua ponticitate quando in fine mense sumuntur claudunt orificium stomachi: quo clauso digestio melior ac velocior fit.

¶ Secundo ponũtur due vtilitates prouenientes ex esu prunorũ. Prima est ꝙ pruna infrigidant corpus. Et ideo portagalenses in calida regione existentes in decoctione suarũ carniũ semper cõmiscent pruna et maxie Damascena. Secunda est ꝙ pruna laxant ventrẽ. Et hoc est ꝓpter eorũ humiditatẽ et viscositatem ẜm Ga. z. ali. Et istud est verũ de prunis maturis. In crudis eñi que non sunt matura est stipticitas: et eorũ nutrimentũ est paucũ. vt dicit Aui. z. ca. c. de eis. Et ista scda vtilitas licet etiã multũ conueniat prunis damascenis. sicut est prima maxime tñ cõuenit prunis armenis. i. deportatis ex terra armenia: quia meliora sunt omnibus ꝛ vehementius soluẽtia ẜm Aui. loco palle. Et pro maiori declaratione istarũ vtilitatũ sciendũ est ꝙ pruna matura sunt vsu et nõ immatura. Pruna aũt magis nature cõuenientia sunt illa que sunt figure oblonge habentis carnẽ paucã et durã ad aliqualẽ siccitatẽ declinantia. et corticẽ exteriorẽ tenuẽ: et debent esse in sapore nõ vere dulcedinis: sed debet esse eorũ dulcedo attinens alicui acredini et hmoi sunt pruna damascena. talia eñi pruna infrigidãt vt dictũ est. Sũt aũt multe alie maneries prunoꝝ q̃ꝝ vsus nõ est approbãdus Sunt etiã quedã prunella siluestria parua: que crescũt in siluis et nõ sunt laxatiua. sed ventris restrictiua: et ex his fit aqua que ventris restrictionẽ facit. Debent aũt pruna que sumunt ꝓpter ventris laxationẽ primo poni i aqua frigida. tunc eñi perfectius infrigidant et humectãt. et colerã quã inueniunt lubricando soluunt. et sic stomachus melius disponitur ad cibũ recipiendũ. Et est diligenter notandum ꝙ pruna humida recentia sunt magis alteratiua ꝗ̃uis sint peioris nutrimẽti et plurium superfluitatũ: sed pruna sicca magis confortant: et melius nutrimentũ dant corpori. Et sicut dictum est de prunis: sic suo modo intelligatur de cerusis. Uerum tamen est cerusorum humiditas est subtilior et minus viscosa. vnde minus nutriunt ꝗ̃ pruna.

Persica cum musto vobis datur ordine iusto
Sumere sic est mos nucibus socianda racemos
Passula non spleni tussi valet est bona reni.

Pfirssen so man sie ist mit most
Wyinber vnd nüß seint gutte kost
Zu husten vnd miltz Rosin sein böß
Vnd machñ die nirn von vnflat loß.

¶ In hoc passu tria ponunt documēta. Primū est q mustū est bibendū cū persicis: vel persica cōmedēda sunt cū musto. Causa prime partis est. Quia mustū est multū calefactiuū et ebulitionē faciens in corpore nostro. hanc aūt ebulitionem et calefactionem prohibēt persica sua frigiditate. Causa secunde partis est Quia persica sunt multum frigida et corpus multum infrigidantia. ergo super omnia debet bibi illud vinū quod plus calefacit. Illud autem est mustū quod scitur experientia. Et de ordine cōmedendi persica: multis et aliis dictū est prius ibi. Persica poma pira. Scdm documentū est q racemi debent cōmedi qñ cōmeduntur nuces et maxime antique et sicce. Recentes em̄ nuces sane sunt per se Sed antique sicce: nimiū exiccant: et pter eor vnctuositatē defacili inflammationē in corpore inducūt. quare cū eis cōmedi debent racemi qui resistūt inflammationi et exiccationi cū humectēt. Et de nucibus ample dictum est ibi. Allea nux ruta. Tertiū documentū q passula. i. vua passa nocet splenī Quia inducit opilationē eius Sed vua passa vtilis est renibus Quia ex quo ipa est vrine prouocatiua. ipsa est lauatiua renum: Ex multa em̄ aquositate ad renes ducta ipsi renes mundificantur. Et de vuis passis siue passulis etiam dictum est supra ibi. Nutrit et impinguat.

¶ De Ficubus.

Scrofa tumor glandes ficus carthaplasmate cedit.
Junge papauer ei confracta foris tenet ossa
Pediculos veneremq facit sed cuilibet obstat

Des kropffs der schwulst vnd heydruß groß
Macht dich von feygñ ein pflaster loß
Ist gestossen man dar bey
Gebrochen gepeyn ein ertzeney
Leuß vnd vnkeusch macht die feyg
Es ist zu widerstehen leicht.

¶ Hic primo ponunt due vtilitates prouenietes ex emplastratione ficuū. Prima est q ficus decocte in aliquo liquore vcz in aqua. Et tunc supposite cū humiditate curant istas tres egritudines scz scrofulas glandes et tumores. Per scrofulas intelligunt inflationes sub mento circa collū. Et dicit scrofula a scroffa. qd idē est qd sus siue porca. Uel q ista egritudo multū accidit porcis pter gulositatē eor. vel q eius figura sm plurimū assimilat porcis vt vult Aui. i. 4. trac. 2. c. de scroffulis. Per glandes vo intelligunt apostemata que cōiter solēt accidere sub ascellis et inguinib9. Et per tumores pñt intelligi inflatiōes i qualibet

parte corporis. Unde pro istis apostematibus curandis et maxie maturandis debet decoqui ficus in aqua: et ipsi aque debet cōmisceri modicū aceti vt acetū iuuet penetrationē virtutis ficus. Et decoctione facta debent teri in mortario. et deinde misceri cū modica aqua cū qua bulite sunt. Unde cathaplasma ꝓprie est medicina facta ex aliqua re et succo eius. Juxta illud metrū Tunc cathaplasma facis cū succum ponis et herbā. Secunda vtilitas est ꝙ ficus cū papauere cathaplasmate retinēt ossa fracta: et debēt decoqui insił cum aqua absqꝫ appositione aceti: et debent simul teri: et addi eis aqua decoctionis eaꝝ et tūc superponi. Et causa istius potest esse. Quia papauer est stupefactiuū: et per illud tollitur dolor qui accidere solet in fractione ossium et prouocat somnū. ficus siłr facit moueri humiditates ad exteriora: quibus humiditatibus ad ossa motis. ossa possunt retinere ad nascentiā nunqꝫ tñ vere cōtinuari. Aliqui tñ textus habent loco tenet trahit. et tūc sensus est melior. Unde papauer est triplex .s. albū nigrum et rubeū. Rubeū aūt est siluestre et venenosum et crescit in bladis: et iuuenes solent terere flores et facere incaustum ex ipsis floribus. ¶ Secundo ponuntur due male operatiōes ficuū Prima est ꝙ ex cōmestione ficuū sequiᷓ multitudo pediculorū in corporibus humanis. Et istud maxie veritatē habet de ficubus siccis vt dicit Aui. ij. cano. c. de ficubus: Et causa ſm eum ibi. est ꝓpter malitiā et corruptionē humoris generati ex eis. Et alia causa etiā potest esse. qꝛ ficus prouocāt multum sudorē. ex quo sequiᷓ generatio pediculorū. Scđa operatio est ꝙ ficus incitant appetitū coeundi. Quia generant ventositatē q̄ iuuat ad executionē virge. Et siłr sunt multarū superfluitatū et sperma augmētantes

¶ De Esculis.

Multiplicant mictum ventrem dant escula strictum

Escula dura bona sed mollia sunt meliora.

Es stopfft den leib/ macht blosen ler

Hart mispel sehr/ dy weich vil mehr

¶ Hic ponunᷓ due vtilitates esculorū. Primū est ꝙ multiplicāt mictū siue vrinā Cuius causa potest esse. Quia indurāt feces. et sic aquositas fecū est causa multitudis vrine. Uel potest sumi causa siłis illi que sumiᷓ ex illo amphorismo. Urina nocturna multū facta. modicū secessum significat in die: et econuerso: qui multas habuit cameras nocturnas demane habet paucā vrinam. Cuius causa est. Quia si multa fiat digestio multū de humiditate que transire deberet ad vesicā simul cū ea exit. Et si vrina fiat multa. multū de humiditatibus qui transire deberent cū egestione et eam magnificare cū vrina euacuanᷓ. Scđa vtilitas est ꝙ escula constipant ventrē. et istud accidit ꝓpter eoꝝ ponticitatē et stipticitatem. Ex quo infert textus ꝙ escula dura sunt bona. Et hoc qꝛ constringunt ventrē. et ergo prosunt ventri nimiū laxato. sed mollia escula sunt meliora duris. Quia nutriunt et minus ventrē cōstipant. Et circa istud est sciendū ꝙ escula minus competunt nutrimēto qꝫ poma pira persica ficus et siłia. qđ satis ostendit austeritas saporis eoꝝ et durities subē eoꝝ postqꝫ in arbore maturata sunt: et ꝙ ex his parū debet cōmedi. et magis recipi debēt via medicine qꝫ cibi. Et qꝛ virtꝰ eoꝝ est stiptica valde satis cōpetunt in fluxu ventris. Et qꝛ escula in arbore nō mollescunt mollicie sufficiente ad esum. Ideo anteqꝫ cōmedanᷓ remollianᷓ: et tunc sunt magis delectabilia gustui et minus stiptica.

¶ De Musto.

Prouocat vrinam mustum cito soluit et inflat.

Etzlich most reitzt an den harm
Eroffent vnd blest auff den darm.

¶ Hic ponunt ꝓprietates tres musti. Quarū prima est ꝙ mustū prouocat vrinā Cui⁹ causa est. Quia in musto sunt partes terrestres nitrose mordicātes vesicā cū ad eam veniūt. et ꝓpter eaꝝ mordicationē vesica cicius nitit̄ eas expellere ꝛ ipm mustū. Et ista ꝓprietas intelligēda de mustis habētib⁹ feces mordicātes sicut musta plurima renensia. Quia musta habētia feces grossas nō mordicantes sed magis opilātes impediūt vrinā sicut prius dictū est ibi. Impedit vrinā Scda est ꝙ mustū cito soluit vel laxat ventrē ꝓpt eandē causam dictā in pria ꝓprietate. Tertia ē ꝙ est inflatiuū ꝓpt ebulitionē quā facit i corpore ex q̄ ꝓueniūt vētositates Et cause istaꝝ duaꝝ ꝓprietatū dicte sūt pri⁹ ibi Impedit vrinā

¶ De Cereuisia.

Grossos humores nutrit cereuisia vires.
Prestat. et augmentat carnem. generatq; cruorem.
Prouocat vrinam. ventrem quoq; mollit et inflat.
Infrigidat modicum. sed plus desiccat acetum
Infrigidat macerat. melanc. dat sperma minorat
Siccos infestat neruos et pinguia siccat.

Das byr gibt grober feuchte vil
Sterckt blut vnd mert fleisch an tzil
Es lert dy blaßen vnd weicht den bauch
Es kült eyn wenig vnd blest auch auff
Der essig kült vnn treugt, macht mager
Gibt schwer geblüt, vnd schat den hagern
Der menlich sam von essig schwint
Das geeder letzt, die feist benimpt.

¶ In hoc textu auctor duo facit. Primo ponit octo ꝓprietates cereuisie: Quarū prima est ꝙ cereuisia facit in corpore nostro grossos hūores. Et istud maxīe habet veritatē respectu vini: et diuersificat̄ cereuisia in generādo grossos humores ex parte suoꝝ cōponentiū. Nam cereuisia ex grossiori subā grossiores humores generat et ex minus grossa minus grossos. Scda est ꝙ cereuisia augmētat vires: Et istud est intelligendū de cereuisia ex optimis granis cōposita q̄ pluriē decoctiōis est. cuiusmōi est cereuisia ostiēsis. Ista eīn multū nutritia est: et q̄ vires augmētat. Tertia ē ꝙ augmētat carnē. Et istud prouenit ꝓpt multā ei⁹ nutritionē. Quarta est ꝙ multiplicat sanguinē eadē de causa. Et iste tres vltie proprietates hn̄t veritatē de cereuisia antiqua multū decocta et de optis granis cōposita. Quīta ē ꝙ ꝓuocat vrinā. Sexta ē ꝙ laxat ventrē. Et iste due ꝓprietates maxīe hn̄t veritatē de cereuisia clara multū lupulēta. i. in q̄ plurimū lupuli imponit̄. cuiusmōi est cereuisia hamburgēsis q̄ prouocat vrinā et laxat ꝓpt lupulū. Ipsa tñ nō valet debilia cerebra hn̄tib⁹. q: tales defacili inebriant̄ ꝓpter multitudinē lupuli. Septima est ꝙ inflat ventrem. Et istud habet veritatē de

cereuisia modica decoctione cocta:cuiusmodi est coyta hollandie que maxime inflat et opilat.et ꝑterea plurimū impinguat. Octaua est ꝙ cereuisia modicū infrigidat.cuiusmodi est cereuisia hollandie brabantie hannonie et flandrie. et illa que cōīs hō vtit. Et ista ꝓprietas maxīe veritatē habet respectu vini. Et circa istud est sciēdū ꝙ cereuisia potest fieri ex auena et ordeo ⁊ ex frumēto. Et ſm ꝙ fit ex alio et alio grano est alterius et alteri⁹ cōplexionis.que eñ fit ex ordeo plus attinet frigiditati.q2 ordeū est frigidū. Que aūt fit ex ordeo et auena min⁹ opilat et minus generat ventositates et min⁹ nutrit. Et que fit ex frumēto plus attinet caliditati et magis nutrit et magis opilat. Et quanto cereuisia est grossior tanto est deterior.et quāto subtilior tanto melior. Et vlterius est sciendū ꝙ pessima cereuisia est que fit ex rebus inebriātibus.puta ex grano qđ noīatur lolium. Et q2 ista maxime dolorē capitis generat et neruos ledit. Deinde ponit textus quinqꝫ ꝓprietates aceti.quarū Prima est ꝙ acetū exiccat. Dicit eñ Aui. de eo.2.ca.ꝙ est fortis exiccatiōis. Et ꝑterea medici precipiūt tempore pestis vti aceto cū cibo et silr cū potu. Dicit eñ Aui.in.1.c.viij.doc.5. Aceto ꝑterea in cibo et potu vti in pestilētia est nocumēti ipsius securatio. Scđa est ꝙ acetum infrigidat ꝓprietate que in eo est. Tertia est ꝙ macerat id est facit hoīem macrum. Et ratio est quia exiccat ⁊ istud maxīe verum est de aceto in ieiuno stomacho sumpto.vt vult Aui.in.1.doc.4.c.5.de extenuatione crassi. Uerum est tñ ꝙ assiduus vsus aceti maxime in ieiunio multa inducit incōmoda.visum debilitat pectus offendit.tussim cōmouet.stomachū et epar ledit.neruos ⁊ iuncturas vehementer opprimit.has arteticis doloribus tremoribus.et paralisibus vexans Quarta est ꝙ acetū generat melancoliam eo ꝙ humores infrigidat et exiccat. Quinta est ꝙ acetum minorat sperma ꝑterea q2 exiccat.infrigidat.et macerat Et istas ꝓprietates aceti ponit Raſ.in almā.dicēs. Acetum frigidum est et siccum. Et ꝙ maciem efficit et vires destruit.sperma quoqꝫ minuit ⁊ colerā corrobórat nigrā.rubeam vero colerā et sanguinē debilitat.ciboſqꝫ quibus admiscet subtiliat. Deinde in vltimo versu autor subdit tria. Primū est ꝙ acetum nocet macris. Et ratio est. Quia acetum exiccat et sic addit in macredine. Simile eñ additum suo simili facit ipsum furere. Et etiam omnis complexio lapsa per contrarium medicatur. Et per simile deterioratur. Secundum est ꝙ acetum nocet neruis.vt dicit Auicenna secūdo canone capitulo de eo. Tertium est ꝙ acetum macerat vt dictum est.

¶ De Rapa.

Rapa iuuat stomachum.nouit producere ventum.
Prouocat vrinam.faciet quoqꝫ dente ruinam
Si male cocta datur hinc torsio tunc generatur.
Die rübẽ sinth dem magen leicht
Dar von der wint ym leib entweicht
Der harm dartzu die tzen faln̄ auß
Sindts vbelgkocht kompt grymmen drauß.

¶ In hoc passu ponunt primo tres vtilitates rape ꝑ͞ate cocte.et vnū eius nocumentū. Prima vtilitas est.ꝙ rapa iuuat stomachū.quia bene digerit a stomacho.nec ipse ea grauat. Scđa est ꝙ rapa est prouocatiua venti qđ ptꝫ experimento. Tertia est ꝙ rapa est prouocatiua vrine. Preter tamen istas proprietas

tus vult Auer. q̄ magnā habet ꝓprietatē i cōfortādo visum. Nocumentū vero raparū est q̄ assiduatio raparū nocet dentibus: In vltimo aūt versu subditur q̄ rapa male cocta tortiones facit in corpore quia multiplicat ventositates Juxta illud Uentū sepe rapis si tu vis viuere rapis. Et est sciēdū q̄ caude raparū fortiter ventrem laxant. Pro maiori noticia sciendū est q̄ rape inter radices magis cōueniunt ad corporis nutritionē. quod satis ostenditur ex amicabilitate sui saporis. Nec eīn cōplexio est omnibus edulijs q̄ amara et pungitiua minus alimentū dant corpori et dulcia magis. quia ergo rape radicibus alijs sunt dulciores et minus pungitiue. magis cōpetunt via cibi. sed generāt sanguinē grossum et melancolicū si digestiua sit debilis. Et bonū est q̄ depurent a prima aqua. et nullo modo debent commedi crude. et incitant ad coitum. et vias mundificant vrinales.

¶ De Cordibus animalium.

Egeritur tarde cor. digeritur quoq̄ dure
Similiter stomachus melior sit in extremitates
Reddit lingua bonum nutrimentum medicine.
Digeritur facile pulmo cito labitur ipse
Est melius cerebrum gallinarum reliquorum.

Die hertz seyn nicht tzu dawen gut
Der mag des gleich ym mittel thut
Die tzung vnd lung myr wol gefelt
Der hůnner hyrn ist außerwelt.

¶ In isto passu notant quinq̄. Primū est q̄ cor aīaliū cōmestū tarde digerit: et tarde etiā egerit. Et ratio est. quia caro cordis est caro melancolica que difficulter digerit et tarde descēdit. Et nō est caro bona s̄m Aui. z. ca. c. de carne. et nō multū nutrit vt dicit Ra. in almā. Scōm est q̄ stomachus sit'r est male digestionis et tarde descensionis. Cuius ratio est. quia stomachus est membrū neruosum cartilaginosum. quare difficile digerit Et ergo nō generat bonū sanguinem Deinde subdit textus q̄ stomachus in eius extremitatibus scȝ quo ad eius fundum et orificiū melius digerit. Cuius ratio est. quia in illis partibus magis carnosus est et magis pinguis: Tertiū est q̄ lingua est boni nutrimēti. Et hoc quo ad eius radicē: vt vult Aui. z cano. c. de carne. Et rō est. quia est facilis digestionis et carnosa. Et inter reliquas linguas porcelli. que ablata eius pelle equiparatur carni apri. vt sciunt scindentes ante principes Lingua tñ bouis nō est multum sana ꝓpter eius nimiā humiditatē. Leccatores tñ linguis vti volentes ante carū assationē imponūt garofolos: quibus humiditas linguarū minuitur. ⁊ sic aptiores sunt esui. Quartū est q̄ pulmo facile digerit et facile egerit. Et istud est ꝓpter eius raritatē et mollitiem. Uerum est tamen q̄ eius nutrimentū non est cōueniens nature humane: quia paruū est et flegmaticū. vt dicit Aui. z. can. c. de eo. Et circa istud est sciendum q̄ pulmo arietis q̄uis nō sit bonus cibus. est tñ bona medicina. quia sanat excoriationē calcanei ex calciamento: si ponat super ipsam calidus. vt dicit Aui. loco palle. Quintū est q̄ cerebrū galline inter omnia cerebra est melius. de quo dicit Aui. z. canone. q̄ prohibet fluxum sanguinis narium. Debet tamen cum sale aut cum speciebus commedi: quia de se vomitum prouocat. Et circa istud sciendum est q̄ de cerebro pullorum dicunt

medici q augmētat memoriā: Cerebra vero porcor nature nō sunt cōuenientia sed cerebrū ouis leporis vel cuniculi cū sale vel speciebus cōmedi potest. et cerebro amplius dictum est ibi. Nutrit et impinguat.

¶ De semine feniculi.

Semen feniculi fugat et spiracula culi.

Des fenchel samen treibt vnd yagt
Die genge des hinderteils mit macht.

¶ Hic ponit vnū documentū: et est q semen feniculi qđ dicit maratrū: expellit ventositates aut eas dissoluit. Et est rō quia est calidū et siccū et carminatiuum Et circa istud est sciendū q a cōibus quatuor tangunt vtilitates prouenientes ex esu maratri siue seminis feniculi. Prima est q confert febribus. scđa est q pellit venenū. tertia est q mundificat stomachū. quarta est q acuit visum. Et de isto solent dari isti versus cōes. Bis duo dant maratrū febres fugat atq venenum. Et purgat stomachū lumē quoq reddit acutū. Et istas quatuor vtilitates tangit etiā Aui. ij. ca. loquēs de feniculo. Et circa quartā vtilitatē nota q Aui. loco pal. de semine finiculi dicit Democritus existimauit q venenosi vermes pascūt feniculi recentis semen vt cor visus cōfortet. vt vipere et serpētes fricāt oculos suos cū egrediunt de cauernis suis post hyemē super ipm vt illuminent oculi cor. Sciendū vlterius q feniculus tarde digerit male nutrit et parū. et ergo nō cōpetit via cibi: sed magis via medicine. Non igit vtendū est eo in regimine sanitatis nisi ad correctionē malitie quorundā aliorū ciborū sicut interdū cū lactuca cōmedimus petrosilinū ad resistendum frigiditati et humiditati lactuce. sic etiam cum cucurbitis potest decoqui feniculus. et similiter cum rapis ad corrigendum malitiam earum.

¶ De Aniso.

Emendat visum stomachum confortat anisum.
Copia dulcoris anisi sit melioris.

Das gesicht vnd magñ der Aniß sterckt
Jo süsser yo bessern nutz her wirckt.

¶ Hic ponunt due vtilitates anisi: quarū Prima est q anisum cōfortat visum. Secunda est q anisum cōfortat stomachū. Cuius causa est: quia anisum mundat stomachū a flegmatibus. et ipsum calefacit. et ꝓpterea etiā cōfert visui. quia nihil est quod visui magis noceat q immundicia stomachi: quia a stomacho immundo eleuant fumi immundi qui oculis nocent perturbando spiritus visiuos. et ista duo iuuamenta facit anisum dulce. Et preter istas vtilitates Aui. ij. ca. c. de aniso plures alias vtilitates anisi ponit: Vult enim ibi q anisum est aperitiuū. dolor sedatiuū. et ventositatū resolutiuū: sedatiuū sitis. cause ex humiditatibus salsis aperitiuū et opilationū epatis et splenis generatarū ex humiditatibus. Et similiter renum vesice et matricis prouocatiuum vrine et menstruor. et mundat matricē a fluxu humiditatū albar et est motiuū coitus.

¶ De Spodio.

Si cruor emanat spodium sumptum cito sanat.

Helfenbeyn gprant vorstelt
Das blut / das des keyn tropff mher felt.

¶ Hic ponit vnum iuuamentū spodij. Et est q spodiū sanat fluxum sanguinis. Cuius causa potest esse. quia spodiū habet virtutē ꝓpriā confortādi epar. et sic fortificato epate qd est fons et origo sanguinis. sanguis ab eo melius retinetur Et dicit aui. ij. ca. c. de spodio. q spodiū est radices cannarū aduste. Dicit eñ q ipse aduruntur ꝓpter fricationē suarū extremitatū cū ventus eas perflat. Simon tñ Januensis dicit q spodiū est res cuius origo nos latet. res tñ adusta videtur et diuisiones cannarū adustarū. Et nedum spodiū confert in nimio fluxu sanguinis: immo etiā in nimio fluxu ventris et vomitu. vt dicit Rasis. in almā. Et cōfert etiā in febribus acutis. confortat cor et tremori eius. et sincopi facte ex effusione colere ad stomachū auxiliatur vt vult Aui. loco pal. Et est sciendū circa predicta q sicut spodiū habet respectū ad epar et ꝓprietatē cōfortandi ipsum. ita sūt alique medicine. que habēt similē aspectū et similem ꝓprietatē confortandi aliqua alia membra specialia. sicut macis cor muscus cerebrū. liquiritia pulmonē. capperes splenem. et galanga stomachum. vt patet in his versibus. Gaudet epar spodio. mace cor cerebrū quoqȝ musco. Pulmo liquiritia. splen. capperes. stomachusqȝ galanga.

¶ De Sale.

Vas condimenti preponi debet edenti
Sal virus refugat. et non sapidumqȝ saporat
Nam sapit esca male que datur absqȝ sale
Vrunt per salsa visum. et sperma minorant.
Et generant scabiem pruritum siue rigorem.
Das saltzfas stets zu tische trag
Es dempfft die gifft: gibt gutten gschmagk
Den augen schat vorsaltzen ding
Den samen schwecht vnd mhert den grindt.

¶ In hoc textu tria fiunt. Primo ponitur vnum documentū generale quod obseruatur apud omnes. Et est q vas condimenti scȝ salis quod cōmuni nomine salmū dicitur debet preponi in mensa ipsi edenti Juxta illud cōmune metrū. Sal primo poni debet primoqȝ reponi. Omnis mensa male ponitur absqȝ sale. Scdo tanguntur duo iuuamenta salis. Primum est q sal resistit veneno Cuius duplex potest esse causa. vna est. quia sal exsiccatiuū est. et sic sua siccitate exsiccat humiditates ex quibus potest sequi corruptio. Alia causa est: quia sal exsiccat et comprimit humiditates a corpore extrahēdo. et sic claudit poros: et perconsequēs prohibet penetrationem veneni que fieri deberet per poros. Secundum iuuamentum salis est: q sal inducit saporē in cibarijs: Nam cōmuniter videmus ad sensum q nulla cibaria sapiūt sine cōmixtione salis: vt dicit tertius versus. Tertio ponuntur quatuor nocumēta salis siue cibariorum valde salsorum. Primum est q cibaria valde salsa vrunt visum: id est deperdunt visum vel nocēt visui. Cuius causa potest esse duplex Prima est: quia res nimium salse inducunt nimiā siccitatē: que est cōtraria oculis: que sunt instrumēta visus. cū oculi sint de natura aque: vt dicitur in sensu et sensato. Secunda causa est. quia cibaria multū salsa sunt pruritiua et mordicatiua: modo vt superius dictū est: a cibarijs mordicatiuis in stomacho exñtib9 eleuantur fumi mordificatiui. q sui mordicatiōe oculis nocēt: ac ipsos multū rubificāt. Et ꝑ videm9 q bulliētes sal rubeos cōmunis

ter habēt oculos. Secundū nocumentū est q cibaria multū salsa minorāt sperma. Et ratio est. quia cibaria multū salsa multū exsiccant oēs humiditates corporis. quare etiā sperma exsiccat et sic minorat. Tertiū nocumentū est. q generant scabiē Cui⁹ ratio est. quia sal generat humorē acutū mordicatiuū adustū qui etiā est causa scabiei. Quartū nocumentum q augent pruritū Et ratio est. quia generant humorē mordicatiuū et pruritiuū. Et ista quatuor nocumenta cōmemorat Ra. in almā. de sale dicens Eorum preterea sanguinē qui multam ex eo sumpserint quantitatē adurit. visum quoq debilitat atq minuit sperma et generat pruritū et scabiē. Et preter ista nocumenta per salsa idem multū salsa inducūt serpigines et impetigines. morpheam. leprā in dispositis. et vias vrine excoriant cū diu continuātur. Moderate tamen salsa fastidiū auferunt et appetitum excitant atq acuunt.

¶ De Saporibus.

Hi feruore vigent tres. salsus. amarus. acutus
Alget acetosus sic stipans ponticus atq
Vnctus et insipidus dulcis dant temperamentum.

Der schmag hat yn sich neun gestalt
Die ersten drey heyß: die andern kalt
Die letzten drey das mittel haben
Die neun thun vnser zungen labñ.

¶ In hoc textu ponunt qualitates cuiuslibet saporis. Et primo dicit q isti tres sapores. s. salsus. amarus et acutus calefaciūt corpus sumētis ipsos. Secundo dicit q isti tres sapores. s. acetosus. stiptic⁹ et ponticus infrigidāt. Tertio dicit q isti tres sapores. s. vnctuosus insipidus et dulcis sunt tpati. nec inducūt in corpore caliditatē aut frigiditatē. Et pro intellectu ampliori sciēdū est q sm Aui. z. ca. trac. i. c. 3. octo sunt veri sapores qui sequnt insipidū. Et sūt dulcedo amaritudo. acuitas. salsedo. acetositas. ponticitas. stipticitas. et vnctuositas. Enumerando tñ insipiditatē pro sapore sicut textus facit hic. tūc sunt nouē sapores Et capit hic sapor pro oī eo qd gustu iudicat. Et inter istos sapores tres sūt calidi vt dicit textus sc3 salsus amarus et acutus. Et sm Aui. loco pal. Acutū est calidius. deinde amarū. et deinde salsum. qm acutū est fortius ad resoluendum incidendū et abstergendū q amarū. et inde salsum est sicut amarū confractum cum humiditate frigidia Et tres de istis saporibus sunt frigidi. s. acetosus stipans id est stipticus et ponticus. Ponticus tamen ceteris frigidior deinde stipticus. Et postea acetosus. Et propter istud in omnibus fructibus qui dulcescunt prius est ponticitas vehementis infrigidationis. deinde postq per calorē solis digestiuū aliquo mō digesti sunt fructus apparet in eis stipticitas. et deinde declināt ad acetositatē sicut agresta: et postea dulcescūt. Et licet acetosum sit minus frigidū q stipticū. tñ pter sui subtilitatē et penetrationē in plurib⁹ est maioris infrigidationis. Et sm Aui. loco pal. ponticū et stipticū sunt in sapore ppinqua. sed stipticū nō cōtrahit linguā nisi quo ad superficiem apparentē. sed ponticū cōtrahit et exasperat qd apparet in lingua. s. superficiē. et occultū. s. interiora eius. Et tres de istis saporibus sunt tpati. i. nō excedentis caliditatis vel frigiditatis. sicut dulcis. vnctuosus. et insipidus. Licet em̄ dulce sit calidū cū in eo nō apparet fortitudo caliditatis sicut dicit Ra. in almā. Et est sciendū vlterius q vnicuiq sapori pprie debentur operationes vt volunt Aui. et Ra. locis preallegatis. Operationes enim dulcis sm Aui. sunt digestio et lenificatio et

multiplicatio nutrimēti: et natura diligit ipm: et virtus attractiua attrahit ipm
Et fm Ra. Dulce ē generatiuū multe colere rubee et opilationū in epate et sple
ne et flegmonis: pcipue si predicta membra ad hoc fuerit apparata. Et ventris
fluxus ex ipso sequit et mollificat stomachū z cōfert pectori et pulmoni: corpus
impinguat et augmentū spermatis tribuit. Operatiões vo amari fm Aui. sunt
abstersio et expiratio. Et fm Ra. amarū calefacit et desiccat fortiter cito san-
guinē ad adustionē et maliciā perducit colerā q3 rubeā et sanguinē augmētat.
Operatio vo pōtici fm Aui. est cōtractio: si ponticitas sit debilis: aut expressio
si sit fort3. Et fm Ra. ponticū corpus infrigidat et desiccat. carnis et sanguinis
minorationē facit. si multotiens aliquis ea vtat. stomachū q3 cōfortat. et frequē
ter ventrē cōstringit. et sanguinē generat melancolicū. Operationes vo stiptici
fm Aui. sunt contractio. inspissatio. induratio et retentio. et fm Ra. Operatio-
nes eius sūt sicut pontici licet debiliores. q2 ipse videt cōprehēdere stipticū sub
pontico. q2 de stiptico nihil dicit expresse. Opatiōes vero vnctuositat3 fm Aui.
sunt lenificatio lubrificatio et coctio. i. digestio parua. et fm Ra. vnctuosum sto
machum mollificat et ventris facit fluxum: et sacietatē antecꝫ homo sibi quanti
tatē sibi necessariā assumat adducit et calefacit. maxīe tū febricitantes et hn̄tes
epar et stomachū calidū. Corpus etiā humectat et lenit. flegma vero auget. et
cognitionē ebetē reddit z auget somnū. Operatiōes vo acuti sunt resolutio inci
sio et putrefactio fm Aui. Et fm Ra. acutū calorē auget et corpus cito inflam-
mat et sanguinē adurit et ipm prius in colerā rubeā mutat. et postea in nigrā
Operatiōes salsi fm Aui. sunt abstersio ablutio exsiccatio. et prohibitio putre-
factionis. Et fm Ra. dicte sunt in textu. immediate pcedēti. Operatiōes vo ace
tose sunt fm Aui. infrigidatio et incisio. Et fm Ra. acetosum colerā rubeā et san
guinē reprimit et ventrē stringit si stomachus et intestina munda fuerit. Si aūt
flegmatis in eis fuerit multitudo ventris facit fluxum et corpus infrigidat. vir-
tutē q3 digestiuā debilitat et ꝓprie in epate. Neruis vo et neruosis membris no
cumentū affert et corpus desiccat. virtutē aūt appetitiuā excitat. De operationi
bus vo insipidi dt Ra. q aliqd est insipidū qd mag3 nutrit: sc3 qd equalitati ma
gis vicinū est. Aliud est qd tpate calefacit. et aliud quod tpate infrigidat. Et si
cū ipso fuerit multa humiditas humectabit. si vo siccū fuerit desiccabit.

¶ De Vippa.

Bis duo vippa facit. mundat dentes. dat acutum
Visum. quod minus est implet. minuit quod abundat.
Die tzen eyn weinsup reynigen soll.
Si scherffet die augen vnd dewet wol.

¶ Hic ponunt quatuor iuuamēta vippe. Primū est q vippa mundat dentes.
Cuius causa est: q2 ꝓpter panē diutius inherentē dentibus q̄ꝫ vinum solum sine
pane. limositas illa dentibus adherēs a qua dentes luridi dicunt. a vino melius cōsumit et abstergit. Scdm est q acuit visum. q2 prohibet malos fumos ad
cerebrū ascēdere qui offuscarēt spūs visiuos per eorum immixtionē Et istud facit ex eo. q2 digerit materias malas in stomacho existētes. Tertiū est q minus
digestū facit digeri. q2 facit clausionē orificij stomachi et cōfortat digestionem.
Quartū est q superflue digestū ad medium reducitur. et totum istud maxime
veritatem habet de vippa panis cum vino. dummodo panis primo assatus sit
aut supra prunas exsiccatus.

¶ De assueta dieta.

Omnibus assuetam iubeo seruare dietam
Approbo sic esse. nisi sit mutare necesse
Est Ipocras testis. quoniam sequitur mala pestis.
Fortior est metha medicine certa dieta
Quam si non curas. fatue regis et male curas.

Was vnd wy du essen pflegst
Vorander nicht vnd wiß dar negst
Das die vorandrung krangheit brengt
Doch wirt der nott offt nachgehengt.

¶ Hic ponunt aliqua documenta: quorum. Primū est ꝙ omnibus bonū est serua-
re dietam consuetā. Et per dietam intelligit administratio cibi et potus. Et ra-
tio huius documēti est. Quia transgressio a cōsuetudine nocet nocumēto ma-
gno. Consuetudo eñ est altera natura. sicut igitur naturā custodire oportet: sic
et consuetudinē: et specialiter si cōsuetudo fuerit laudabilis. Et sicut oportet ser-
uare cōsuetam administrationē cibi et potus. ita etiā oportet seruare consuetu-
dinem in aliis rebus nō naturalibus ꝓpter eandē rationē. Unde si aliquis fue-
rit cōsuetus multū laborare: et velit ha nc consuetudinē omttere et in ocio viue-
re vel multo minus laborare vel aliā speciē laboris assumere: et aliud tpus vel
alium modum. proculdubio multū ex hoc debilitat. Et sil'r intelligit in cibis et
potibus somno et vigiliis euacuatiōibus et aīe accidentibus. In omnibus eñ
multū obseruanda est consuetudo si sit laudabilis vel parū laudabilis vel indif-
ferens in bonitate et malitia respectu hui⁹ ad qd debet fieri permutatio. Et cir-
ca istud sciendū est ꝙ assueti exercitare vel laborare quibusdā laboribus cōsue-
tis. dato ꝙ tales sint debiles vel senes minus leduntur et fortius laborant q̄z si
essent iuuenes inconsueti. Et istud vult Ipocras. ii. ampho. dicēs. Assueti assue-
tos ferre labores. et si fuerint imbecilles aut senes inconsuetis fortibus et iuue-
nibus facilius ferūt. Et rō est. qr isti hñt maiorē inclinationē et cōsuetudinē ad
istos labores. Nam cōsuetudo prius habita leuior est vt dicit in cōmēto ꝑdicti
ampho. Et ista est causa quare videmus hoīes debiles vt senes qui ex cōsuetu-
dine aliqñ exercēt opus mechanicū facere aliqua que facere nō possent eis for-
tiores et iuniores: aut min⁹ ab eis ledunt. sicut videm⁹ molitorē debilē facilius
saccū eleuare q̄z eo fortiorē. et fabrū antiquū minus ledi malleatione q̄z iuuenē
fortē nō consuetā. Scdm documentū est ꝙ mala pestis. i. magnū nocumentū se-
quit ex permutatiōe diete cōsuete. vt vult Ipo. nisi fuerit necesse eā permutare
Est aūt necessariū eā permutare. Primo qñ est illaudabilis. sic ꝙ ex ea perueni-
retur ad pessimas egritudines. sicut cōsuetudo cōmedendi malos cibos in fine
ex necessitate perducētes ad malas egritudines. Talē eñ consuetudinē et sil'es
necesse est corrigere et permutare vel totaliter vel saltē infra terminos latitudis
earū. sed hoc debet fieri paulatim et s̄m quendā ordinē. Nam oīs subita muta-
tio vehemēter nocet. et specialiter a cōsueto ad inconsuetum. Scdo necesse est
eam permutare. vt aliquis minus ledat ex inconsueta si postea ad eam se trans-
tulerit. Si eñ quis ad omnē dietam se assuescat. minus ab omni ledet cū se ad
eam transtulerit. Et istud etiā intelligendum est in aliis rebus nō naturalibus
Et istud est quod dicit Ipocras. ii. ampho. Ex multo tempore consueta. Et si
fuerint deteriora: inconsuetis minus molestare consueuerūt. Oportet igitur ad
non consueta transmutare. Et circa istud est sciendum ꝙ quisq̄z debet sibi caue-

re ne vnius rei quantūcunq; bona sit sibi consuetudinem faciat q̄ ipsum servare
sit necessariū. Verbi gratia. si quis vno cibo consueto semper vtatur: vel aliquo
potu: vel totaliter ab eis abstineat: vel dormire vel moueri vl' coire taliter assue
scat. ad hoc grauiter astringit. maximū em̄ incurret nocumentum si interdū ab
eisdē oportet abstinere. Sic igit' qdlibet corpus se disponere debet vt calorē et
frigus pati possit et ad motiones: et ad quelibet nutrientia aptus reddet': et vt
somni et vigiliarū horas mansiones: et domos lectos et indumenta sine lesione
permutare possit. Quod quidem poterit fieri si consuetudo non obseruetur ad
vnguem. sed interdum ad inconsueta transeamus. Oportet igitur ad incōsue-
ta aliquando permutare. et istud vult Ra. iiij. almā. c. de conseruatione consue-
tudinum. Tertium documentum est q fortior et potior metha in medicando
egrum est administrare dietam certam: quā si medicus non curauerit: et aliam
indebitam administrauerit fatue regit egrum et male eum curat. Et circa istud
est sciendum q triplex est dieta. s. grossa. que est quasi dieta sanorū: et tenuissima
que est nihil dare. vel quasi et media: que absolute tenuis dicit'. Et ista diuidit'
in dietam tenuem declinantē ad latus grosse. sicut aqua carnis oua sorbilia. et
pulli parui: et declinantē ad tenuissimā: sicut aqua ordei mellicratū: et vinū gra
natorum: et mediā que certa noīatur: vt ptisana nō colata: et extremitates pul-
lorum. Et ista dieta certa in pluribus cōuenit egritudinibus. nō tamen in omni
bus. Non em̄ conuenit in egritudinibus longis: Quia in talibus oportet virtu-
tem longo tempore esse anteq; perueniat ad victoriā. et virtus cum dieta certo
tempore nō posset perdurare sine magna debilitate. oportet ergo in tali egritu
dine cibū ingrossare. Similiter nō conuenit in acutissimis egritudinibus. scz in
illis que terminant' in quarto die vel ante. Quia in talibus cōuenit dieta tenuis-
sima. vt vult Ipo. i. ampho. ibi. Ad vltimā egritudines vltime curationes ad
perfectionem sunt potentes.

¶ De administratione medicine.

Quale quid et quando. quantum quotiens vbi dando.
Ista notare cibo debet medicus dietando.

Ein artzt sehe auff der krancken speyß
Was her yn geb vnd welcher weiß
Wie vil: wie offt: zu welcher zeyt
Vnd wo: dar an nicht wenig leith.

¶ In isto textu ponunt' sex a medico cōsideranda in administratione diete. Pri
mum est quale. i. cuius qualitatꝫ debet esse cibus. Quia in egritudine calida de
bemus egrum dietare frigido cibo: et in frigida calido. in humida sicco: in sicca
humido. Verūtamen quia naturalis cōplexio dieta sibi similiter conseruari de-
bet. vt vult Galienus. in tegni. ibi. Calidiora calidioribus indigent adiutorijs.
frigidiora frigidioribus &c. Secundum est quid. i. cuius substantie debet esse ci
bus. Quia athlete et rustici fortibus exercitijs suppositi debent dietari cibo gro
sso. Quia in eis vis digestiua est fortis. Et sic non debent vti cibis subtilibus vt
pullis. caponibꝰ carnibꝰ vitulinis seu hedinis: q2 iste carnes in eis adurent' aut
nimis cito digerent': q̄re nccē esset eis sepe cōmedere. Nobiles v°o et in ocio viuē
tes dn̄t vti dieta subtilꝫ subē. q2 i eis virtꝰ digestia ē debilis. nō potēs i grossos
cibos. cuiusmōi sunt carnes porcine salse et bouine: pisces soli exiccati. Silr in

egris: Egrotantes egritudinibus acutis debent vti subtiliori dieta q̄ egritud a nibus cronicis .i. longis sicut quartanis. Tertiū est qñ .i. quo tpe dieta debet dari. Quia in sanis maxime debet attendi cōsuetudo. Unde in estate hoīes surgentes et cōsueti bis solū in die cōmedere debent cōmedere hora .x. vel modicū ante et nō expectare mediū diei ꝓpter nimiū diei calorē. Silr debēt cenare hora sexta vel modicū post. In hyeme vō debent prandere hora .xi. vel .xij. ꝓpter longitudinē somni. Et deīde cenare hora .vij. vel modicū post. et maxīe seruāda est consuetudo. In egris vero etiā cnnsiderandū est tpus. Quia in febribus paroxismo vel statim ante paroxismū vel statim post: nō est danda dieta. Quia si statim ante paroxismū vel in paroxismo detur. natura diuertit a digestione materie febris. per hoc ꝙ debet digestiōi cibi esse intenta. et nō debet dari statim post paroxismū. Quia virtus adhuc multū debilitata est ex paroxismo immediate precedenti. Debet igit dari dieta ante paroxismū tanto tpe ꝙ possit digeri ante aduentū paroxismi, vel debet dari aliquo tpe post paroxismū. Et hoc est verū nisi timeat magna debilitas virtutis. tunc eni dandus est cibus quocunq̄ tpe. Accidentibꝰ eni virtutē dissoluētibus cibus illico dandus est. vt vult Ga. ī commēto illiꝰ amphō. i. pti cōtemplari aūt oportet. Quartū est quantū id est quantitas cibi sumendi. Quia vt dictū est prius. quātitas cibi estate cōmedendi pro qualibet vice debet esse pauca. quia calor naturalis tunc debilis est ꝓpter nimius resolutiones. In hyeme vero cibus vna vice sumendus debet esse multus Quia virtus digestiua tunc fortis est cū calor naturalis sit vnitus ꝓpter frigus circumstās. vt dictum est prius ibi. Temporibus veris. Quintū est quotiens id est quotiens in die sit cibus dandus. Quia in estate debet sepius dari q̄ in hyeme. autumno vel vere licet modicū pro qualibet vice. vt etiā prius dictū est. Similiter virtute digestiua existēte debili sepe et modicū de cibo est dandū. virtute vero existente forti potest multū dari. et paucis vicibus. Sextum est vbi. id est in quo loco. Quia cibus non est sumendus in loco frigido multū: nec multū calido. sed magis in loco temperato.

¶ De Caule.

Jus caulis soluit. cuius substantia stringit
Vtraq̄ quando datur venter laxare paratur.
Der sott des krautz den leib erweicht
Das kraut zu hertten hůlffe reicht
Nůtzest dues aber beyds zu hauff
So weichts vnd macht den mastdarm auff.

¶ In hoc textu auctor dicit tria. Primū est ꝙ ius caulis id est aqua et maxime prime ebulitiōis caulū si buliant. soluit ventrē: Cuius causa est: quia in folijs et partibus exterioribus caulium est virtus quedā nitrosa abstersiua debiliter inherens. et facile separabilis per modicam decoctionē siue ebulitionē: que sparsa per aquā ipsam laxatiuā reddit. Et hinc etiā est ꝙ prima aqua decoctiōis caulium magꝭ laxat q̄ scda: Quia ista virtus nitrosa abstersiua per primā decoctionem plurimū separatur. Scdm quod dicit est. ꝙ subā caulū et hoc post decoctionē eoꝝ stringit ventrē Et causa est Quia oīs virtꝰ qua laxaret per decoctionem ab ea ablata est: et manet subā terrea sicca que ventrē strigit. Tertiū quod dicit est. ꝙ vtraq̄ simul sumpta supple aqua decoctiōis caulū et substantia eorum laxant ventrē. Et ratio est. Quia virtus abstersiua et nitrosa in aqua manet: gratia cuius totum laxat. Pro maiori noticia sciendū est Pmo ꝙ caules

generant humorē melancolicū et somnia mala: mali sunt stomacho: parum nutriunt: visum obtenebrant: somnū inducunt: menstrua et vrinā prouocāt: vt partim Aui. ij. ca. et partim a Ras. iij. almā. colligit. Scdo sciendum φ cōmestio caulis siue decoctionis siue seminis eius prohibet et retardat ebrietatē. vt videtur innuere Aristo. iij. parti. poblema querens. ppter qd caulis soluit crapulā Et idem vult Ra. et Aui. locis preallegatis. Cuius causa potest esse ista fm aliquos. Quia ppter cōmestionem caulis eleuant fumi valde grossi ingrossantes fumositates vini. que ingrossate impediunt penetrare ad cerebrū. ppter eorum grossitudinē. Phus vero problemate predicto aliam dat causam istam. s. quia quod trahit humidum vinosum ad se ac a corpore repellit. et corpus infrigidat curat crapulā. sed caulis est hmōi. ergo curat crapulā. Qz autē caulis sit hmōi probat. Quia per succum caulis qui est diureticus trahunt humiditates vinose indigeste a toto corpore. et in vesicā deferunt. Et per substantiā eius frigidā stipticā et terreā in stomacho relictam non potentē penetrare infrigidat totum corpus Et perconsequēs curat crapulā hoc mō. Qm̄ superfluitates subtiles q̄ nō poterant deorsum tendere ppter caliditatē vim mouentē eas ad superiora. vt ad cerebrū ferunt represse deorsum et virtute succi trahuntur ad vesicam. Est em̄ diureticus et menstruorum prouocatiuus. vt dictum est.

¶ De Malua.

Dixerunt maluam veteres quia molliat aluum

Malue radices sepe dedere feces.

> Der pappeln nam der zeigt das an
> Das sy den leyb erweichen kan
> So yr wurtzel ist geschelt
> Ist sy zu stůln außerwelt
> Vnd brengt der weiber fluß zu recht
> Vnd macht das selbige leid wol schlecht.

¶ Hic ponunt due pprietates siue effectus malue. Quorū primus est φ malua mollificat ventrē. Quia est vnū de remollitiuis Sūt em̄ quatuor remollitiua. s. malua. bismalua. branca vrsina et mercurialis. ex quib9 cōiter fit clistere lenitiuum ⁊ mollificatiuū quod valet ad fecum induratarū eductione. Et est duplex malua. Quedam em̄ est habēs sanguineos flores. et alia habens albos flores. Et in ista est maior pprietas mollificandi q̄z in prima. Secundus effectus est φ radices malue abrase educunt feces. Et hoc est quando ex ipsis fiunt suppositoria sicut solent fieri de radice mercurialis. Tertius effectus malue est φ facit fluxum menstrui in mulieribus. Et hoc est ppter nimiā eius humectationē et lubrificationē: qua vene matricis facilius a sanguine acuto funduntur. Et dicit Platearius φ certo experimento menstrua prouocat.

De Menta.

Mentitur menta si sit depellere lenta.

Ventris lumbricos stomachi vermesq3 nociuos.

> Gerechte kraußmyntz bald vertreibt

Die wörm ym magen vnd ym leibe.

¶ Hic auctor ponit vnum documentū de menta dicens ꝙ menta nō debet denominari hoc noīe menta si nō habeat vim statim auferendi vermes ventris ⁊ stomachi Menta enim magne et fortis est aromaticitatis et magne amaritudinis Et ideo queadmodū absinthiū vermes interficit. sic et menta. Et debet dari decoctio eius sicut et absinthÿ et non subā. Aduertēdū tñ qꝛ multū calida est et sicca sanguinē adducens nō cōpetit via cibi in regimine sanitatis Bene tamen cōuenit via medicine. Quia stomachum cōfortat et ipsum calefacit et sedat singultum et digerit. et prohibet vomitū flegmaticū et sanguineū. et ad coitū incitat ꝑpter inflationē que est in ipsa et humiditatē ortolanā. et prohibet sputum sanguis et confert ad morsum canis rabiosi. et est propria ad illud . Et si frusta ipsius in lacte dimittunt nō caseat. vt colligit ex Aui. z. ca. c. de menta.

¶ De Saluia.

Cur moriatur homo cui saluia queris in orto

Contra vim mortis non est medicamen in ortis

Saluia confortat neruos manuumq; tremorem

Tollit. et eius ope febris acuta fugit

Saluia castoreum lauendula premula veris

Nastur. athanasia sanant paralitica membra.

Saluia saluatrix nature consiliatrix.

Wüechs eyn kreutgen für den todt
Es wer furwar die salb an spot
Sy sterckt die adern: das zittern legt
Das scharffe fiber zu fliegen bewegt
Die salb vnd andere stuck genant
Thun dem gichtbruch hülff tzuhant
Die salb kan hülff vnd radt gegeben
Sie kan gesterck vnd leng das leben.

¶ In hoc textu autor principaliter tria facit. Primo innuit magnā vtilitatē saluie querēs per modū dubÿ Cur homo moriat in cuius orto crescit saluia. Ad ꝭ respondet in scđo versu sic. ꝙ nulla est medicina crescēs in ortis que ꝓhibeat mortē ꝗuis in ortis bene crescat medicina prohibēs putrefactionē corporis et humiditatē naturalē defendens ne cito dissoluat. Et istud innuit Aui.. in. i. ca. singulari dicēs. Et ars quidē sanitatē custodiēs nō est ars que a morte securos nos faciat. neq; corpus ab extrinsecis nocumētis muniat neq; vnūquodq; corpus ad vltimā vite longitudinē perducat que est ꝺm hoīem absolute. ꝫ de duabus rebus securitatē prebet putrefactiōis penitus prohibitiōe et defensione humiditatis ne cito dissoluat. Scđo ponit tres effectus saluie. Quorū primus est ꝙ saluia cōfortat neruos. Quia exiccat humiditates quibus impediunt et relaxantur nerui. Scđus est ꝙ remouet tremorē manuū Cuius causa est. Quia cōfortat neruos vt dictū est. Jam omnis confortans neruorū tremorem remouet.

est tremor causet ex debilitate neruorum. Et propterea senes aliqui et vetule speciali ter imponunt potui siue cibo eorum folia saluie. Tertius est quod remouet febrem acutam id est impedit eam ne contingat. Cuius causa potest esse. Quia exiccando humores impedit eorum putrefactionem ad quam posset sequi febris acuta. Et pro maiori noticia sciendum est quod saluia est calida et sicca. Et ideo non multum competit per se via cibi. quia tamen ipsa saluia multum confortat neruos. homines in sanitate multum vtunt saluia dupliciter. Primo quidem componendo ex ea vinum saluiatum: quo vino homines in latitudine sanitatis vtunt. specialiter in principio mense. Et competit huiusmodi vinum paraliticis et epilenticis moderate sumptum. et precedente purgatione antecedentis medicine. Secundo vtunt saluia in salsis. Nam excitat appetitum. et specialiter cum stomachus fuerit repletus malis humoribus crudis et indigestis. Et est duplex saluia. s. domestica. et habet lata folia et magna. Alia est que vulgariter nobilis dicit et habet minora et strictiora folia. Et apud medicos dicit lilisfagus. Tertio enumerat autor sex res medicinales valentes in curatione paralisis. Et dicit quod saluia castoreum lauendula premula veris. nasturcium. et athanasia curant et sanant membra paralitica. i. paralisi tacta siue debilitata. De saluia autem causa patet ex dictis. quia vt dictum est. saluia confortat neruos qui in paralisi debilitati sunt. Et etiam quia saluia calida est et sicca consumit materiam flegmaticam imbibitam neruis ex qua fit paralisis. De castore patet. Quia castoreum est maxime confortatiuum calefactiuum et exiccatiuum neruorum. Dicit enim Aui. ii. cano. c. de eo quod subtilius et fortius omni quod calefacit et exiccat. Et postea dicit quod confert neruis et calefacit et confert tremori et spasmo humido et stupori et paralisi. Et postea adhuc subdit quod non est aliquid magis iuuatiuum ventositatum aure quam ipsum cum ex castorio accipit quantum est lens vna et dissoluit in oleo nardino et distillat in eam. Plures alios effectus habet castoreum quos Aui. narrat loco pal: Et est castoreum testiculus cuiusdam animalis marini. quod dicit castor. Et oleum de castore etiam multum valet in paralisi sicut castoreum post euacuationem materie. Quia tunc illam materiam que residua est consumit et neruos confortat. De lauendula etiam patet. Quia sua aromaticitate confortat neruos. et sua calefactione consumit materiam paralisis. De premula veris etiam patet Quia sua aromaticitate et calefactione confortat neruos. Et dicit premula veris. quia est de primis aromaticis in vere crescentibus. De nasturtio patet. Quia nasturcium est calidum et siccum subtiliatiuum et incisiuum et resolutiuum. Quare aufert materiam paralisis. Et dicit Auicenna. ii. canone. c. de eo quod confert omni mollificationi neruorum. Quia calefacit et educit flegmata et mundificat neruos a flegmate. Et ideo consulunt medici vt nasturcium in quadragesima edatur propterea Quia cibi quadragesimales sunt flegmatici. Et est nasturcium herba communis crescens in locis frigidissimis. s. in locis petrosis et aquosis vbi sunt multi fontes. De athanasia, vero que alio nomine dicit tanacetum teu. tente vel reynuaen. patet Quia ista herba habet virtutem purgandi flegmata et sua caliditate exiccat neruos. et etiam habet virtutem purgandi vermes et materiam ex qua generant. Et ideo gallici communiter in diebus paschalibus vtunt athanasia frixa cum ouis ad purgandum flegmata ex piscibus in. xl. generata ex quibus facile generant vermes in dispositis. Et in fine textus autor subdit quod saluia dicitur quasi saluatrix nature.

¶ De Ruta.

Nobilis est ruta. quia lumina reddit acuta.

Auxilio rute vir quippe videbis acute

Ruta viris coitum minuit mulieribus auget.

Ruta facit castum. dat lumen. et ingerit astum.

Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta.

Die raut die augen scherffet vnd lerht
Der menner begird der weiber merht
Sy gibet list/ vnd ver sy seut
Den flöhen do mit sein hauß vorbeut.

¶ Hic ponit auctor quatuor effectus rute. Primus est ꝙ acuit visum. Et ꝑpter succus eius vt dicit Aui. ij. cano. c. de ea. Et prius dictum est ibi Allea nux. Secunda est ꝙ ruta minuit desideriū coeundi viris: sed in mulierib⁹ auget Cuius causa potest esse ista Quia ruta sua caliditate et exiccatione sperma in viris minorat. quod subtile est et aereum: sed in mulieribus subtiliat et calefacit. Quia in eis sperma est aquosum et frigidum. Et ergo eas magis ad coitum incitat ꝑpter subtiliationē et caliditatē spermatis ex ruta. Tertius effectus eius est ꝙ ruta facit astuciā. i. facilem apprehensionē et inuentionē alicuius medij in causa subtili. Quia ꝑpter calefactionē et exiccationē subtiliat spūs: et sic ingeniū clarificat. Quart⁹ effect⁹ ē ꝙ decoctio rute effugat pulices. Et hoc si ex ea irroretur domus. q: interficit eas ꝫm ꝙ cōiter dicūt medici. Et ꝫm Aui. in. iij. trac. c. iij. de effugatione pulicū. Qñ aspergit domus cū infusiōe coloquintide saliunt pulices et fugiunt: ⁊ silr ex decoctione rubi. Et postea subdit Aui. Et dixerunt quidam: quando ponitur sanguis hirci in fouea in domo aggregant pulices apud eum: deinde moriunt et similiter aggregant super lignū linitum ex adipe ericij et fugiunt ex odore caulis et foliorū oleandri Et ꝫm aliquos nihil magis delectiuum est pulicum ꝙ̄ res fortis odoris. Et ergo ruta valet. menta mentastrum. lupulus. et super oīa feces vel vrina eque. Itē domus irrorata ex decoctione seminis rape occidit pulices: Et si fumiget domus ex cornu taurino fugient pulices. Pro captione tamen earū nihil melius est ꝙ̄ impositio pauci bombicis in lecto. Quia in illo aggregantur.

¶ De Cepa.

De cepis medici non consentire videntur

Colericis non esse bonas dicit Galienus

Flegmaticis vero multum docet esse salubres

Presertim stomacho pulchrumq; creare colorem.

Contritis cepis loca denudata capillis

Sepe fricans poteris capitis reparare decorem.

Von tzuöbeln schreiben die ertzt nicht gleich
Sagt eyner sy bring den colericis seuch
Vnd sey der feuchten complex gsunt
Den magen buor/ ferbt wangen vnd mundt
Mit tzwibelsafft reib dein kalebletz
Er kan dir sy wol mit har besetz.

¶ Hic loquitur auctor de cepis. et dicit quinque. Primum est quod medici dissentiunt de natura ceparum: que aliquibus videtur quod cepe bone sunt flegmaticis. aliqui vero quod eis non valent. sicut forsan Ra. vult. quia dicit eas. z. almã. generare humores superfluos in stomacho et flegmaticos. Secundum est quod Gali. dicit cepes multum obesse colericis. Cuius causa est. Quia vt dicit Aui. z. ca. c. de cepe. Cepe est calidum in tertio. et ergo nocet calidis. vt sunt colerici. Tertium est quod cepe multum valent flegmaticis. Quia sunt calide incisiue subtiliatiue abstersiue et aperitiue. quare flegmaticos humores et viscosos in flegmaticis multiplicatos digerunt. incidunt subtiliant et abstergunt. Quartum est quod cepe valent stomacho. Quia mundificant ipsum a flegmatibus et ipsum calefaciunt. Et ergo dicit Aui. loco pal. quod istud quod ex cepe comeditur propter suam caliditatem confortat stomachum debilem et propter istud etiam decorant colorem faciei. Quia non est possibile colorem faciei esse viuidum stomacho existente multum flegmatico aut repleto malis humoribus crudis et flegmaticis. Quintum est quod loca depilata. i. loca pilis priuata pilos siue crines recuperant si conterantur cepe cocte et ex eis fricentur loca depilata. Et istud verum est quando depilatio accidit propter opilationem pororum et corruptionem materie sub cute. Quia cepe aperiunt poros et resoluunt materiam malam que sub cute est et bonam ad locum attrahunt. Et ergo fricatio cum cepis valet ad alopiciam multum. vt vult Aui. z. ca. c. alle. et. vij. 4. ca. de cura apolicie. Et propter istud infert textus quod capitis decor poterit reparari per istam fricationem cum cepis. Quia capitis decor pili sunt. Pro maiori noticia effectuum ceparum sciendum est quod cepe excitant coitum. appetitum prouocant. faciem rubificant. cum melle verrucas eradicant. sitim faciunt. intellectui nocent. quia humorem malum grossum generant. saliuam multiplicant. et succus earum confert aque descendenti in oculum. et abstergit visum. sicut colligitur ex Aui. z. ca. c. alle. Sciendum vlterius quod cepe trite cum melle et aceto conferunt morsui canis rabidi. Et ergo quidam superaddunt textui precedenti istos duos versus Appositas perhibent morsus curare caninos. Si trite cum melle prius fuerint et aceto. Et de isto etiam prius dictum est ibi Allea nux ruta.

¶ De Sinapi.

Est modicum granum siccum calidumque sinapis.
Dat lachrimas purgatque caput. tollitque venenum.
Der hitzige senff macht augen rynnen
Macht reyn das heupt-thut gifft betzwingen.

¶ Hic auctor duo facit. Primo ponit complexione ipsius grani sinapis dicens quod granum sinapis est modicum granum calidum et siccum vsque ad quartum gradum secundum Aui. z. ca. t. de sinapi. Secundo ponit tres proprietates siue effectus grani sinapis. Primus est quod commouet lachrimas Cuius causa est. Quia sua caliditate nimia subtiliat et dissoluit humiditates cerebri ex quibus tunc propter earum fluxum prouenniunt lachrime. Secundus effectus seminis sinapis est. quod expurgat caput idest cerebrum mundificando et astergendo humiditates flegmaticas a capite. Expurgat etiam caput naribus impositum prouocando sternutationem sua mordicatione. Et ideo imponitur naribus appopleticorum Per sternutationem autem expelluntur nocumenta cerebri. Et similiter semen sinapis sua caliditate subtiliat flegmata et dissoluit illa que opilant meatus cerebri ex quorum opilatione sequitur appoplexia. Et sic relinquitur quod semen sinapis est valde incisiuum flegmatis et consumptiuum et mundificatiuum. Tertius effectus est tollit venenum. Et istud concordat cum dicto Aui. loco preallegato. scilicet quod fugiunt ex fumo eius vermes venenosi.

De Viola.

Crapula discutitur capitis dolor atque grauedo
Purpuream dicunt violam curare caducos.
Die veiel benympt die trunckenheit
Den wetag des heupts vnd vallendt leidt

Hic ponunt tres proprietates siue effectus viole. Primus effectus est quod viola habet proprietatem sedandi ebrietatem. Cuius causa potest esse: Quia viola odorem habet temperatum atque suauem: et talis maxime est confortatiuus cerebri. Forte enim cerebrum non patitur cito ebrietatem sed debile: Et etiam viola est frigida quare cerebrum infrigidat: Et sic ineptificat ipsum ad recipiendum fumum calidum. Secundus effectus eius est quod viola est sedatiua doloris capitis atque grauedinis. Et istud est verum de dolore capitis ex calida causa: vt vult Aui. ii. ca. c. de viola: Et similiter Ra. iii. alman. et Me. Et ratio est: quia viola est frigida: et sic repugnat cause calide. Tertius est quod viola dicitur curare caducos idest epilenticos. Et dicitur notanter in textu dicunt: Quia omnes auctores non attribuunt istum effectum viole. Et ergo si iste effectus conueniat viole: causa eius potest esse. Quia propter aromaticitatem viole cerebrum confortatur: quo existente forti a modicis nocumentis non leditur: et perconsequens etiam non incurrit epilensiam: que dicitur parua appoplexia ex opilatione neruorum sensatiuorum constringens.

De Vrtica.

Egris dat somnum. vomitum quoque tollit ad vsum
Compescit tussim veterem. colicisque medetur
Pellit pulmonis frigus ventrisque tumorem.
Omnibus et morbis subueniet articulorum.
Die nessel gibt den krancken schlaff
Der sich bricht yr wol bedarff
Den alten hust des leybes grymm
Die kelt der lungen vnd schwulst benympt
Des leybes vnd allen glencken dar bey
Jst die nessel eyn ertzeney.

Hic ponunt septem effectus vrtice: Quorum primus est quod vrtica dat egris somnum: Quia est subtiliatiua et incisiua et abstersiua flegmatis et grossorum humorum naturam grauantium et somnum impedientium. Secundus effectus eius est. quod tollit vomitum et vsum vomitus. Et ratio est: Quia vomitus et nausea multum accidunt ex humore viscoso: cuius vrtica est incisiua. Tertius est quod vrtica sedat tussim antiquam: et maxime mel in quo temperata fuerint semina vrtice: Quia vrtica de pectore flegma expellit viscosum. secundum Ra. iii. alman. Et similiter eius semina cum maxime sint incisiua abstersiua et subtiliatiua Et dicit Aui. z. ca. c. de vrtica: Or cum bibitur cum aqua ordei mundificat pectus: Et quando decoquuntur folia eius in aqua ordei educit humores grossos qui sunt in pectore: sed semen eius est fortius. Quartus est quod conuenit colicis. i. colicam patientibus: quia vrtica est incisiua subtiliatiua resolutiua et abstersiua humiditatis flegmatice aut ventositatis grosse: ex quibus

prouenit colica plurimū Et est colica egritudo dolorosa ī intestino dicto colon Sicut iliaca egritudo dolorosa in intestino dicto ylion. Quintus est ꝙ vrtica pellit frigus pulmonis Et hoc ꝓpter sui caliditatē. Sextus est ꝙ vrtica est sedatiua tumoris ventris: Quia resolutiua est ventositatis ex qua vt plurimū fit tumor ventris. Septimus est ꝙ vrtica subuenit doloribus articuloꝝ id est iuncturarū Sicut artetice sciatice et podagre. Et hoc verū est qn̄ proueniunt a materia frigida flegmatica grossa Cuius causa est Quia vrtica est calefactiua incisiua subtiliatiua materie flegmatice grosse Et ꝓpter istos effectus ſm Auicē. ij.ca.c.de vrtica excitat coitū ꝓpter semen eius cū vino: Et aperit orificiū matricis: et soluendo educit flegma et humorē crudum sua abstersione et non cū virtute solutiua que fit in ipsa: Ac tamen aliquis in gutture ex vrtica aut semine ledatur bonū est ꝙ post eius sumptionē bibat aliquid de oleo rosaceo Et est vrtica calida in principio tertij gradus: Et sicca in scđo. ſm Auicennam loco pallē.

¶ De Jsopo.

Jsopus est herba purgans a pectore flegma
Ad pulmonis opus cum melle coquatur ysopus.
Vultibus eximium fertur reparare colorem.
Der ysop reinigt die lung vnd brust
Vnd gibt dem angesicht farb nach lust.

¶ Hic ponunt effectus ysopi Quoꝝ primus est ꝙ ysopus purgat flegma a pectore Cuius causa est Quia ysopus est herba calida et sicca in tertio: multū abstersiua dissolutiua et consumptiua humiditatis flegmatice: Et habet respectū singularē super partes pectoris Et ꝓpterea ysopus ꝓprijssime dicitur purgare flegma a pectore. Scđs effectus est ꝙ etiā valet ad purgandum pulmonē a flegmate: eadē de causa. Et ꝓprie si coquat cū melle Quia mel etiā est abstersiuū et abstersione mellis augmētat abstersio ysopi Et istud idem vult Aui.ij. canone c.de ysopo dicens Q: ysopus cōfert pectori et pulmoni pacientibus a disma in tussim antiqua. et eius decoctio cū ficubus et melle ſi̅r. Tertius effectus est ꝙ facit bonū colorē faciei Et istud etiā vult Aui. loco pallē. dicens ꝙ eius potus efficit colorē bonum Et ꝓpter istos effectus soluendo educit flegma et vermes vt vult Auicenna ibidē Et ſm Platearium vinū decoctionis eius matricem mundificat a superfluis humoribus et abstergit.

¶ De Cerifolio.

Appositum cancris tritum cum melle medetur
Cum vino potum poterit sedare dolorem.
Sepe solet vomitum ventremq̧ tenere solutum.
Dem krebs die stopfgarb hůlffe thut
Mit honig vnd wein ist sust auch gut
Fůr wetag des leibs furs vndanen auch:
Vnd macht dir hart den weichn̄ bauch.

¶ Hic ponūtur tres effectus cerifolij Primus est ꝙ cerifoliū tritum cū melle et superpositū cancro curat ip̄m Et istud idē dicit Pla.c.de cerifolio Et est cancer

apostema melancolicū corrodēs partes corporꝫ tam carnosas ꝙ̄ neruosas. Et dicit cancer. q: procedere videt vt cancri. Scḋs effectus est ꝙ cerifoliū bibitum cū vino abscindit dolorē ventris. Cuius causa est. q: ventris inflationē de grossa ventositate ex qua prouenit. dolorē mitigat. cū stomachi ventositatē et omniū viscerū soluit et opilationē aperit. et ad hoc etiā coadiuuat vinum. Tertius effectus est ꝙ cerifoliū cedat vomitū et fluxum ventris Cuius causa est. quia cū cerifolium calidū est in tertio gradu. Et siccū in scḋo materiā illam digerit et exsiccat: ex qua prouenit vomitus. Et istud maxīe verum est qñ vomitus aut solutio ventris proueniūt a materia frigida flegmatica. Et preter istos effectus prouocat vrinā et menstrua et soluit dolorē lateris. renum. et vesice. et pcipue datum cum mellicrato.

¶ De Campana.

Enula campana reddit precordia sana
Cum succo rute si succus sumitur huius
Affirmant ruptis nil esse salubrius istis.
Der Alant ist der brust gesunt
Vnd so seyn safft zur rautten kömpt
Ist den zubrochnen heilßam sehr
Nach der ertzt gemeyner lehr.

¶ Hic ponunt duo effectus enule campane: quorū Primus est ꝙ enula campana cōfortat pcordia. i. orificiū stomachi: quod ꝓprie precordiū dicit siue membra spiritualia. i. membra anhelitus: que vicina sunt cordi: et specialiter radix eius. Q: aūt cōfortet orificiū stomachi ptz. Quia cū radix enule sit odorifera cōfortat membra neruosa. orificiū aūt stomachi membrū neruosum est. Q: aūt confortet membra spiritualia ptz. Quia vinū factū ex enula quod vocat vinum enulatum mundificat pectus et pulmonē. vt vult Aui. ij. ca. c. de enula. Et enula etiam ꝼm ibidē deglutita cū melle a diu. at ad expuendū et est ex eis que letificat et cōfortant cor. Secūdus effectus est ꝙ succus enule cū succo rute maxīe valet ruptis id est patiētibus rupturā siue descensum intestinorū ad bursam testiculorū. Et hoc maxime quando ruptura est ꝓpter ventositatē. quia ille dissoluunt succus rute et enule. Et pter istos effectus enula bona est stomacho malis humoribus repleto et aperit opilatiōes epatis et splenis: vt vult Ra. iij. almā. Et cōfert omnibus lesionibus et doloribus frigidis et cōmotionibus ventositatū et inflationis. ꝼm Auicennam loco preallegato.

¶ De Pulegio.

Cum vino coleram nigram potata repellit.
Sic dicunt veterem sumptum curare podagram.
Poley getrunckē̄n vortreibt mit weyn
Das vorbrant geblůt vnd cipperleyn.

¶ Hic ponunt duo effectus pulegij: Quorū primus est ꝙ pulegiū et principaliter aqua eius sumpta cū vino purgat colerā nigram. Secundus est ꝙ pulegiū habet ꝓprietatē curandi podagram veterē. ex quo habet ꝓprietatē liquefaciēdi et dissoluēdi flegma ex quo podagra sepius generari solet. Et circa istud est notandum ꝙ vt dicit Pla. pulegiū est calidum et siccum in tertio gradu: subtilem

habet substantiā. virtutē habet cōfortatiuā ex aromaticitate. aperitiuā ex subā et qualitatibus. attractiuā ex ignea substantia vel natura consumptiuā ex calore et siccitate Et solum vinū decoctionis eius valet contra dolorē stomachi et intestinorum ex frigiditate vel ventositate.

¶ De Nasturcio.

Illius succus crines retinere fluentes.
Allitus asseritur dentisq̧ curare dolorem.
Et squamas succus sanat cum melle perunctus.
Das fallend haer helt brunkreß safft
Den tzenwetag vnd leibs schuppen macht.

¶ Hic ponunt tres effectus nasturcij. Quorum primus est quod nasturciū habet proprietatem retinēdi crines defluentes. Et hoc si caput vngat cū succo eius. vel si aqua vel succus eius bibat. Et hunc effectū tangit Aui. ij. ca. c. de nasturcio dicens Retinet capillos capitis cadentes bibitū et linitū. Scōs eius effectus est quod curat dolorē dentiū. et hoc maxime ex causa frigida. Quia nasturciū est incisiuum resolutiuum et calefactiuū vt patuit prius ibi. Cur moritur homo. Tertius effectus eius quod succus eius habet proprietatē curandi squamas pelli adherētes qn̄ sumit cū melle. et ex eo linit locus. Et causa est Quia tales squame generant ex flegmate salso: Nasturciū aūt vt predictū est. omne flegma purgat. Et g̊ per intus sumptū prohibet causam squamarū et ab exterius linitū sua abstersione eas abstergit: et maxie cū melle. q: hoc etiā abstersiuū est. et sic iuuat abstersionem nasturcij. et preter istos effectus cna nasturciū exiccat putredinē vacuitatis ventris et mundificat pulmonem. et confert asmati. et in medicinis asmatis ponit propter illud qd est in ipso de incisione et subtiliatione. calefacit stomachū et epar et cōfert grossiciei splenis Et proprie qn̄ ex eo fit emplastrū cū melle facit euomere colerā. et educit eam solutione. augmentū efficit in coitu. et soluendo educit vermes et prouocat menstrua vt vult Aui. ij. ca. loco p̄allegato.

¶ De Celidonia.

Cecatis pullis hac lumina mater irundo
Plinius vt scribit q̄zuis sint eruta reddit.
Schelkraut ist den augen gsunt
Das wirt vns von der schwalben kunt.

¶ Hic ponit vnū notabile de celidonia. Et est quod qn̄ pulli irundinis excecati fuerint tunc mater affert celidoniā et cū ea fricat oculos pulli excecati. et sic visus restituitur Et per hoc dat innuere au. quod celidonia maxie cōfortat visum. Et istud etiā manifeste ptz Quia in medicinis valētibus cōtra debilitatē visus cōiter ponit Et est celidonia herba nota glaucū habēs succū. Causa aūt quare ipsi irundini data est virtus cognoscēdi celidonia plusq̧ alijs auibus potest esse ista: q: pulli irundinis sepius cecitatē patiunt q̧ pulli aliarū auiū. q: feces irundinum habēt vim excecatiuā oculorū et sepius patiunt a fecibus matrū Et est sciendū quod sm Pla. celidonia est calida et sicca in tertio gradu. Et ex qualitatibus suis et substantia habet virtutē dissoluendi consumendi et attrahendi. Et radices eius trite et in vino decocte valent ad purgandum caput et vuluam ab humore

frigido et humido. si patiens fumū per os recipiat et postea vinum gargarizet.

¶ De Salice.

Auribus infusus vermes succus necat eius

Cortex verrucas in aceto cocta resoluit.

Pomorum succus flos partus destruit eius.

Der safft der weiden die würmer sterbet
Die dir dein oren han vorderbet
Die rynde mit essig die wartzeln myndert
Die plůet vnd frucht die gpurt vorhindert.

¶ Hic auctor tria dt de salice. Primū est ꝙ succus salicis auri in fusus interficit vermes auris. et istud potest cōuenire ꝓpter stipticitatē et exiccationē eius. Et est hic sciendū ꝙ ꝺm Aui. ij. ca. c. de salice. Non est aliud magis vtilissimū ꝗ̄ succus folioꝝ eius in cura saniei que currit ex aure. Scđm est ꝙ cortex salicis. i. extrema pars eius in aceto decocta resoluit verrucas. Aui. vero loco p̄al. dicit ꝙ eius cinis eradicat verrucas linitus cū aceto. et istud est ꝓpter vehementem exiccationē cineris eius. Pro deletione tn̄ verrucarū nō est aliquid magis abscindens verrucas ꝗ̄ fricatio portulace super verrucas. et facit hoc portulaca sui ꝓprietate et nō qualitate ꝺm Aui. ij. ca. c. de portulaca. Tertiū est ꝙ flos salicis et succus pomorū. i. fructuū eius nocēt partui. Quia ꝓpter stipticitatem et exiccationē eorū reddunt partum difficilem.

¶ De Croco.

Confortare crocus dicatur letificando.

Membraqꝫ defecta confortat epar reparando.

Der saffran freud vnd stercke gibt
Der leber vnd schwachen glydern libt.

¶ Hic ponunt aliqua iuuamēta croci Quorū primū est ꝙ crocus confortat corpus humanū letificando. Et circa istud est sciēdū ꝙ crocus tantā ꝓprietatē hꝫ letificādi ꝙ datꝰ in maiori quantitate ꝗ̄ debeat interficit letificando siue ridendo. Unde dicit Aui. ij. ca. c. ꝺ croco Tres aurei de ipso interficiūt letificādo. Et ē aureū pondus dragma vnius et semis. Scđm est ꝙ crocus cōfortat membra defecta et principaliter cor. Confortat etiā stomachū ꝓpter suā stipticitatē et caliditatē. Et ꝓpter eandē causam etiā reparat epar. et maxime ꝓpter stipticitatem que nō permittit dissolui epar. Nimius tamen vsus eius inducit nauseā et deijcit appetitū. Et istud innuit Aui. loco p̄al. dicēs Ipse facit nauseā et deijcit appetitū. propterea ꝙ appositus est acetositati que est in stomacho ex qua est appetitus. Et preter istos effectus est faciens somnū et obtenebrans sensus et cū bibitur in vino inebriat. abstergit visum. et prohibet fluxum ad ip̄m. facit anhelitum facilem. et confortat instrumenta anhelitus. excitat coitum. et prouocat vrinam. vt vult Aui. loco p̄al.

¶ De Porro.

Reddit fecundas permansum sepe puellas.

Isto stillantem poteris retinere cruorem.

Der laug macht fruchtbar so man ist
Vorstelt das blut·das saltu wiß.

¶ Hic ponunt duo iuuamenta porri. Primũ est ꝙ porrũ permansum.i. per cõmestionẽ eius. reddit puellas sepe fecundas. Cuius rõ potest esse. qꝛ ſm Aui. ij.ca.c.de porro cõfert coartationi matricis et duriciei q̄ est in ipsa. que possunt esse impedimẽta conceptionis. Scdm est ꝙ porrũ abscindit fluxum sanguinis narium. Idem vult Aui. loco pal. Et plures alij effectus eius dicti sunt prius ibi. Allea nux ruta.

¶ De Pipere.

Quod piper est nigrum non est dissoluere pigrum
Flegmata purgabit digestiuamqꝫ iuuabit
Leucopiper stomacho prodest tussiqꝫ dolori
Vtile preueniet motum febrisqꝫ rigorem.

Schwartzer pfeffer lőst auff das margk
Den schleym tzutreibt die dauung sterckt
Der weisse pfeffer dient dem magen
Thut hust vnd schmertz der brust voriagen
Nűtzt du yn vor dem kampff des kalten
Er wil dyr deyner gsuntheit walten.

¶ Hic ponunt multa iuuamẽta piperis. Et primo tria piperis nigri Quorũ primũ est ꝙ per piper nigrũ nõ est pigrũ in dissoluẽdo.i. resoluẽdo ꝑpter forte eius caliditatẽ et siccitatẽ. Est em̃ calidũ et siccũ in quarto. Scdm est ꝙ purgat flegmata Quia attrahit ex interiori corpore flegma et ipm̃ cõsumit. silr flegma in pectore et stomacho inuiscatũ remouet. ipm̃ calefaciendo subtiliando et dissoluendo. Tertiũ est ꝙ est iuuamẽtũ digestiue. Et istud ptꝫ per Aui. ij.ca.c.de pipere dicentẽ ꝙ piper est digestiuũ faciens appetitũ. Et istud maxie intelligẽdũ de pipere longo. qd̃ est magis cõueniẽs digestioni crudorũ humorꝝ q̃ꝫ albũ vel nigrũ. vt testat̃ Ga.4.de regimĩe sanitatis.c.7. Scdo ponit.5.iuuamẽta leuco piperis.i. piperis albi: quorum primũ est ꝙ piper albũ cõfortat stomachum. et istud ptꝫ per Ga. loco pal. dicentẽ ꝙ est cõfortans stomachũ super alia duo pipera. Et idẽ vult Aui.ij.ca.c.de pipere dicẽs. Et albũ magis cõueniẽs est stomacho et vehemẽtius cõfortat. Scdm est ꝙ piper cõfert tussi maxie ex materia frigida flegmatica. qꝛ illã calefacit dissoluit et incidit. Et istud vult Aui. lo. pal. dicens ꝙ qñ administrat̃ piper in electuarijs est cõueniẽs tussi et doloribus pectoris. Tertiũ est ꝙ piper albũ cõuenit dolori. et pt̃ istud intelligi de doloribus pectoris Sicut ex Aui. allegatũ ẽ vel de dolore ventoso. Tali em̃ cõuenit oẽ piper. qꝛ oẽ piper sui ventositate carmiatiuũ est ventositatũ: et sic educit ventositates. Aui. vo lo. pal. dt piper albũ et silr longũ cõuenire i dolore ventris pungitio si bibat̃ cũ melle et folijs lauri recẽtibus. Quartũ ẽ ꝙ vtilr pt̃ ꝓuenire motũ febris.i. accessionẽ siue paroxismũ febris. et ħ febris frigide. qꝛ i tali piper aliquo mõ materiã calefacit et digerit. Quĩtũ est piper albũ valet i rigore febriũ Cuius causa est qꝛ piper sua caliditate cõfortat neruos et materiã sparsam super eos consumit. et Aui. dicit ꝙ fricando fit inunctio ex ipso cum vnguento et confert rigori. Et ista

iuuamēta quinq3 etiā possunt cōuenire alijs generib9 piperum. vt ex Aui. loco pal. pt3 Et preter istos effectus piper calefacit neruos et lacertos adeo q in h nō est aliud ei par. mundificat palmonē. prouocat vrinā paucū de ipso. sed multum de ipso soluit ventrē. vt colligit ex Aui. loco pal. Et circa istud sciendū est q triplex est piper. s. piper albū. qd dicit leucopiper, piperlongū qd dicit macro piper. et piper nigrū qd dicit melanopiper Albū dicit qd est viride multū humidum. Et qn illud est desiccatū aliquantulū ita q apparet quedā discōtinuatio inter eius partes. nō tn sit perfecte maturatū dicitur piper longū. Sed quādo est perfecte maturatū tunc dicitur piper nigrum.

¶ De Impedimento auditus.

Et mox post escam dormire nimisq3 moueri.

Ista grauare solent auditus ebrietasq3

Baldt schlaffen nach essen ader hart bewegung
Vnd trunckenheit-hindern scharffe hörung

¶ Hic tangunt tria grauedinē auditus inducētia. Primū est immediatus somnus post cibū sumptū. Et hoc vsq3 ad repletionē Cuius causa potest esse ista. q2 somnus immediate post cibū sumptū facit indigestionē ciborū. cibi aūt indigesti grossos ac indigestos fumos procreāt qui sua grossicie meat9 audit9 opilant. Et etiā spūs auditiōis ingrossant z perturbāt Scdm est nimi9 mot9 post cibū sumptū. q2 talis etiā impedit digestionē et clausionē debitā orificij stomachi. Aliqui tn text9 loco nimis hnt minus. et tūc sensus est q nullus mot9 post cibū sumptū etiā grauat auditū. Cui9 rōe, q2 tūc orificiū stomachi nō ita facile claudit sicut per paucā deambulationē: qua cibi descendūt ad fundū stomachi Jam stomacho nō exñte clauso fumi multi ascendūt ad caput grauantes auditum. Tertiū est ebrietas. q2 ex ebrietate procreant fumi multi et vapores q ascēdunt ad caput et ad organū audit9: spm ei9 perturbātes et auditū grauātes. et nō solū ebrietas inducit nocumentū auditui. sed etiā visui Et oībus sensib9, ppt eandē causam. vt etiā pri9 dictū est, Aui. vero. 4. in c ij. de cōseruatiōe sanitatis auris. etiā dat tria nocētia aurib9. et dicit et ex eis q̄dē que nocēt auri et reliqs sensibus sunt fastidiū et repletio et ,pprie somn9 super repletionē. Et est sciēdū q aliqui textus adhuc hnt istū versum cōtinentē adhuc alia inducētia grauedinē auditus. et est iste Balnea sol vomit9 affert repletio clamor. q2 ista inducūt etiā grauedinē auditus maxime tn tinnitū. q2 dicit Aui. 4. in c. de cura tinnitus Oportet vt oīs iste vitent solē et balneū laboriosum et vomitum et clamorem et repletionem.

¶ De Tinnitu auriū.

Metus. longa fames. vomitus. percussio. casus.

Ebrietas. frigus. tinnitum causat in aure.

Forcht-kelt-hunger-vntawung: vberich trincken
Vorletzigungdes heupts-macht ornn klingen.

¶ Hic tangunt septē inducētia tinnitū in aure. i. somnū quē homo videt audire exteri9. quor primus est met9. et fm alios mot9. Causa est de metu. q2 i metu spūs et humores mouent ad interiora. sc3 versus cor subito. ex quo motu facile motus generat ventositas. que penetrādo ad organū auditus tinnitū causat. De motu etiā pt3. Quia ex motu corporali etiā cōmouent humores et spiri

tus ex qua cõmotione etiã generatur ventositas facile que veniens ad aures tin nitum causat. q2 tinnitus causatur ꝑpter aliquã cõmotionẽ vaporis aut ventosi tatis circa organũ auditus cõmouentiũ aerẽ connaturalẽ in organo auditus existentẽ. Scdm est longa fames. Et rationẽ subiungit Aui. 4. in. c. 9. dicẽs. et illud est ꝑpter agitationẽ cadentẽ in humoribus sparsis in corpore quiescenti bus in ipso. Et cũ nõ inuenit natura cibũ aliquẽ conuertitur ad eos. et resoluit ip sos et mouet eos. Tertiũ est vomitus q2 in vomitu qui est motus laboriosus mouentur maxime humores ad caput. In signũ cuius oculos et faciẽ videmus fieri rubeos: et visus fieri nocumentũ. Et sic etiã facile mouentur in vomitu vapo res et ventositates ad organũ auditus. Quartũ est percussio spere in capite et maxime in aure Cuius causa est. Quia ex tali etiã accidit vehemens cõmotio aeris cõnaturalis in organo auditus existentis. q2 natura aliquo membro leso immediate mittit ad ipm spm et sanguinẽ qui sunt instrumẽta nature. ex qbus tunc accidit in aure cõmotio. Quintũ est casus et maxĩe supra caput. ꝑpter ean dem causam que dicta est de percussione. et etiã ex casu quocunq3 vehemẽs fit cõmotio humorũ in corpore. Sextũ est ebrietas cui9 causa est. q2 in ebrietate ca put replet fumis et vaporib9. ex quibus ad organũ auditus vehentibus facile cõmouetur aer cõnaturalis in organo auditus exñs. Septimũ est frigus. ex forti eñi frigore debilitatur organũ. quare ex leui causa facile patitur vel cõtingit tinnit9 ex forti frigore. Quia forte frigus causat ventositates. Et nõ solum ex istis cau sis cõtingit tinnitus auriũ: immo ex pluribus alijs sicut ex ventositate in capite generata et in ipso mota. aut ex sonitu saniei que generatur fortasse in ipsa. et ex feruore puris in partibus ei9 aut ex motu ventositatis accidentis multotiẽs in meatibus eius sicut fit in febribus aut ex repletione superflua in corpore ⁊ ꝑprie in capite. aut ex materia viscosa resoluta in paucã ventositatẽ. aut ex medicinis quarũ ꝓprietas est vt retineant humores et ventositates in temporibus cerebri vt colligitur ab Auicenna loco preallegato.

¶ De Nocumentis visus.

Balnea vina venus ventus piper allea fumus
Porri cum cepis lens fletus faba sinapis
Sol ignis coitus labor ictus acumina puluis
Ista nocent oculis sed vigilare magis.

Wein-bad-wint-vnkeusch-pfeffer-lauch
Knoblach vnd zwibeln-weinen vnd rauch
Senff-lynsen vnd bonn-son-fewr vnd arbeit
Haben viln yr augen vorterbet
Vorletzigung-staup vnd scharffe speyß
Wachen zuuor hat auch die weiß.

¶ Hic ponuntur. xxi. res nociue oculis. Prima est balneũ siue humidũ siue siccũ qd stupha dicitur. Primo q2 calefacit eos calefactione multa. Et sic ledit eorum cõplexionẽ cũ naturaliter sint frigidi de natura aque. Scdo q2 exiccat et resol uit humiditates subtiles oculorũ. quibus spũs visiui qui sunt ignei habent reso cillari et tpari. Et ꝑpter istud plures reperiuntur ceci supra renũ. in quibus cõitas vtitur stuphis et balneis: queadmodũ etiã plures reperiuntur leprosi in holãdia

q̃z in aliqua alia regione: ꝓpter indebitū regim̄e. Scđa res est vinū. Et hoc im̄s moderate sumptū. tale em̄ debilitat oculos et visum. q: caput replet fumis et vaporibus. Et ergo etiā ebetat oēs sensus. Tertia res est venus .i. nimius vsus coitus: qui ab omnib⁹ medicꝫ ferṫ debilitare multū visum. Et Aristo. 4. proble. pti. 3. assignat causam istā dicens. q: scꝫ per coitū auferṫ qđ oportunū est oculis Oportet em̄ humidū aqueū subtile eis inesse: in quo visibilis spiritus fulciātur. Nam oculus naturaliter ē talis scꝫ humidus. Unde de sensu et sensato et. 5. de gene. aīali dicitᷣ: oculū eē de natura aque. Sed euulsis hūidis et euacuatis prouenit superiora desiccari ꝓpṫ qđ oculi a sui recedūt natura q̄ hūiditate vigebāt. Et merito oculi vigent hūiditate q: per spūs igneos q̄ sunt in multo motu eua nescerēt nisi humido sustentarenṫ. Et ex isto manifestū est ꝙ coitus exiccat partes superiores subtrahendo humidū ad qđ sequiṫ lesio acuitatis visus. Quarta res est ventus et maxīe meridionalis: de q̄ dt Jpo. 3. ampho amphorismo illo Austrini flatus. ꝙ est caliginosus. i. caliginē et obscuritatē in oculis inducens qđ prouenit q: talis ventus caput replet humiditatib⁹ ebetantib⁹ sensus ⁊ spiritus obfuscātib⁹. Quinta res est piper. qđ prouenit ꝓpter sui acuitatē qua generat fumos oculos mordicantes. Sexta est allea que etiā nocēt visui. ꝓpṫ eorum acuitatē et vaporositatē. vt etiā prius dictū est ibi Allea nux. Septima est fumus qui etiā nocet oculis ꝓpter sui mordicationē et exiccationē. Octaua est porri. q: ex esu ipsorū generanṫ fumi grossi melancolici: quib⁹ visus obumbraṫ. vt etiā prius dictū est ibi. Allea nux. Nona est cepe. quarū cōmestio nocet oculis ꝓpter earū acuitatē. Decima est lens. de quo dicit Aui. 2. ca. c. de lente. ꝙ ille qui plurimū ei⁹ cōmestione vtiṫ visus obtenebraṫ ꝓpṫ vehementiā exiccationis eius. Undecima res est fletus nimius qui debilitat oculos ex eo ꝙ inducit debilitatē retentiue oculorū. Duodecima est faba cuius vsus generat fumū grossum melancolicū obtenebrantē spūs visiuos sicut porrā. Et q̄ etiā cōmestio fabarū inducit sōmnia terribilia. Decimatertia est sinapis cui⁹ vsus inducit debilitatē visus ꝓpter ei⁹ acuitatē. Decimaquarta est aspicere solem. Et hoc est ꝓpter eius vehementē nitorē et splendorē quib⁹ destruiṫ visus. vt ptꝫ ad experientiā. Et hoc ideo. q: vehemēs sensibile nō proportionatū sensui sicut radij solares corrūpunt sensum. Decimaquinta est coitus et maxīe post nimiā repletionem. vel magis post nimiā vacuationē et inanitionem. et de ista dictū est Decimasexta est ignis: cui⁹ inspectus causat siccitatē vehementē in oculis: ⁊ sic ledit visum. et etiā ledit ꝓpter claritatē eius. Et ergo cōiter videmus fabros et illos qui cōtinue corā igne operanṫ rubeos aut debiles habere oculos. Decimaseptima nimius labor quia talis etiam vehementer exiccat. Decimaoctaua est percussio contra oculos. que ledit oculos et visum Quia facit sanguinē fluere spiritum visiuum perturbantem. et aliquando apostema generantem. Decimanona est nimius vsus rerum acutarum videlicet vti diuersis salsamentis acutis. ⁊ hoc propter acuitatem fumorum ex ipsis generatorum. Vicesima est puluis siue ambulare in locis pulueralentis in quibus defacili puluis ad oculos peruenit et visum obfuscat. Vicesimaprima. et inter ceteras magis ledens oculos et visum. est nimium vigilare. Quia vigilie nimie siccitatem in oculis inducunt. Et in generali omnis repletio nocet oculis. Similiter omne quod exiccat naturā Et omne quod turbat sanguinem ex rebus salsis acutis et alijs et omnis ebrietas. Uomitus vero confert ei inquantū purgat stomachum et nocet ei inquantum mouet materias cerebri expellendo eas ad ipsum. Et ergo si fuerit vomitus necessarius debet fieri post cibum cum facilitate. Et similiter somnus superfluus nocet visui. et somnus statim post repletionē. et multitudo flebothomie et ꝓprie cū ventosis cōtinuis. Et istđ colligiṫ ex Aui. i. 3. trac. 4. c. 4. de rememo

rariōe rerū visui nocētiū. vbi etiā Aui. plures ex causis ī textu narrato exprimit.

¶ De confortantibus visum.

Feniculus verbena rosa celidonia ruta
Ex istis fit aqua que lumina reddit acuta.
Von fenchel-eyßenkraut-rosen vnd rautten
Vnd scheilkraut-macht man die augen lautter.

¶ Hic tangunt quinqȝ res medicinales. quarū aqua cōfert visui. Prima ē feniculus cui⁹ succus in oculo positus acuit visum ꝭm Ra. in almā. Scda est verbena cui⁹ aqua a cōmunib⁹ medicis ponit in receptis valentibus cōtra debilitatem visus. Tertia est rosa: cui⁹ aqua cōfortando spiritū aīalē potest cōfortare visum. Quarta est celidonia et est herba habēs succū citrinū. Et dicit celidonia quasi celica dona donans. Quinta est ruta. et est herba cōis. et aque istarū duarum herbarū similiter valēt. vt ex cōmunib⁹ autoribus medicine ptz. Et de pluribus istarū herbarū prius in diuersis passibus dictū est amplius.

¶ Contra dolorem dentium.

Sic dentes serua porrorum collige grana.
Ne careas iure cum iusquiamo simul vre
Sicqȝ per embotum fumum cape dente remotum.
Wiltu dein tzen in gůt behafft
Nym samen des laugs vnd pylsen safft
Vorbornes vnd fahe den rauch dar von
Vnd leugt yn an den bőßen tzan.

¶ Hic ponunt aliq̄ medicine valentes ad dolorē dentiū Et dicit in textu ꝙ semina porrorū et iusquiamus sit vsta valent in dolore dentiū. Et debēt sic administrari. succus iusquiami cū seminibus porrorū debet sit cōburi et fumus istorum per embotū recipi in illa parte in qua est dolor dentis. Jusquiamo eñ est virt⁹ stupefaciendi. et sic ex stupore dolor non percipit. Et in fumo seminis porris est virtus interficiendi et eiciendi vermes qui aliquando in cōcauitatibus dentiū existētes intollerabilē faciunt dolorē. Et istud dicit Aui. z. ca. c. de porro. Et est porrū herba nota. Et iusquiamus est herba stupefactiua habens longa folia pinguia et fetida.

¶ De Raucedine vocis

Nux oleum frigus capitis anguillaqȝ potus
Ac pomum crudum faciunt hominem fore raucum.
Des heuptes kelde-nűß vnd eel
Groß trunck-roe obeß macht rauch die keel.

¶ Hic ponuntur sex cause raucedinis vocis. Quarum prima est nux id est commestio nucum. Quia nuces multum exiccant. Et ergo vocem exasperant et faciunt eam similem vocibus gruum. Secunda est oleum: cuius vsus potest

inducere raucedinē. Quia partes eius alique viscose adherēt ipsi canne pulmonis facientes raucedinē. Secundo potest inducere raucedinē in corporibus colericis. quia oleum in talibus cito inflammat. Et sic inducit ex tali calefactione exaspirationē et raucedinē. prima tamē causa videtur melior. Tertia est frigus capitis Cuius causa est. Quia ex frigore capitis fit cōpressio cerebri: Ex cui9 cōpressione fluunt humores deorsum versus guttur et cannā pulmonis inducentes raucedinē ꝑpter nimiā humectationē canne. Quarta est anguilla siue commestio anguille. Quia ex esu eius flegmata viscosa multiplicant que venientia ad cannam pulmonis illic adherent inducētes raucedinē. Quinta est potus nimius et maxie qn̄ itur dormitū Cuius causa est. Quia ex tali canna pulmonis etiā multū humectat. Jam vehemēs humectatio canne pulmonis potissima ē causa raucedinis vocis ꝟm oēs medicos. Sexta est pomū crudū. Quia inquantum crudū multiplicat flegmata. Et si sit cū hoc immaturū stipticū siue ponticum guttur exasperat.

¶ Contra Reuma.

Jeiuna vigila caleas dape valde labora

Inspira calidum modicum bibe comprime flatum

Hec bene tu serua si vis depellere reuma

Si fluat ad pectus dicatur reuma catarrus

Ad fauces brancus ad nares esto corisa.

Wiltu sein der schnuppen loß

Szo fast vnd wach- tu arbeit groß

Brauch warme lofft vnd warme speiß

Den atumb halt vnd trinck auch leiß

Der fluß auch andere namen hatt

Nach dem er geht an dreierlei stadt.

¶ Hic tangunt septē qb9 curat reuma. Primū est abstinētia siue ieiuniū. Quia per hoc materia reumatis diminuit. q: abstinētia exiccat ⁊ materia melius maturat et consumit. q: natura nō habēs materiā cibalē in quā agat agit in materiā reumatis et cōsumit eā et caput minus replet. Et ꝙ dr Aui. 5. in trac. 1. c. 13. Et oportet qdē ne patiēs catarrū et corisam repleat ventrē cibis quare repleat caput eius. Scdm est vigilia: q: illa etiā est exiccatiua cerebri et prohibitiua ascensus multorū vaporū ad caput. Tertiū est cibi calidi qui etiā iuuāt in reumate cū est ex materia frigida. q: per illos etiā tunc digerit materia frigida. Quartum est multū laborare. q: ꝑ hoc etiā cōsumit materia reumatis. q: labor multus exiccat superfluitates corporis. Et loco istius dictiōis valde. quidā textus habent veste. Et tunc sensus est ꝙ in cura reumatis etiā valet calere vestib9. Et hoc etiā verū est. maxime tamen qn̄ materia reumatis est frigida. Quintū est inspiratio aeris calidi. Et hoc maxime in catarro ex materia frigida. q: per aerē inspiratū calidū tūc calefit materia et maturat. Sextū est modicū bibere et pati sitim. q: per h̄ etiā materia reumatis cōsumit cū sitis siue modica bibitio exiccet. et etiā per modicā bibitionē non replet sicut per multū potū. Septimū est cōprimere flatum id est retinere anhelitū. Jstud em̄ valde bonū est in catarro

maxime a causa frigida. Quia per istā retentionē anhelitus calefaciunt pectora lia. et sic melius digerit materia frigida flegmatica faciens catarrum. et pluria istorū et alia tangit Aui. loco pal. dicēs q̄ oportet vt assiduet calefactionē capitis et elongationē ei⁹ a frigore. et minuat ipm a septentriōe. et ꝓprie post austrū Auster em̄ replet et rarificat et septentrio cōstringit et exprimit et minorat potū aque cōgelate. necq̄ dormiat in die et siciat et famē patiat et vigilet quantū potest: q̄m̄ sunt initiū cure. Rab. ho. ix. almā. vult q̄ patiēs reuma debet cauere ne iaceat supinus. Et ratio est. ne per illū decubitū materia fluat ad ptē posteriorē et cū pars posterior nō habet manifestos meatus per q̄s materia fluat timetur ne fluat ad neruos et faciat spasmū vel paralisim. Et sil'r debet abstinere oīno a vino. Quia vinū est vaporosum. et cū multū calidū sit dissoluit materiā et auget reuma. Et sil'r nō debet stare ad solē aut ad ignē. q: sol aut ignis dissoluēdo materiā augent reuma. Deinde textus in duobus vltimis versibus ponit differentiam inter ista tria noīa scz catarrus. brancus et coriza. Et stat differētia in hoc q̄ est fluere materiā ad aliā partē. Unde reuma est nomē cōe ad oēm fluxū materie de vno mēbro ad aliud. Et ergo dicit reuma quasi ruens materia. In cōi tm̄ vsu capit solum pro noie cōi ad oēm fluxum materie a capite. Et cōtinet sub se istas tres species. scz catarrū brancū et corizam. Unde si illa materia fluat ad pectus vel membra vicina dicit catarrus. Si vero ad fauces brancus. Sed si fluat ad nares dicitur coriza.

¶ Contra Fistulam.

Auripigmentum sulphur miscere memento
His decet apponi calcem commisce saponi
Quatuor hec misce commixtis quatuor istis
Fistula curatur quater ex his si repleatur.
Nym goltschaum schuefel seuffn̄ vnd kalck
Es heylt den seygenden bruch mit gualt.

¶ In hoc textu ponit auctor medicinā curatiuā fistule dicens q̄ emplastrū factum ex auripigmēto sulphure calce et sapone simul mixtis curat fistulā. Cuius causa est. Quia in istis est virtus exiccatiua et mundificatiua que intentiōes necessario requirunt in curatione fistule. De auripigmēto dicit Pla. q̄ est calidū et siccum in quarto gradu dissoluit attrahit cōsumit et mundificat Et sulphur et sapo ƀm eum etiā calida sunt et sicca. sulphur tm̄ vehemētius q: est calidū et siccum in quarto. sapo vero nō. De calce dicit Aui. q̄ calx abluta est exiccatiua sine mordicatione et cōsolidat. Notādū circa istud q̄ fistula est vulnus assidue et periodice fluens. i. ƀm diuersa tpa vel ƀm diuersas lunationes. Auripigmentum vero est illud quo vtunt sculptores. quo faciūt adherere es siue metallū lapidibus. Sapo vero idest smigma est illa pinguedo alba siue nigra qua mulieres lauant et mundant vestes Alia vocabula nota sunt.

¶ De Numero ossium et neruorum in hoīe.

Ossibus ex denis bis centenisq̄ nouenis
Constat homo denis bis dentibus et duodenis
Ex tricentenis decies sex quinq̄ que venis.

Der mensch hat an ym groß vnd kleyn
Zweihundert vnd noch neuntzen gebeyn
Vnd hat der tzen wol tzwen vnd dreissig
Der andern dreihundert vnd funff vnd sechtzig.

¶ In hoc textu auctor ponit nũerum ossiũ dentiũ et venarũ humani corporis. Et dicit primo q homo cõstat ex ducẽtis et nouemdecim ossib9. Scdm tñ solẽnes medicine doctores vt Ypo. Ga. Ras. Auer. et Aui. ossa hois sunt ducenta et quadragintaocto. licet in particulari enumeratiõe ossiũ discõueniãt. et istud vult ille cõis versus. Ossa ducentena sunt atq quater duodena. Scdo dicit q homo debet habere trigintaduos dentes. Et istud intelligendũ est cõiter: et vt plurimum in hominib9 perfectis. Aliqñ enim cõtingit aliqs hoies non habere dentes quatuor extremos qui sunt postmolares. Et in talibus dentes sunt vigintiocto tm: Et aliqui carẽt his dentib9 vltimis in pueritia tm. alij in pueritia et iuuẽtute ita q nõ eis nascunt donec sint senes. alij tota vita. Circa istud sciẽdũ est q fm Aui. in. i. doc. 5. sum. c. de anathomia dentiũ. Inter oẽs dẽtes duo vocant duales. Et sunt duo dentes anteriores. et duo quadrupli iuncti dualibus a dextris et sinistris et tam duales q quadrupli sunt duo in superiori mandibula et duo in inferiori. Et sunt oẽs ordinati ad incidendũ. et ideo a quibusdã incisores vocantur et specialiter duales. Et post istos dentes sunt duo dentes qui vocãtur canini superius et duo inferius immediate cõiuncti quadruplis. et officiũ eorũ est frangere dura. Et post illos sunt quatuor dentes molares a dextris et a sinistris quatuor tã in superiori q in inferiori mandibula. Et post istos in aliqb9 ẽ dens vn9 sensus tã a dextris q a sinistris. et tã in inferiori q supiori mãdibula. in aliqb9 vero nõ. Et sunt isti dentes molares et dentes sensus oẽs ordinati ad molendũ. Et summa totius nũeri dentiũ est triginta duo. vel. 28. in non habentibus dentes sensus. s. quatuor duales. quatuor quadrupli. et quatuor canini. et sexdecim molares: et quatuor dentes sensus. Tertio dicit q homo habet tricentas et septuagintaquinq venas vt posset patere enumeranti eas.

¶ De quatuor humoribus corporis.

Quatuor humores in humano corpore constant.
Sanguis cum colera flegma melancolia
Terra melan. aqua fleg. aer sanguis: coler ignis.

Die vier Complex ym menschen sindt
Der erden gleich fewr wasser windt.

¶ In hoc textu enũerat primo au. humores qui sunt necessarij ad constitutionẽ humani corporis. Et dicit q quatuor sunt humores i hũano corpore. s. sanguis flegma. colera. et melancolia. Scdo ostẽdit naturã et cõplexionẽ cuiusq humoris per hoc q cõparat vnũquẽq vni elementorũ: Et vult q melancolia est frigida et sicca. et sic cõparat terre que sil'is nature est. Flegma est frigidũ et humidũ Et sic cõparatur aque. Sanguis est calidus et humidus: et sic cõparatur aeri Sed colera est calida et sicca. et sic cõparat igni. Et iste sensus etiã patet i his versibus. Humidus est sanguis calet est vis aeris illi Alget humectet flegma illi vis fit aquosa Sicca calet colera. sic igni fit similata Melancolia friget sicca

quasi terra. Et pro maiori intellectu sciendū est q̄ s̄m Aui. in .1. doctrina .4. c. 1. quatuor sunt humores in corpore hoīs: scʒ sanguis: flegma: colera et melancolia. vt dictū est. Inter quos sanguis est melior: primo. Quia est materia spirituum: in quibus vita cōsistit: et omnis operatio vegetatiua vitalis et animalis secunde Quia cōformis est cū principijs vite. Est em̄ calidus et humidus temperate. Tertio q̄r plus nutrit et restaurat deperditū ceteris humoribus. Et vt ad vnū sit dicere. est thesaurus nature: ex cuius perditione sequit̄ mors statim. Deinde sequit̄ flegma in bonitate. Primo quia aptū est vt tpe necessitatis fiat sanguis. Et ideo nō habet ꝓpriū receptaculū. sed incedit cū sanguine. Scđo quia vicinus est radicali humido. quod est velut baß vite. Deinde sequit̄ colera. q̄r participat cū naturali calore q̄̄diu mensurā seruat. Deinde est melancolia velut fex et sordicies elongata a principijs vite. inimica leticie et liberalitati et cōnata senio et morti. Scđo sciendū pro diuisione et definitione humorū q̄ sanguis due sunt species. scʒ naturalis et innaturalis. Naturalis est cuius color est rubeus scʒ venalis rubeus obscurus: et arterialis rubeus clarus malo carens odore. et est valde dulcis: et hoc per respectū ad alios humores. Innaturalis est duplex Nam quidā est innaturalis qualitate scʒ qui est mutatus a cōplexione bona in se sine alterius humoris cōmixtione. Alius est innaturalis ꝓpter humorem malū ei admixtū peccantē qualitate substantia vel quātitate vel in proportione alterius ad alterū. Et iste est duplex. Nam quidam est non naturalis ex permixtione mali humoris qui ab extra sibi superuenit. Alius est nō naturalis ex permixtione mali humoris generati in ipsomet sanguine. quādo pars sanguinis putrefacta est. sicut et eius subtile conuersum est in colerā. et grossum in melancoliā. vel illa colera vel illa melancolia vel vtraqʒ mansit in illo sanguine Et iste sanguis nō naturalis ex admixtione mali humoris multipliciter diuersificatur a naturali. Primo in substantia. quia grossior et turpidior est cum sibi miscet̄ melancolia: vel subtilior cū sibi miscet̄ colera citrina vel aquositas. Secundo in colore. q̄r est declinās ad albedinē ex parte flegmatis vel ad nigredinem ex parte melancolie. Tertio in odore. q̄r fetidior est ex admixtione putridorum humorū. vel omnino odore caret ex admixtione crudorum. Quarto in sapore. Quia vergit ad amaritudinem ex admixtione colere vel ad acetositatem ex parte melancolie vel ad insipiditatem ex parte flegmatis. Flegmatis vero naturalis etiam due sunt species. scilicet naturale et innaturale. Naturale est quod est aptum vt in aliquo tempore fiat sanguis. quoniam est sanguis non bene coctus: Et est quidam modus dulcis flegmatis quod non valde existit frigidum immo corporis comparatione est frigiditatis pauce. Sanguinis vero comparatione et colere rubee est frigidum: et est naturaliter album. Et dicitur istud flegma dulce extenso hoc nomine dulce ad omnes sapores delectantes gustum. Quia alio modo istud flegma naturale nō est dulce cum sit insipidum aquosum et sapori aque multum propinquum. Et non fecit natura isti flegmati proprium receptaculum sicut colere et melancolie fecit. Sed fecit ipsum transire cum sanguine: vt tempore necessitatis vertatur in sanguinem. quia habet similitudinem propinquam sanguini. Et istius flegmatis due sunt necessitates et vna vtilitas. Prima vtilitas est vt sit iuxta membra ad hoc vt operentur in eo eorum virtutes et coquant et digerant et nutriant ex eo cum membra amiserint nutrimentum quod consueuit venire ad ipsa. quod est sanguis bonus propter retentionem materie sanguinis que quidem retentio a stomacho et epate fit propter aliquas causas accidentales. Secunda necessitas est vt misceatur cum sanguine et reddat ipsum aptum ad nutriendum membra flegmaticarum complexionum Sicut cerebrum et nucham. In quorum sanguine ea nutrituro notabilem flegmatis partem esse oportet. Vtili

tas vero eius est vt humectet iuncturas et membra que multū mouent ne desic centur ꝓpter calorē qui prouenit ex motu et cōfricatione. Flegma vō innatura le potest diuidi primo ex parte subē. Et sic quoddā est muscillaginosum. Et est flegma ꝺm sensum diuersum in subtilitate et grossicie in suis partibus. Et demu scillaginosum ꝓpter similitudinē quā habet cū muscillaginibus extractis a semi nibus. Aliud est flegma grossum qd apparet equale in subā .i. in subtilitate et grossitie ꝺm iudiciū sensus. sed ꝺm veritatē diuersum est in suis partibus. Et di citur flegma crudum: et istud multiplicat in stomacho et in intestinis. Et ꝓpter ipsius expulsionē a stomacho precepit Ipocras fieri vomitū in mēse bis. Et ad eius expulsionē ab intestinis statuit natura colerā defluere a cista fellis ad inte stinum ieiunum: et cōsequēter ad alia inferiora: quatenus abstergeret illud fle gma ab orificiis intestinorū. et faceret ipm descendere cum fecibus. Multiplicat etiā interdū in venis specialiter in senibus ꝓpter diminutionē digestionis et illic moram trahēs paulatim auget et ingrossat. et cū ab eo tandē grauet natura. & nō possit ipm per venas expulsionis ordinarias expellere faciēs de possibilibus quod melius est. elongat ipm a corde et aliis membris intrinsecis. et mittit ad extrema et specialiter ad tibias Quia sua grauedine naturaliter tendit ad infe riora. Et ista est causa quare tibie senum inflantur inflatione relinquēte foueam post impressionē digitorū. ¶ Aliud est valde subtile et ipm est aquosum. Aliud est valde grossum et vocat gypsium. et ipsum est cuius subtile fuit resolutū: qd in foraminibus et iuncturis diu fuit retentum: quod omnibus est grossius. Et est aliud quoddā salsum quod omnibus flegmatis speciebus acutius est et sic cius et leuius. Omnis vero salsuginis causa est vt aquose humiditati pauci sa poris aut nulli terree partes aduste cōplexionū siccarum et saporis amari equa li temperamēto misceant: si enī multe fuerint amarus sapor prouenit. Simil'r q: flegmati tenui quod saporē non habet. aut cuius sapor adeo est paruus ꝙ nō superat cū colera sicca natura se miscuerit adusta equalitatis admixtione ip sum facient salsum et calefacient. hoc igit flegma est colericū. ¶ Aliud est aceto sum qd simil'r duplici ex causa cōtingit primo. quia res extranea ei admixta fu it sc3 colera nigra acris de qua postbac dicem9. Secūdo q: flegmati ipsi quod dulce est accidit vt post bullitionē vt acescat sicut & aliis succis dulcibus accidit Et est aliud ponticū cuius dispositio huic iam dicte sil'is est ꝓp'er colerā sc3 ni gram ponticā ei admixtā: cui9 ponticitas fortasse ex vehemēti infrigidatiōe fa cta ita ꝙ eius aquositas congelata fuerit et ad siccitatē parū et terrestreitatē al terata. Aliud est vitreū spissum grossum vitro liquefacto sil'e in sua viscositate et ponderositate qd plerunq3 est acre et plerunq3 saporē nō habebit quare cru dum videt aut in crudū cōuerti. Et est illa species que in principio rei erat aquo sa: frigida: que neq3 putruit neq3 res alia ei admixta fuit: sed sic permāsit recon dita donec esset ingrossata. Iam igit declaratū est ꝙ corrupti flegmatis modi ex parte saporū eius sunt quatuor salsum: acre: ponticū: et insipidū. Et ex parte sue essentie quatuor aquosum: vitreū: muscilaginosum: & gypsū: crudū vō in col lectione mucilaginosi continet. Colera aūt rubea alia est naturalis. alia est que est superfluitas nō naturalis. Naturalis est spuma sanguinis cuius color est ru beus: clarus: et est leuis acuta. et quāto magis fuerit calida erit ei9 rubedo ma ior que cū in corpore generat in duas diuidit partes: quaꝝ vna cū sanguine va dit. altera ad cistum trāsmittit fellis. Illud vō quod de ea vadit cū sanguine cū ea penetrat causa necessitatis et iuuamēti. Necessitas vō est vt sanguini admis ceatur ad nutrienda membra: in qꝝ cōplexionibus magnā colere rubee partē esse oportet ꝺm modū quē meret de diuisione sicut pulmo. Sed iuuamentū est vt sanguinē subtillet: et in itineribus ipsum penetrare faciat. Quod vero de ea collatū ad cistim transmittit fellis. causa necessitatis transmittitur et vtilitatis.

Necessitas aūt aut est ſm totum corpus quod est ipsum a superfluitate mundare: aut ſm vnum ipsius membrū qđ est fel nutrire. vtilitatis vero duo sunt iuuamenta: vnū est intestina a stercore et flegmate viscoso abluere. et aliud intestina et ani musculos pungere: vt quid sit ei necessarium sentiat et egōnes emittat. Ideoq3 sepe accidit colica causa opilationis que fit in foramine quod a felle descendit ad intestina. Non naturalis vero colera alia est que a natura egreditur propter causam extraneam qua et admiscetur. alia est que egressa est a natura colere innaturalis in propria substantia sine alterius humoris admixtiōe. Alia est que sepius generatur in epate per hoc qꝫ subtile quod est in sanguine aduritur et transit in coleram et grossum in melancoliā. Alia est que in stomacho magis generatur ex cibis naturalis nō digestis sed corruptis. Uel generatur in venis ex humoribus alijs. et istius colere due sunt species. Nam quedā est pressina similis corpori pressi nigri que generatur ex vitellina quando aduritur. Nam adustio facit in colera vitellina nigredinē qua cōmixta cū citrinitate generatur color viridis. Alia est eruginosa similis in colore eruginis eris. et generatur ex pressina quando pressina tantū aduritur donec siccetur eius humiditas. et incipiat redire ad albedinē propter suā siccitatem. Et iste due vltime colere male sunt ⁊ venenose. eruginosa tamē maior est. Melancolie vero species similiter due sunt. s. naturalis et innaturalis. Naturalis est fex boni sanguinis et turbulentia et superfluitas. cuius sapor est medius inter dulcedinē et ponticitatē. Et ista melancolia cū generata est in epate partitur in duas partes: quarū vna penetrat cum sanguine et manat cū eo ad venas Alia transmittitur ad splenem. Prima pars penetrat cū sanguine propter necessitatē et vtilitatem. Necessitas est vt misceatur cū sanguine ad nutriendum membra melancolica frigida et sicca sicut ossa. Utilitas est vt fluxibilitatē sanguinis nimiam coerceat et vigore corpulentiam eius condenset donec fiat pars solida membrorum duorum que debet nutrire. Alia pars que sanguis nō indiget vadit ad splenē propter necessitatē et vtilitatem. Necessitas est duplex. vna est ſm totum corpus. s. ipsum a superfluitate melancolica mundare. Alia est ſm splenē. s. ipsum nutrire. Utilitas vero procedit ex ea propter hoc qꝫ ipsa profluit ad orificium stomachi exprimendo humiditates quas illic inuenit. sicut mulier mulgendo exprimit digitis lac ab vberibus vacce. Et hec vtilitas est duobus modis. Uno modo ipsa multa constringit et inspissat ⁊ confortat orificiū stomachi. Secundo quia facit in ore stomachi commotionem propter acredinem eius. et exiccat famem et facit desiderium. Melancolia vero innaturalis est sicut res adusta vel cinis respectu aliorum humorum. Et eius quatuor sunt species famose. licet plures sint non famose. Prima est que est cinis colere. et est illud quod adurit de colera. et hec species est amara. Secunda est que est cinis flegmatis: et illud quod fuit ad istum ex flegmate. et si flegma quod adustum est fuerit valde subtile et aquosum. tunc melancolia ex eo genita erit salsa in sapore. Si autem fuerit flegma grossum quod aduritur tunc cinis eius aut melancolia ex ea generata tendit ad acetositatem aut ponticitatem. Tertia est que est cinis sanguinis et illud quod adustum est ex sanguine. Et hec melancolia est salsa parum trahens ad dulcedinem. Quarta est que est cinis melancolie naturalis. Et si melancolia naturalis ex qua fit fuerit subtilis: tunc est multū acetosa. et cum effunditur super terram ebulit. ⁊ eius odor est acris. et ab eo fugiunt musce et animalia. Si vero talis melancolia naturalis ex qua fit fuerit grossa erit minoris acetositatis cum pauca ponticitate.

¶ De Sanguinea complexione.

Natura pingues isti sunt atq3 iocantes

Semper rumores cupiunt audire frequentes
Hos venus et bachus delectant fercula risus
Et facit hos hilares et dulcia verba loquentes
Omnibus hĳ studĳs abiles sunt et magis apti
Qualibet ex causa nec hos leuiter mouet ira
Largus amans hilaris ridens rubeiqꝫ coloris
Cantans carnosus satis audax atqꝫ benignus.

Der irsten complex sanguinei sindt
Bey dem wein·praß·bulschafft man sie findt
Sinth wol beleibt:kőnnen schympff vnd schertz
Seinth kűn vud mildt haben freydige hertz
Sinth rőßlicht·syngen vnd lachen gern
Gűtig·geneigt tzu newen mern.

¶ Hic ponit auctoꝛ signa per que cognoscere possumus hoiem sanguinee com
plexionis. Quoꝝ primū est ꝙ sanguineus est naturaliter pinguis. Et nō debe
mus intelligere ꝙ sanguine⁹ sit pinguis in pinguedie ꝓꝓꝛie accepta. qꝛ tale ꝑcat
semper frigiditatē cōplexiōis. vt vult Aui. ĳ. in doc. iĳ. c. iĳ. Sed ē pinguis pin
guedine extensa ad multā carnositatē qꝛ est multū carnosus. Vult em̄ Aui. loco
pal. ꝙ multitudo carnis rubee cū decenti firmitate et nō laxitate eius ꝑcat com
plexionē calidā et humidā qualis est sanguinea, Et rō est qꝛ multitudo carnis
rubee attestaꝛ super fortitudine virtutis assimilatiue et multitudine sanguinis
que vigent et inualescūt calido et humido. teste Ga. ĳ. cōplexionū dicentē. Mul
titudo aūt carnis a multitudine sanguinis generaꝛ. Calidū v̇o perfecte digerēs
et assimilans carnis soliditatē operaꝛ Dicit etiā Auj. loco pal. ꝙ omne corpus
carnosum sine multitudie pinguedinis et adipis est sanguineū. Et idē vult Ga.
ĳ. tegni. ca. illo. Humida v̇o et calida crassis. Scd̄m est ꝙ iocosus. s. proferens
verba alios ad risum prouocātia vel letus Et hoc est ꝓpter benignitatē humo
ris sanguinei prouocantis hoiem ad leticiā et iocunditatē ꝓpter spūs claros et
perfectos ex sanguine generatos. Tertiū est ꝙ libenter audit fabulationes io
cosas: eadē de causa. Quartū est ꝙ inclinatus est ad luxuriā ꝓpter caliditatē et
humiditatē prouocantiū ad coitū. Quintū est ꝙ talis libenter bonū vinū potat
Sextū ē ꝙ libenter cōmedit bona cibaria. Quorū causa pot est esse. qꝛ talis ap
petit similiora cōplexiōis ei⁹ q̄ sunt bona vina et bona cibaria. Septimū est ꝙ
talis defacili ridet. Cuius causa est. qꝛ sanguis prouocat ad risum. Octauū est
ꝙ talis est hilaris. i. hilarē faciē amabilē et iocundū habēs ꝓpter viuacitatē co
loris et formositatē cōplexionis ex cōplexione sanguinis. Nonū est ꝙ talis pro
fert dulcia verba ꝓpter amicabilitatē nature sanguinis. Decimū est ꝙ talis est
aptus omnibus artibus. i. defacili potest addiscere quālibet artē ꝓpter viuaci
tatem et prospicacitatē ingenĳ eius. Undecimū est ꝙ talis nō facile irascitur: et
istud prouenit ꝓpter humiditatē ebetantē feruorē colere prouocantis ad iram.
Deinde textus in duobus vltimis versibus repetit aliqua signa dicta et aliqua
addit. Primū est ꝙ sanguineus est largus nō auarus sed liberalis. Scd̄m est
ꝙ talis est amans siue amorosus. Tertiū est ꝙ talis est hilaris. i. habens vultū

iocundū. Quartū est ꝙ talis quasi semper videt ridere: quorum omnium causa est benignitas sanguinis ad ista prouocātis. Quintū est ꝙ talis est rubei coloris. Vult em̄ Aui. loco pal. ꝙ color cutis rubeus significat multitudinē sanguinis. Et debet istud intelligi. de colore rubeo cū quodā splendore et nō de rubeo fusco qualis reperiri solet in vultibus borum qui libenter et abunde bibunt fortia vina et vtuntur salsis et speciebus acutis. q: talis significat lepram futuram Sextum est ꝙ talis libenter cantat vel audit cantare ꝓpter letum eius animā Septimū est ꝙ talis est carnosus ꝓpter causam prius dictā. Octauū est ꝙ talis est satis audax ꝓpter caliditatem sanguinis que est causa audacie. Nonum ꝙ talis est benignus ꝓpter sanguinei humoris bonitatem.

¶ De Colerica complexione.

Est et humor colere qui competit impetuosis.
Hoc genus est hominum cupiens precellere cunctos.
Hi leuiter discunt multū commedunt cito crescunt.
Inde magnanimi sunt largi summa petentes.
Hirsutus fallax irascens prodigus audax
Astutus gracilis siccus croceiqꝫ coloris.

Die andern seyn Colerici
Sie meyn-kūn nymandt bas den sie
Sie lernen baldt vnd essen sehr
Sie wachsen schnel vnd stehn nach eer
Mildt-stoltz-falsch-duckisch-zornicht-kūn
Rauch-hager-gelb vnd vngestum.

¶ Hic ponit auctor quedā signa per que cognoscere possumus hoīem colerice cōplexionis. Primū est ꝙ colericus est impetuosus id est faciens rem cū impetu. Cuius causa est: q: superfluus calor qui est in colerico mouet ad impetum. Et ergo etiā vult Aui. ij. in doc. iij. c. iij. ꝙ operationes excessiui motus significāt caliditatē. Scdm est ꝙ talis est cupidus honoris et appetit esse in primis sedibus et precellere cunctos alios. Cuius causa est. Quia superfluus calor pronificat animā ad irrogantiā et remeritatem. Tertium est ꝙ isti cito discunt. Et hoc ꝓpter subtilitatē humoris colerici et eius caliditatē Et ergo etiā dicit Aui. loco pal. ꝙ intellectus id est promptitudo et viuacitas ad intelligentiā significat caliditatē cōplexionis. Quartū est ꝙ isti multū cōmedunt: q: in ipsis fortior est calor digerēs et maior resolutio ꝙ̄ in alijs corporibus. Quintū est ꝙ isti cito crescunt. i. perueniunt ad augmentū. Et hoc ꝓpter fortitudinē caloris naturalis in eis qui est causa augmēti. Sextū est ꝙ isti sunt magnanimi id est nō potentes tolerare iniurias. Et hoc propter caliditatem in eis. Et ergo dicit Auicenna loco preallegato ꝙ parum pati ab vnaquaqꝫ re id est patiētem se reddere significat caliditatem. Septimum est ꝙ isti sunt largi. Et hoc respectu illorum quibus honores accid re possunt. Octauum est ꝙ isti appetunt summa id est summas dignitates et officia propter causam secundi signi. Nonum ꝙ coleris

cus est hirsutus id est pilosus et habens multos crines ꝑpter caliditatem ape rientē poros et mouentē materiā pilorū ad cutē. Et dicit hirsutus quasi hircos sequēs Quia inter oīa aīalia bruta hircus habet longiores crines. Decimum est ꝙ ipse est fallax. i. deceptorius. Undecimū est ꝙ ipse est irascēs. i. de facili irascitur ꝑpter caliditatē. Et ꝫ dicit Aui. loco pal. ꝙ ira frequēs et a leui causa ꝓcat caliditatē. Et hoc est ꝑpter facilitatē cōmotionis colere et ebulitionis sanguinis circa cor. Duodecimum est ꝙ ipse est prodig⁹ Quia largus est in exponendo ꝑpter honores habēdos. Decimumtertiū est ꝙ talis est audax. quia audacia etiā prouenit ꝑpter nimiā caliditatē et maxime cordis. Decimūquartū est ꝙ ipse sit astutus. i. cautus. Decimūquintū est ꝙ talis est gracilis id est nō grossorum membrorꝫ neqꝫ multe carnis ꝑpter superfluā caliditatē vehementer resoluentem. Decimumsextū est ꝙ talis est siccus id est macer ꝑpter siccitatē complexionis. Decimumseptimū est ꝙ talis est crocei coloris. i. citrini Et ergo dicit Aui. loco pal. ꝙ color subruffus significat colere dominium.

¶ De Flegmatica complexione.

Flegma vires modicas tribuit. latosqꝫ breuesqꝫ
Flegma facit pingues. sanguis reddit mediocres
Ocia non studia tradunt. sed corpora somno.
Sensus ebes tardus motus pigricia somnus.
Hic somnolentus piger in sputamine multus.
Est huic sensus ebes pinguis facies color albus.

Flegmatici sindt das dritte gschlecht
Sinth feist vnd grob vornemen nicht recht
Sinth dick vnd kurtz vnd vben sich nicht
Langsam vnd faul tzu schlaff gericht
Habñ weisse farb. steth yn nicht wol
Sinth vnlusts vnd der speichel vol.

¶ Hic ponit autor aliqua signa cōplexionis flegmatice. Primū signū est paucitas virium. Flegmatici eñi paucitas vires habēt ꝑpter paucitatē caloris naturalis a quo oīs vis habet exordiū. Scđm est ꝙ flegmatici sunt lati et breues. Quia in eis est paucus calor naturalis nō suffitiēs extendere corpus in longum extēdit igit corpus ꝺm latū. Tertiū est ꝙ flegmatici sunt pingues ꝑpter eorum frigiditatē et humiditatē. Et ergo dicit Aui. loco pal. ꝙ pinguedo vel adeps superflua significat excessum frigiditatis et humiditatis et cōplexionē corporum frigidam et humidā. Quia sanguinis vnctuositas que est vtriusqꝫ materia cum resudat a venis et obuiat membris frigide vel remisse calidis coagulat ab eorū frigiditate vel remissa caliditate et fit pinguedo. vt vult Ga. ij. com plexionū. Et postea subdit hic textus ꝙ sanguinei sunt mediocres. s. in longitudine et breuitate. Quartū est ꝙ flegmatici magis ad ocia inclinant q̃ꝫ ad studia ꝑpter frigiditatē mouentē ad ocia et pigriciā. Quintū est ꝙ multū dormiūt. Et hoc ē ꝑpt multā humiditatē eorꝫ. et etiā prouenit multus somnus ꝑpter frigiditatem. vt innuit Aui. loco palle. Sextum est ꝙ flegmatici sunt duri ingenij Quia sicut viuacitas intellectus et perspicuitas ingenij poueniunt propter naturalem calidi

tatem. Ita ebetudo intellectus et durities ingenij ppter contrariū scz frigiditatem. Septimū est q flegmatici sunt tardi motus. Et hoc etiā ppter frigiditatem que facit motū tardū: sicut caliditas velocem. Octauum est q sunt pigri. Nonū q somnus in eis est longus: quorū causa eadem est cū predicta. Postea ponunt duo alij versus recolligētes signa predicta cū quibusdam alijs. Primū est flegmaticus est somnolentus id est inclinatus ad multū somnū. Scdm est q ipse est piger. i. tardus ad oēm operationē. Tertiū est q est multi sputi ppter humiditatē in eo abundantē multiplicatiuā sputi. Quartū est q talis est obtusus in sensibus. et nedum in sensibus immo etiā in intellectu. Quintum est q talis est pinguis. Sextū est q talis est albus in facie Albedo eni cutis et maxime faciei signum est priuationis sanguinis aut paucitatis eius cum frigiditate. vt dicit Aui. loco preallegato.

¶ De Melancolica complexione.

Restat adhuc tristis colere substantia nigra
Que reddit prauos pertristes pauca loquentes
Hi vigilant studijs. nec mens est dedita somno
Seruat propositum sibi nil reputant fore tutum
Inuidus et tristis cupidus dextreqz tenacis
Non expers fraudis timidus luteiqz coloris.

Die vierd complex Melancoley
Macht boßhafft/traurig styl dar bey
Sie wachen vnd lerñ getrawen nicht wol
Seint eygensins/forcht vnd neides vol
Seint geytzig/kargk vnd nicht an list
Ir farb fast schwartz vnd erdfar ist.

¶ Hic ponit autor aliqua signa cōplexionis melancolie. Primum est prauitas Melancolia eni reddit homines prauos et malorum morum quemadmodum sunt qui seipsos interficiunt. Secundū est multa tristicia. Melancolici eni multum tristes sunt vt plurimū ppter spiritus melancolicos turbidos et tenebrosos sicut hoies leti sunt ppter spirituū claritatē. Tertiū est taciturnitas. melancolici eni taciti sunt et paucorū verborum ppter frigiditatē. sicut nimia garrulitas prouenit propter caliditatē. Quartum est q melancolici sunt apti studio. quia semper cupiunt esse soli. Quintum est q tales sunt insomnolenti: nec bene dormiunt ppter nimiam siccitatē cerebri: et ppter fumos melancolicos cōmouentes in eis somnia horribilia quib9 excitant a somno. Sextū est q tales sunt tenacis ppositi. i. pertinaces. Et cū aliquid in mente habēt diu retinent: et difficulter placabiles sunt. Et hoc ppter siccitatē eorū que nō sinit ppositū cito mutari. Septimum est q melancolici nihil reputāt eis esse tutū: immo semper timent Et hoc est propter spirituum tenebrositatem. Postea in duobus vltimis versibus ponunt aliqua ex signis predictis et aliqua addunt Primū est q melancolic9 est inuidus. scdm est q est tristis. tertiū est q ē auar9. quartū est q est tenax. i. nihil volens exponere et male soluens, quintum est q est fraudulosus

simplex. Et ppterea hoies melancolici sunt deuoti. multū legentes ieiunantes et alias multas abstinentias faciētes. Sextū est q est multū timidus. Septimū est q est lutei coloris. i. terrestris siue fusci coloris. Color em fuscus et maxie si viriditati approximat significat dominiū melancolie sm Ra. 3. almā. in prin.

¶ De coloribus hoim et sanguinis abundantia.

Hi sunt humores qui prestant cuiq colores
Omnibus in rebus ex flegmate fit color albus:
Sanguine fit rubeus. colera rubea quoq ruffus.
Si peccet sanguis. facies rubet. extat ocellus
Inflantur gene corpus nimiumq grauatur
Est pulsusq freques plenus mollis. dolor ingens.
Maxime fit frontis et constipatio ventris
Siccaq lingua sitis et somnia plena rubore
Dulcor adest sputi sunt acria dulcia queq.

Von den farben ist gesagt
Die volgen den vier complexion nach
Das du aber wissen mugst
Wen du dir die adern schlugst
Merck so des geplūts ist vil
Das es eyn außgang haben wil
Das zeigt des angsichts röet vnd schwulst
Der volle vnd weich vnd springend pulß
Es schwert den leip die augen zutreibt
Macht wetag ym heupt vnd hart ym leyb
Es kan kein trang den dorst gpueß
Dyr treumt von blut. die speichel ist suß.

¶ In hoc textu primo ponit colores cōsequētes cōplexiones. et dicit q flegmaticus est albi coloris. sed coleric9 est ruffi coloris et sanguineus rubei. et de melancolico dicit i fine precedentiū versuū. et de istis oib9 dictū est pri9. Scdo ponit. 13. signa superubūdantis sanguinis: q2 primū est q facies est rubea ppt ascensum sanguis ad caput et faciē. Scdm ē q oculi plus vident extra solito ppt extēsionē quā facit sanguis multiplicat9. Tertiū ē q gene inflant ppter similē causam. Quartū ē q corp9 totū grauat. q2 natura suppeditat nō suffitiēs regere huores et sustētare debite corp9. Quintū ē q pulsus fit freqüēs ppt caliditatē quā inducit sanguis multiplicat9. Sextū ē q pulsus ē plen9 ppt multitudinē vaporū calidorū et humidorū. Septimū est q pulsus est mollis pter humiditatē nimiā mollificantē arteriā. Octauū est q dolor fit in fronte et h ppter sanguinem multiplicatū in rethi mirabili. Nonū est q venter cōstipat. i. durus fit.

nec bene assellāt ꝓpter caliditatē nimiā exiccantē feces. Decimū est ꝙ lingua fit sicca ꝓpter similē causam. Undecimū est ꝙ sitis est magna ꝓpt exiccationē orificij stomachi et nimia caliditate. Duodecimū est ꝙ fiunt somnia declinātia ad rubedinē. et istud vult Avi. z. in doc. 3. c. 7. dicēs. Et somnia q̄ illud ſcāt scz abūdantiā sanguinis sunt sicut cū homo in somnis res videt rubeas aut sanguinē multū ex suo corpore exire aut se in sanguine natare: et silia. Decimūtertiū est ꝙ sputū est dulce ꝓpter sanguinis dulcedinē. Notandū circa istud ꝙ sicut h ponunt signa superabudātis sanguinis. Ita quidā etiā ponūt signa superabundantie aliorū humorū sub quibusdā versibus. Signa quidē superabundantis colere sub istis versib⁹. Accusat colerā dextre dolor aspera lingua. Tinnitus vomitusq̧ freqūēs vigilātia multa. Multa sitis pinguis egestio ventris. Nausea fit. morsus cordis. languescit orexis. Pulsus adest gracilis durus veloxq̧ calescens. Aret macrescit incēdia somnia fingit. Signa vero superabundātis flegmatis sub istis versibus. Flegma supergrediens ꝓprias in corpore leges. Os facit insipidū fastidia cerebra saliuas. Costarū stomachi simul occipitisq̧ dolores. Pulsus adest rar⁹ tardus mollis inanis. Precedit fallax fantasmata somnus aquosa. Signa vero superabundātis melancolie sub his versibus. Humorum pleno dum fex in corpore regnat. Nigra cutis durus pulsus tenuis et vrina. Sollicitudo timor et tristia somnia tempus. Accrescet rugitus. sapor ⁊ sputaminis idem. Leua q̧ precipue tinnit et sibilat auris.

¶ De fleubothomia.

Denus septenus vix fleubothomum petit annus.
Spiritus vberior exit per fleubothomiam
Spiritus ex potu vini mox multiplicatur
Humorumq̧ cibo damnum lente reparatur.
Lumina clarificat sincerat fleubothomia.
Mentes et cerebrum calidas facit esse medullas
Viscera purgabit stomachum ventremq̧ coercet
Puros dat sensus dat somnum tedia tollit
Auditus vocem vires producit et auget.

Vor sybentzen iarn nicht adern lasz
Die lebendig krafft entgeht durch das
Die doch der weyn baldt widerbringt
Mit weicher speisz dir auch gelingt
Das aderlassen ist den augen nicht argk
Scherfft hyrn vnd mut/ vnd wermt das margk
Es hilfft die derm vnd schleust den magen
Den leip dartzu/ thut vnlust iagen

Macht süssen schlaff vnd reyne syn
Hilfft orn vnd krefft gibt gutte stym.

¶ In hoc textu auctor loquitur de fleubothomia. Et primo ostendit etatē requisitam ad fleubothomiā dicēs q annus .17. vix petit fleubothomiā Et pro isto dicit Galie.11. de ingenio q pueri non debent fleubothomari nisi habeant .14. anno ad minus Et causa est. Quia corpora puerorū sunt faciliter resolubilia a calore extraneo. Et ideo debilitantur multū ex euacuatione forti facta per fleubothomiā. Itē qr indigēt nutrimēto duplici de causa scz ppter nutrimētū et augmētū. Ideo minutio sanguis nō cōpetit eis. Itē qr facile dissoluuntur a calore extraneo sufficit q ab eis dissoluitur qre nō indigēt fleubothomia Et circa istud sciēdū ē q sicut fleubothomia nō cōuenit pueris predictis: sed cauēda ē. Ita etiā ē cauēda in magna etate. scz senū. vt vult Ga. 9. megategni. qr fm Ga.. et Haly. 3. tegni. In cōualescētibus et senibus est pauc9 sanguis bonus et multus malus Fleubothomia igitur rapiet bonū et dimittet malū. Et innuit Aui. 4. in. c. 20. de fleubothomia. et ideo in talibus nō cōpetit fleubothomia. Scdo ponit nocumentū fleubothomie Et est q spūs vberius exeunt per fleubothomiā Cuius rō potest esse. Quia cū multa euacuatiōe sanguinis q̄ fit per fleubothomiā necesse est etiā multitudinē spirituū euacuari. Tertio tangit remedia per que spiritus emissi refocillantur et iterato multiplicantur. Et dicit q ex potu vini subito regenerantur spiritus. qr oīm subito nutrimentū maximū est vinū. vt prius dictū est. Et spūs etiā regenerantur et refocillantur ex cibo. sed hoc fit lente et nō subito sicut ex vino. Et cibus qui debet dari erit digestibilis et multi sanguinis generatiu9. Sicut oua sorbilia et similia. Et circa istud sciendū est q licet cibus regeneret spiritus post fleubothomiā. tamen debent cauere patientes a multo cibo in prima et secunda die. Unde dicit Isaac in dietis. cibus est eis minuendus et potus augendus supple respectu cibi. non tamen respectu sue consuetudinis immo minus debent bibere q̄ ante fleubothomiā. quia virtus digestiua debilior est. Quarto ponit auctor vndecim iuuamenta fleubothomie debite facte. Primum est q temperata fleubothomia confortat visum. Quia minuendo humores etiā minuit effumationē ad caput et replet ionē eius offuscātes visum. Secundum est q clarificat et sincerat mentem et cerebrum ppter similem causam. Tertium est q calefacit medullā. quia minuit superfluitates que ad eam venientes ipsam infrigidāt. Quartum est q purgat viscera id est interiora. qr exonerata natura a sanguine humores crudos in interioribus cōtentos melius digerit. Quintū est q fleubothomia restrigit vomitū et fluxū ventris. qr diuertit humores ab interioribus ad exteriora. Et istud vult Aui. loco pallegato dicēs. Amplius fleubothomia ppterea q ad diuersa trahit. naturā fm plurimum retinet Et istud maxime verum est quando fleubothomia fit de venis brachij. Nam fleubothomia facta de venis pedum nō sic retinet Potest tamen per accidens cōtingere q ad fleubothomiā sequatur maior fluxus ventris. Et hoc dupliciter. Primo qr ex fleubothomia facta tollitur onus nature. tunc eīm virtus cōfortata aliqn prouocat alias euacuationes. Scdo si fluxus ventris fiat ex multa debilitate virtutis cōtentiue. tūc eīm qr ex fleubothomia debilitatur virt9. magis augebitur fluxus ventris. Sextū est q fleubothomia facit puros sensus. qr minuit euaporationē ad caput vnde turbantur sensus. Septimū ē q ipsa iuuat somnū impeditū qr per ipsam euacuantur humores plurimi a quibus eleuantur vapores acuti et diuersi impedientes somnū. Octauū est q ipsa tollit tedia et grauitates nimias. qr p ipsam virt9 exonerat a suo grauamie: et etiā educto p ipsum sanguinē educitur sic melācolia fex sanguis q̄ inducit tedia et grauitates. Nonū ē q ipsa cōfert audi

tus.q2 per ipsam diminuunt vapores et humores ascendētes ad caput impedientes auditū. Decimū est ꝙ ipsa confert voci. Quia per ipm diminuunt superfluitates et humiditates que possent peruenire ad pectus vel cannā pulmonis et impedire vocē. Undecimū est ꝙ ipsa auget vires. Quia per ipsam corpus a suo grauamine exonerat quare virtus augmentatur.

Tres insunt istis maius: september: aprilis:

Et sunt lunares sunt velut ydra dies.

Posteriorum postremis: primiqꝫ kalendis

Non decet his minui: nec carnibus anseris vti

In sene vel iuuene- si vene sanguine plene-

Omni mense bene confert incisio vene.

Hi sunt tres menses maius- september- aprilis-

In quibus eminuas- vt longo tempore viuas.

Der mey vnd weynmon auch appril
Seyn erwelt wer lossen wil
Wie wol ein ytzlicher hat ein tag
Darin ich gantz nicht lassen mag
Seyn iung ader alt von vil gplůts
Im ist alle mond- ein lassen nůtz.

¶ In h textu auctor tria facit. Primo dicit ꝙ isti tres menses. s. Maius September Aprilis. sunt menses lunares et in eis sunt dies prohibiti a fleubothomia. videlicet prima dies Maij. et vltima septembris et Aprilis. Et istud cōes dicūt veruntamē est dictū fictū: nec alicuius valoris. immo predicti dies possunt esse ita boni et electi sicut et alij. ꝭm ꝙ diuersa constellatio in eis potest esse. Et subdit autor ꝙ in talibus diebus nulli vesci debent carnibus anseris. quod etiā falsum est et erroneum. et magis sortilegio attribuendū. et forte autor istud habuit a iudeis qui istum ritum obseruant. Scd̃o dicit ꝙ senex a senectute et nō a senio et iuuenis venas plenas habentes sanguine minui possunt omni mense. q2 isti nō faciliter resolubiles sunt: nec in eis solum paucus est sanguis bonus. immo multus. Tertio dicit ꝙ incisio vene pro regimine sanitatis custodiendo debet fieri in aliquo istorum trium mensiū. qui sunt Mayus Septembris et Aprilis. differenter tñ: Quia in aprili et mayo debet incidi vena epatis ꝓpter multiplicationē sanguinis eo tempore: cū sit tempus vernale. et in septembri vena splenis ꝓpter melancoliā que tunc habet multiplicari. cū sit pars autumnale.

Frigida natura: frigens regio: dolor ingens.

Post lauacrum: coitum: minor etas: atqꝫ senilis

Morbus prolixus: potus repletio et esce

Si fragilis vel subtilis sensus stomachi sit

Et fastiditi tibi non sunt fleubothomandi.

Zwelferley sach das lassen vorbeut
Kalt complex: kalt ort ader zeit
Nachm badt vnkeusch vnd langer seucht
Nach full mich lassen schedlich deucht
Zu alt ader iung vnd schwacher kreffte
Vnd den vordrossenheit beheffte
Ader des mag nichts leyden kan
Sol lossen vnterwegen lan.

¶ Hic autor ponit. xij. q̄ impediūt fleubothomiā. Primū est frigiditas ꝯplexio-
nis. Cum em̄ ſm Ga. i magetegni fleubothomia infrigidat tūc augmētaret fri
giditatē. Causa aūt quare fleubothomia infrigidat est. Quia ſm Isaac i vrinis
Sanguis ē fundamētū caloris naturalis. i. illd i q̄ calor naturalis seruat. et qꝛ
fleubothomia sanguinē euacuat. Ideo et calorē naturalē. et tūc percōsequens
infrigidat. Scdm regio frigida vehemēter: sub q̄ deber cōprehēdi tps multū fri
gidū: qd etiā prohibet fleubothomiā. qꝛ in regione et tpe multum frigidis. san
guis in frigiditate corporis includit. et illa q̄ circa extremitates existit a frigidi-
tate cōdensat et ineptus fit ad hoc ꝙ fluat. Tertiū est intensus dolor sub q̄ etiā
potest cōprehendi nimia corporis inflammatio. Quia si in istis accidētibꝰ fieret
fleubothomia sequeret motus agitatiuꝰ: q̄ est cōtrariꝰ nature: cū sit difformis
et maior inflammatio: que etiā est naturā magis debilitās. Et causa motꝰ agi
tatiui in dolore intēso est. Quia fit tractus ad diuersas partes. Per fleubotho
miā em̄ fit tractio ad locū fleubothomatū. et ex dolore forti fieret tractio ad lo-
cum doloris. Causa vero maioris inflammationis est. Quia ex fleubothomia
cōmouent humores quare magis inflammat ex motu. Et istud verū est qn̄ fleu
bothomia fit parua et artificialis. Si tn̄ fiat vsqꝫ ad sincopim prodest in predi-
ctis casibus. qꝛ ista cū vincit attractionē doloris nō facit motū agitatiuū. et sīr
tollit inflāmationē cū nō sint hūores ibi q̄ cōmoueant et calefiāt et maiorē inflā
mationē inducant. et istud voluit Ga. in cō. illius am. i. pti. am. q̄ egerunt. cū di-
xit. ꝙ non est melior medicina in apostemate vehemētis inflammationis. et si-
militer in febribꝰ et dolore forti q̄ꝫ fleubothomia. Quartū est balneū et maxime
resolutiuū. Tale em̄ prohibet fleubothomiā. qꝛ tale etiā est euacuatiuū iam na-
tura nō facile tolerat euacuationē super euacuationē. Quintū est coitus imme
diate p̄cedēs. Post talē em̄ nō statim debet fieri incisio vene. qꝛ ex hoc maxima
debilitatio nature sequeret: cū per coitum prius natura debilitata sit. Sextū est
etas maior vel minor q̄ꝫ requirit ad fleubothomiā. sicut etas infanti: et etas se-
nū prout declaratū est priꝰ. Et ista impedimēta tāgit Aui. loco p̄al. di. Tibi q̄ꝫ
cauere debes a minutiōe in cōplexione vehemētis frigiditatis et in regiōibꝰ for
tis frigiditatis. et in hora fortis doloris. et post balneū resolutiuū et post coitū
et in etate q̄ est minor. xij. annis senū q̄ꝫ tomagis poteris: nisi in figura confisus
fueris et in soliditate musculoꝝ et venarū amplitudīe: et caꝝ repletiōe et colo-
ris rubedine. Et vlteriꝰ subdit Nos nancqꝫ ex adolescētibus et senibus fleubo-
thomare audebis Adolescētes tn̄ ſm ordinem ad fleubothomandū paulatim
prouehere debes cū pauca minutione. Septimū est morbus prolixus. Quia

tunc ex tali fleubothomia natura dupl̄r debilitat̄: puta a morbo prolixo ⁊ a minutione. Et istud est verū ſm Aui. loco pal. nisi sanguinis affuerit corruptio. q̄z si sic fleubothomia potest cōuenire. Octauū est nimia repletio potus. Nonum est nimia repletio cibi: sub qua etiā cōprehendit̄ indigestio cibi. Et causa horū est. q̄z ſm Aui. in. i. attrahētia sunt tria. s. vacuū calidū: et tota species. Si ḡ vene per fleubothomiā a sanguine euacuarent̄ cibum indigestū vel superfluū siue potum superfluū a stomacho vel epate attraherent qui indigestus veniens ad membra nō corrigeret̄. Quia tertia digestio nō corrigit pctm̄ scde: nec scda prime. si pctm̄ sit magnū. ꝑpter qđ in membra nō cōuerteret̄: ſ3 ibi remanēs posset esse causa egritudinis. Decimū est fragilitas. i. debilitas virtutis. Fleubothomia em̄ est fortis euacuatio: ſm Ga. ij. ampho. in cō. illius In quo morbus sed virtus debilis nō potest pati motū forte. Undecimū est subtilis sensatio orificij stomachi qđ precordiū dicit̄. Quia ex fleubothomia in tali statim sequit̄ sincopis. Et sub isto etiā cōprehendit̄ debilitas stomachi et facilis fluxus colere ad orificiū eius inducēs ad vomitū facilē colere. Unde in habentibus predicta accidentia nō cōuenit fleubothomia. Per fleubothomiā em̄ humores commoti ad os stomachi inducerent̄ tanq̄3 ad locum consuetū. Et quia est membrū debile et impotēs illi fluxui resistere. Ideo illis multa mala per fleubothomiā accidunt. Et hec est vna causa quare q̄nq̄3 aliqui in fleubothomia sincopāt. s. q̄z colera ad stomachū fluit que mordicando stomachū ex cōpassione cordis et stomachi sincopim inducit. Duodecimū est fastidiū. si em̄ in fastidio fieret fleubothomia cū vene euacuarent̄ traherēt ad se materiā malam facientē fastidiū. Et plurima istoꝝ sex vltimorū accidentiū tangit Aui. loco preal. Et circa istud est sciendū ꝙ preter predicta accidētia sunt adhuc aliqua alia etiā impedietia fleubothomiā. Quoꝝ primū est alia euacuatio. vt q̄n est fluxus menstruorum aut emorroydarū: tunc em̄ non debet fieri fleubothomia: et hoc ad euacuationē. Licet ad diuertendū fluxum seu materiā posset fieri. Scdm est corporis siue compositionis raritas. Quia a corporibus raris multum dissoluit̄. Et ideo sufficit ista resolutio nec euacuatiōe indigent. vt vult Ga. ix. magetegni. Tertiū est humorū cruditas et viscositas. Tunc em̄ est cauēda fleubothomia q̄z augmētaret̄ cruditas humorū. et ꝑpter hoc in morbis longis nō est faciēda fleubothomia. Quia cruditas humorū augmētaretur et virtus debilitaret̄ et morbus prolongaretur. Et ideo timendū esset de casu virtutis. Et ꝑpter hoc vult Aui. ꝙ ī morbis cronicis facienda est farmacia ante fleubothomiā et nō fleubothomia ante facienda. licet vtroq̄3 indigeant patientes Sed cruditas humorum potest accidere duabus de causis. Una causa est ꝑpter abundantiā humorum calorē naturalem suffocantium qui debilitatus et suffocatus humores crudos generat Et tunc bene competit fleubothomia. Unde ſm Alexandrum secūdo libro suo capitulo de ydropisi. fleubothomia in principio yposarce competit cum prouenit ex multitudine sanguinis menstrualis cum prohibeantur fluere menstrua propter causam aliquam. Aut ex multitudine sanguinis emorroydalis. Quia sicut ignis paruus sub multa lignorum congerie suffocatur. Similiter est de calore innato suffocato sub humorum multitudine. Secunda causa cruditatis humorum est caloris innati debilitas. vt in illis qui sunt debilis complexionis et qui habuerunt longam egritudinem et in senibus: Et tunc non competit fleubothomia. Quia per hoc augeretur cruditas. Quia sanguis in quo calor conseruatur extraheretur. Et ita corpus infrigidaretur et humores magis incrudarentur. Debet ergo sanguis dimitti. vt humorum cruditatem digerat. Quartum est aeris indebita dispositio et nimia caliditas aut nimia frigiditas Quia per caliditatem multam fortis fit resolutio. Et per frigiditatem multā ineptificatio humorum ad fluxum.

¶ De Fleubotomia.

Quid debes facere quando vis fleubotomari

Vel quando minuis fueris vel quando minutus.

Vnctio seu potus vel latio fascia motus.

Debent non fragili tibi singula mente teneri.

Wiltu lass/magst langst vorbad
Gehe vor vnd nach ist auch nicht schadt
Gedenck darbey auff gutten weyn
Die bindt vnd salb auch do sal seyn.

¶ In hoc passu autor ponit quinqꝫ que debent fieri circa fleubotomiā. aliqua quidem ante fleubothomiā. aliqua in fleubothomia. et aliqua post fleubothomiam. Primū est vnctio que aliqñ fit in fleubothomia. sicut vnctio fleubothomi: vt dolor leniat. Aliqñ vero post fleubothomiā. vt consolidatio vulneris retardetur ad hoc vt post fleubothomiā humores relicti in venis aliquā possint habere respirationē et fumi aliqui mali exalēt. Scdm est potus et maxie vini qui valet in fleubothomia si sincopis accidat. et etiā valet post fleubothomiā pro regeneratione nouorū spirituū et noui sanguinis. et isto mō iam faciūt communes. Tertiū est lauachrū. i. balneū qđ valet per duos vel per tres ante. ⁊ per duos vel per tres post fleubothomiā et nō eodē die. Ante quidē si quis timeat ꝙ habeat in se humores grossos. Quia balneum humores dissoluit ⁊ cōmouet eos. Et ꝓpter hanc causam etiā cōpetit ante acceptio sirupi acetosi. et motus vt humores dissoluant et subtilient. Et ergo qñ debet fieri fleubothomia debet fricari brachiū. vt humores existentes in venis ꝓpinquis brachio subtilient et preparentur ad exeundum facilius. Post fleubothomiā vero valet vt reliquie humorum et vaporū derelicta resoluant. In die vero fleubothomie nō conuenit. Quia per balneū cutis lenis fit. qua lenificata percussionē factā i fleubothomia fugit. et hoc est periculū. Quartū est fascia. i. ligatura cū pannis lineis que valet post fleubothomiā immediate ad retinēdū fluxū. et ante fleubothomiā ad trahendum humores ad locum vbi querit fleubothomia. vt ex eo etiā vene ingrossentur et melius videātur. Quintum est motus siue ambulatio moderata que potest fieri ante vt humores dissoluant et subtilient. et post. ad resoluendū reliquias humorū ex flebothomia derelictas. Circa predicta sciendū est ꝙ cōes faciūt se fleubothomare i ieiuni. ꝫ quibusdam doctorib⁹ melius videt et cōuenientius. ꝙ ante fleubothomiā primū vnum ouum sorbeant molle cū vno haustu vini circa nonam vel decimā horas ante prandiū et statim postea se fleubothomari faciant. Et huius causa est. Quia stomacho vacuo natura fortius sanguinē retinet ne deficiat in nutrimento. Sed cū cibus qui de se multum nutritiuus est fit in stomacho cuiusmodi sunt oua sorbilia et vinū. tunc natura melius sanguinem exire permittit.

¶ De Fleubothomia.

Exhilarat tristes. iratos placat amentes

Ne sint amentes fleubothomia facit.

Das lassen lescht des zornes hitz
Gibt traurigen freud-den synlosen witz.

¶ In hoc passu autor ponit tres effectus fleubothomie. Primus est quod fleubothomia exhilarat id est letificat tristem hoiem. Secūdus est quod fleubothomia placat iratos et causa vtriusqꝫ est. Quia in sanguine quando multa cōmiscetur melancolia fit tristicia. et quando multa colera fit ira: cum melancolia sit causa tristicie: et colera ire. Jam vtereqꝫ istorum duorum humorum educit eductione sanguinis: quia ei cōmiscetur. Tertius est quod prohibet amentes ne insaniant. quia facit humores fluere ad partes exteriores: et a capite diuertit. Pro maiori declaratione sciendum est quod quinqꝫ sunt cause ꝓpter quas debet fieri fleubothomia: quarum prima est directa et alie quatuor indirecte. Prima que est directa est vt abundantia sanguinis euacuetur. siue abundet sanguis in qualitate siue quantitate siue vtroqꝫ modo. Nam ſm Aui. loco preal. duo genera hominum sunt fleubothomanda. quorum vnum est ille modus hominū qui iam parati sunt incidere in egritudines: vt qui habent abundantiā sanguinis in quātitate. Et reliquum genus est genus illorum hominū qui iam egritudinem inciderūt propter humorum siue sanguinis malitiam. Sed differt fleubothomia ista et illa. Quia propter sanguinis abundantiam debet fieri multa fleubothomia. sed si in qualitate peccet siue sit malitiosus tunc cōpetit fleubothomia pauca. Unde ſm Ga. ix. megategni. si sanguis sit malus in corpore debet euacuari paulatim Et ideo peccant multum illi qui quando vident sanguinē malum fleubothomant se quousqꝫ videant sanguinem bonum exire cū forte prius totus sanguis exiret quam bonus exiret. sed debet fieri pauca euacuatio. Et tunc ſm Ga. in casu isto: priusquam fiat fleubothomia debet dieta bonum sanguinē generans exhiberi vt loco mali sanguinis bonus sanguis generetur. Et postea debet fieri post modicum tempus fleubothomia pauca. et sic deinceps. Ista fleubothomia est directa quia fit per se ad euacuationem illius quod per se debet per fleubothomiam euacuari: scꝫ ad euacuationē plenitudinis humorum siue sanguinis principaliter. tamen ſm quod cū eo sunt alii humores. Prima causa indirecta est magnitudo morbi et magnitudo apostematis vehemētis inflammationis. Quia ſm Galienum in cōmento illius amphorismi. Que egerunt etc. Non est melior medicina in apostemate vehementis inflammationis et in febribus et dolore forti quam fleubothomia. vt etiam dictum est ibi. Frigida natura. Secunda causa indirecta est vt attrahatur materia ad partem illam per quā debet euacuari materia. Unde in retentione menstruorū et emorroydarum debet aperiri sophena ſm Galienum et Auicēnam vt trahatur materia sanguinis ad inferius Tertia causa indirecta est vt humores trahantur ad locum contrariū illi loco ad quē fluunt humores. Et hoc ad diuertendum materiam a loco ad quē fluunt humores. Unde in nimio fluxu menstruorū debet fieri fleubothomia de basilica vt trahatur materia ad contrariū locum ad quem declinat et diuertatur a suo fluxu. Et ꝓpter hoc in pleuresi sinistre partis. debet fieri fleubothomia in parte dextra vt diuertatur materia et attrahatur ad locum cōtrarium loco ad quem declinat. Et similiter si sit in parte dextra debet fieri fleubothomia in parte sinistra. Quarta causa īdirecta est vt per fleubothomiam vna portio materie euacuetur et natura potentior sit supra residuum. Et sic cōpetit fleubothomia quando repletio est in corpore ne fiat apostema. Quia natura est debilis respectu regiminis illorū huōꝝ. Ideo vna portio illius materie est euacuanda ne ꝓpter impotentiā nature in regendo illā materiā illa materia fluat ad aliquē locū debilem in quo aggregetur et apostema generet.

Fac plagam largam mediocriter vt cito fumus
Exeat. vberius liberiusq3 cruor
Schlag die adern wol maß vff
Das blut vnd dunst muß habñ lufft.

¶ In hoc passu autor ponit vnū documentū de quātitate scissure in fleubothomia. Et dicit ꝙ scissura debet esse larga mediocriter. vt fumus et grossus sanguis liberius exeat. Quia quando scissura est stricta tunc solū subtilis sanguis exit et grossus remanet. Circa istud est sciendū ꝙ aliqñ in fleubothomia debet fieri vulnus magnū et aliquando paruū. Debet aūt fieri vulnus magnū tribus de causis. Primo quia humores sunt grossi. et grossus sanguis est euacuādus vt per illud vulnus magnū sanguis facilius possit exire. Et ergo melancolicis faciendū est magnū vulnus. Secundo ꝓpter tp̄is frigiditatē quod humores ingrossat. Et ergo in hyeme debet fieri vulnus magnū. Tertio ꝓpter abundantiam humorū. Quia tunc fit melius euacuatio per vulnus magnū ꝙ̄ paruum Sed vulnus paruum fit cū est virtus debilis. vt de spiritibus et calore minus euacuetur. Et in tempore calido eadem de causa. Et qñ est sanguis subtilis.

Sanguine subtracto sex horis est vigilandum
Ne somni fumus ledat sensibile corpus.
Ne neruum ledas non sit tibi plaga profunda.
Sanguine purgatus non carpas protinus escas.
Wach sechs stundt dem lassen nach
Zum schedlichen schlaff sey dir nicht gach
Der hart vnd durch auß schlecht den fleug
Darnach auch mit dem tisch vorzeug.

¶ In hoc passu autor tangit tria consideranda circa fleubothomiā. Primū est ꝙ fleubothomatus nō debet dormire immediate post fleubothomiam. nisi ad minus transiuerint sex hore. Et hui⁹ subdit autor causam ne fumi qui scʒ in somno causantur moti ad caput ledant cerebrū. Alie tamen possunt assignari cause. Quarum prima est. ne in somno vertat se patiens supra brachium fleubothomiatum: et per hoc ledat. Scd̄a est. ne humores in somno fluant ad membrū lesum in quo est dolor ꝓpter ictum fleubothomi ⁊ fiat apostema. Unde Ga. ij. ampho. super illo amphorismo: in quo morbo: vult ꝙ in somno si fiat apostema intra corpus aut membrū sit lesum ad ipsum fluunt humores. Aui. vo aliā assignat causam. s. ꝙ per talem somnū posset accidere confractio membrorum. Et istius causa potest esse. Quia sicut ꝺm Ga. super illo ampho. in q̄ morbo ⁊c. Somn⁹ in pn̄cipio paroxismi nō cōpetit. q: calor naturalis ad interiora regredit. ⁊ exteriora infrigidant et fumi remanēt nō cōsumpti ꝓpt qd̄ rigor augmentat ⁊ paroxismus etiā ꝓlongat Sic etiā fumi ꝑcōmotionē hūoꝝ ⁊ ī fleubothomia ad neruos et ad lacertos eleuantur qui nō cōsumpti remanentes in somno infrigidant in exterioribus et ingrossant. Et ideo faciunt ad neruorū et lacertorum confractionē si fiat superdormitio immediate post fleubothomiā. Alia causa potest esse Quia materiam est ingrossans et faciens confractionē. Sicut in quartana in cuius typo fit confractio ꝓpter frigiditatē et grossitiem magnā

Sed nerui et lacerti sunt frigidi. Ideo ad ipsos veniens iste fumus in somno in quo fit retractio caloris ad interiora infrigidat et ingrossat. Et iste fumus infrigidatus et ingrossatus frigiditatem et ingrossationem inducit in membro siue confractionem. siue ad membrum cõsimile ꝑperant egritudines consimiles. Et istud verum est de somno fleubothomie vicino et non de remoto postq̃ fumi illi fuerint consumpti. Secundum quod dicit est ꝙ fleubothomans debet cauere ne faciat nimis profundam aperturã in minutione. ita ꝙ cũ fleubothomo ledat neruum vel arteriam vene suppositũ. Nam ex lesione nerui sequitur spasmus: ex quo vlterius acerbissima mors sequitur vel ad minus perditio membri puta brachiĩ vel digiti ꝛc. Ex lesione arterie sequitur fluxus sanguinis arterialis difficillime curabilis. Tertiũ est ꝙ fleubothomatus non illico id est immediate post fleubothomiam cibum sumere debet Sed debet expectare quousq̃ in eo humores fuerint quieti. ne cibus ante eius digestionem ad subueniẽdum membro leso cum sanguine simul attrahatur.

Omnia de lacte vitabis rite minute
Et vitet potum fleubothomatus homo
Frigida vitabis quia sunt inimica minutis
Interdictus eritq̃ minutis nubilus aer.
Spiritus exultat spectando luce serenam.
Omnibus apta quies est. motus valde nociuus.

Milch speiß vnd vil trinckens meidt
Bey kaltem trincken durst salt leidt
Den lassern schadt vast alle keldt
Erwelte zeit sey schön vnd hel.
Das macht dir freyes vnd frisches blut
Groß vnrw böß: die rwe ist gut.

¶ Hic autor ponit quinq̃ vitanda ab ipso fleubothomato. Quorum primum est ꝙ fleubothomatus debet vitare lac et lacticinia. Cuius causa est. Quia ex commotione humorum per fleubothomiam sepe fluũt humores aliqui ad stomachum. Si ergo lac sumeretur ex commixtione illorum humorum lac in stomacho corrunperetur. ex quo de se maxime corruptibile est. Etiam lac propter dulcedinem eius posset trahi indigestum ad venas. Et propter commotionem humorum facile corrunpi. Secundum est ꝙ fleubothomatus debet cauere a potu nimio. Quia propter euacuationem venarum talis potus traheretur facile ad venas indigestus: prout prius dictum est. Tertiũ est ꝙ fleubothomatus debet vitare omnia frigida tam intus sumpta q̃ exterius adhibita: puta cibaria multum frigida: aerem frigidum: balneum frigidum: tenuitatem vestium: sessionem supra petram. frigiditatem capitis vel pedum. Quia cum calor naturalis per fleubothomiam debilitatus est. corpus facile superflue infrigidaretur. Quartum est ꝙ fleubothomatus non debet ambulare in aere tenebroso: nebuloso: turbato. Quia talis contristat animam: et pigritiam

in corporibus inducit. vt prius dictũ est ibi. Aer sit mundus. Nam tristicia causa est sanguinis melancolici. Sed debet ambulare in aere claro ꝛ lucido. Quia in tali aere spiritus vitales naturales et animales recreant et ad extra mouẽtur cõgaudẽtes sibi. Quintũ est ꝙ fleubothomatus debet querere quietẽ tpatã. Similiter et motũ excessiuũ vitare: Quia motus excessiuus tunc maxime debilitat et humores cõmouet. Quies vero temperata motum sedat.

Principio minuas in acutis et peracutis

Etatis medie multum de sanguine tolle

Sed puer atqꝫ senex tollet vterqꝫ parum

Ver tollat duplum reliquum tempus tibi simplum.

Im anfang hefftiger krangkeit laß
Im stehenden alter offt vnd baß
Den alten vnd Jungen ist nicht so gudt
Die adern ym mey laß zwifach bludt.

¶ Hic autor dicit quatuor. Primũ est ꝙ fleubothomia faciẽda est in principio egritudinũ peracutarũ. i. maxie acutarũ que scꝫ terminant in die quarta. qꝛ tales sunt breues nec dant inducias. et ideo a principio medicande sunt. Scd̃m ẽ ꝙ in etate media. scꝫ que est a. xxx. anno vsqꝫ. xlv. vel. l. annũ plus de sanguine extrahẽdũ est ꝙꝫ in aliqua aliarũ etatũ. qꝛ in tali etate maxie multiplicat sanguis et eius subtractio nõ impedit augmẽtũ: nec diminuit virtꝰ corporis: qꝛ corpus in tali etate nõ auget neqꝫ diminuit sensibiliter ꝫ stare videt. Tertiũ est ꝙ senes et pueri parũ fleubothomãdi sunt. qꝛ in pueris sanguis multus requirit ꝓpt nutritionẽ et augmentationẽ in eis. Et in senibus virtus incipit debilitari. Quartũ est ꝙ in vere dupla quãtitas sanguinis abstrahẽda est per fleubothomiã respectu alioꝝ tpm. Cuius rõ est. qꝛ ver est tpus maxie multiplicatiuũ sanguinis ẜm oẽs autores medicine. Circa primũ dictũ pro maiori declaratione ponẽde sunt alique regule circa fleubothomiã. Quarũ prima est. ꝙ in principio morbi nõ est facienda fleubothomia. Medicus enĩ est minister nature. ẜm Ga. in tegni. ca. illo. Omnium natura operatrix. medicus vero minister. Sed ẜm Galienum. 4. ampho. in commento illius Egritudinibus quibuscũqꝫ incipiẽtibus nulla euacuatio in principio morbi est naturalis. Sicut ergo natura i principio morbi nõ euacuat ita nec medicus. Istud tñ in tribus casibus habet instantiã. Primo in materie furiositate. Vñ Aui. loco sepe al. vult ꝙ in principio morbi fleubothomia nõ debet fieri. qꝛ fleubothomia humores cõmoueret et subtiliaret ꝛ currere per corpus faceret nisi materia sit furiosa. Scd̃o habet instantiã in materie multitudine. Unde Ga. super illũ am. Inchoantibus morbis: vult ꝙ oportet fieri fleubothomiã aut farmaciã vt natura alleuiet que scꝫ onerata est ꝓpter materie multitudinẽ. Tertio habet instantiã in morbi magnitudine et acuitate. vt qñ est apostema magnũ et dolorosum. licet nõ sit multa materia. s. antecedẽtis in corpore. Unde dicit Ga. xiij. megategni. Si apostema sit magnũ fleubothomet in principio. licet nõ sit materie multitudo ne crepet aut aperiat apostema ante sui maturationẽ. Ergo vt mala sinthomata vitent minutio est faciẽda. Scd̃a regula est ꝙ nõ fiat fleubothomia in die motus egritudinis. Sicut in crisi nõ est facienda fleubothomia: nec aliqua euacuatio: ne materia a loco ad quem natura mittit ipsum diuertatur. Silr neqꝫ in paroxismo. Unde ẜm Ga. i. am. In statu neqꝫ fleubothomia neqꝫ farmacia fieri debet. Quia in eo fit coctio morbi. q̃ me

lius fit in quiete q̄ȝ motu Sed sicut se habet status ad morbū totalē. ita paroxismus respectu dierū interpolatōis. sicut ḡ in statu nō est euacuandū ita nec in paroxismo. Tertia regula est fleubothomia nō est faciēda ī principio morbi. cū crisis ē remota. q2 ſm Isaac in vrinis. Sanguis est fundamentū caloris naturalis ipm scȝ sustinēs. licet cor sit fundamentū generās. et spūs fundamentū deportās. sed sanguis est fundamētū caloris naturalis. q2 ex eo materialiter generat calor naturalis. Et ideo aliqs sanguinē euacuādo euacuat calorē q̄ materiā morbi habet digerere. et percōsequēs morb9 plongat et virt9 debilitat ppt qd timen dū est ne ppter longitudinē morbi et debilitatē virtutis natura succūbat Quarta regula ē q in corpore habēte fecē in intestinis nō debet fieri fleubothomia. Cui9 causa est: q2 tria sunt attrahētia. s. calidū. vacuū. et tota spēs. Quia ḡ per fleubothomiā vene euacuant q̄ a membris sibi ppinqs attrahūt. et ita meseraice a stomacho. venter plus cōstipat. et materia cōtenta ī venis plus inficit. et meseraice attrahunt humiditatē secū. et feces plus desiccant. Debet ḡ venter primo leniri vt per suppositoria aut clisteria nisi per se laxet. Quinta regula ē q nō debet fieri fleubothomia multa. q2 ex hoc malū accidit in senio. s. multi morbi mali. sicut epilēsia appoplexia ⁊ paralisis. q2 ppt remotionē sanguis et caloris generant multe superfluitates flegmatice q̄ sunt cause harū egritudinū. Sexta regula est q nō debet fieri fleubothomia in muliere menstruata aut impregnata. In impregnata nō debet fieri. q2 per hoc calor digerēs cibū diminueret et nutrimentū fetus auferret. et maxie qñ fetus ē magnus cū tunc indiget ampliori nutrimēto. Et istud dt Ipo. 5. am. In menstruata ṽo naturaliter. scȝ ſm reuolutionē mēsis nō debet fieri fleubothomia. q2 in fluxu nimio mēstruorū eēt facienda ad diuertendū materiā. sed quando eueniūt naturaliter et ſm debitū cursum nature tunc nō debet fieri fleubothomia cū materia euacuet sufficiēter a natura. et natura nō debet diuerti ab operatiōe. Septima regula est. q post colericam passionē nō debet fieri fleubothomia. Cum eñ fleubothomia commoueat humores per hoc posset humor colericus ad stomachum fluere et ipsum inflammare. nec debet fieri post vomitū ne similiter humores fluant ad stomachum. neqȝ post fluxum ventris. neqȝ post vigilias magnas. neqȝ post motum fortem. et breuiter nec post vllum calefaciens multum. aut multum dissoluens. Quia fleubothomia humores plus cōmoueret et virtutē magis debilitaret. Deinde videndū est in quibus hominibus cōpetit fleubothomia. Et pro illo ponende sunt alique regule Quarū prima est. q fleubothomia cōpetit hominibus delicatis ociosis et quiescētibus. multū carnosis. et cibis multū sanguinē generantibus vtentibus. Secunda regula est q fleubothomia cōuenit illis in quibus est abundantia sanguinis. quod cognoscit per vrine spissitudinē. Abundantia eñ sanguinis facit eam spissam. sed coleram subtilem. Tertia regula est q fleubothomia debet fieri in illis in quibus melancolia abundat. Unde cum est multa melancolia naturalis currens cū sanguine per totum corpus. Quia sanguis in epate ab ea mundificat. tunc cōpetit fleubothomia siue minutio postea farmacia. Unde duplex est melancolia naturalis et innaturalis. Naturalis est fex sanguinis. que quando abundat ipsa est currēs cum sanguine. quare cum sanguine per fleubothomiā euacuatur. ideo facienda est fleubothomia ad eius euacutionē cū sanguine. ab eodem eñ calore. s. calore temperato fiunt sanguis et melancolia. que est eius fex. et postea facienda est farmacia. Quarta regula est. q in illis in quibus timetur humorum ebullitio. conturbatio et calefactio. competit fleubothomia. Et isti statim quando sentiunt se calefieri debent fleubothomari cum sit timor ebullitionis conturbationis et calefactionis propter humorum abundantiam. Aliquando tamen aliqui decipiuntur per istam regulam Quia statim quando sentiunt calefactionē et timent de humorū ebulli

litione statim fleubothomant se. Et q̄ñ istud est ex colere calefactione et incen-
sione per fleubothomiā nō cessat calefactio nec ebullitio. immo per hoc augmē-
tatur. Quia fleubothomia humores cōmouet. et semper corpus currere facit.
Et ergo nō competit fleubothomia nisi hoc sit ex abundantia humorum quod
cognoscit per sudoris multitudinē et maxime immane. Aliqui eñ sunt qui non
sudant nisi quando euacuatione indigent. Quinta regula est q̄ illis debet fieri
fleubothomia qui habēt virtutē fortem et qui sunt sanguinee cōplexionis non
frigide et sicce. Unde Ra. 7. almā. Corpora apta ad fleubothomiam et que ha-
bent venas amplas et manifestas et corpora pilosa et bruna ex colore rubeo ⁊
fusco mixtis sunt colorota: et iuuenes et adolescentes et senes nō decrepiti. sed
pueri et infirmi nō sunt minuēdi nisi magna vrgente necessitate. Et plurime ista-
rum regularū colliguntur ex Aui. 4. in de fleubothomia.

Estas ver dextras. autumnus hyemsq; sinistras

Quatuor hec membra. cephe. cor. pes. epar. vacuanda

Ver cor. epar estas. ordo sequens reliquas.

Lentz/sommer wil die rechthandt hab
Herbst/winter nympt der lincken ab
Der lentz dem hertzen/der sommer der leber
Szo furt der herbst den fůssen gegeben

¶ Hic ponit auctor aliqua cōcernentia membra euacuanda fleubothomia. Et
dicit primo q̄ in vere ⁊ estate debēt euacuari vene dextre vt dextre manꝰ vel de-
xtri brachij vel pedis. Sed in hyeme et autumno debent fleubothomari vene si-
nistre. s. sinistre manus vel sinistri brachij vel pedis. Et istius causa potest esse.
Quia ver est multiplicatiuū sanguinis et estas colere. Ergo in vere et estate de-
bent euacuari ille vene in quibꝰ magis abundant sanguis et colera. sed ille sunt
vene dextre. quia in parte dextra corporis situatum est membrū generatiuū san-
guinis. s. epar et receptaculū colere. s. cistis fellis. Sed autumnus est generati-
uus melancolie que etiā coaceruat et nō resoluit per hyemē. Ergo in autumno
et hyeme debent fleubothomari ille vene in quibus magis dominat melanco-
lia que sunt vene sinistre cū in sinistra parte corporis contineat splen. qui est re-
ceptaculum melancolie. Secundo dicit q̄ ista quatuor membra. s. cephe. i. ca-
put. cor. pes. et epar ꝫm quatuor partes anni sunt euacuāda. cor quidē in vere.
epar in estate. caput in hyeme. et pedes in autumno.

Dat saluatella tibi plurima dona minuta.

Purgat epar. splenem. pectus. precordia vocem

Innaturalem tollit de corde dolorem

Eyn ader genant die Saluatel
Hilfft leber vnd miltz/die stym macht hel
Sie reynigt die brust vnd vmb das hertz
Daruon vortreibt sie offt den schmertz.

¶ Hic tangit sex iuuamēta prouenientia ex fleubothomia vene que dicit salua-
tella et est vena in dorso manus. in loco qui est inter auricularē digitū et medi-

cum. Primū est q ipsa purgat epar. Scdm est q ipsa mundificat splenē. Tertium est q mundificat pectus. Quartū est q preseruat precordia .i. orificiū stomachi a nocumēto. Quintū est q aufert nocumenta vocis. Sextū est q aufert dolorē innaturalē cordis. Et ratio oīm iuuamētorū est q: predicta vena ab omnibus istis locis sanguinē euacuat. vt postea etiā patebit. Pro maiori declaratione predictorū sciendū est q in fleubotbomia aliqñ aperiunt vene et aliqñ arterie. In aptione aūt arterie est timor. Et huius causa potissima est nimius fluxus sanguinis. qui duplici causa habet fieri in fleubotbomia arterie. Una causa est caliditas vehemens sanguinis arterialis. Calidū em̄ est facile mobile et arteriam dilatans et aperiens. Et ideo iuuat multum ad euacuationē sanguinis in fleubotbomia arterie. Scda causa est arterie mobilitas. et ideo tardius in ea vulnus curat. cū vulnera nō sanant nisi quiescant· Prodest tamen ista fleubotbomia tripr. Primo cū est in corpore sanguinis subtilis abundantia. Secundo qñ vaporosi. Tertio qñ calidissimi: Sanguis enim subtilis ex quo calor naturalis et spirit⁹ fiunt: habitat in arteria: Sed sanguis grossus: ex quo membra nutriant in venis simitr sanguis vaporosus in arteria cōtinetur. et sanguis sanguineus in venis: Sanguis etiā calidissimus qui a corde efficit et digeritur quod est calidissimū membrū ecīā continetur in arteria Alius aūt sanguis in venis. Scdo sciendū q venarū apertio est in multis membris. Aliquando in brachio siue manu magna: aliqñ in parua: aliqñ in pede: aliqñ i naso: aliqñ in fronte: aliqñ in labijs: aliqñ in lingua siue in palato. aliquando in angulis oculorū versus frontem. In manu maiori que est ab ascellis vsq ad cubitos sunt quinq vene aperiende ꝰm Ba. 7. almā. et Aui. loco ꝑallegato Una vocat cephalica q̄ est vena capitis Scda basilica: que est vena epatica. Tertia mediana siue cordiaca siue nigra. ꝰm q vocat ab Aui. siue matrix. sicut vocatur a Basi. Quarta ascellaris: et quinta funis brachij. In manu minori est scelles siue saluatella: et ita in brachio ꝰm q continet maiorē manū et minorem sunt aperiende sex vene Cephalica a partibus que sunt supra collū euacuat Et ideo passionib⁹ capitis valet vt in enigranea mania: et in alijs calidis passionibus siue ex materia calida: Unde et in ista incipit siue oritur ab humero et tendit versus partē sinistrā brachij: Basilica euacuat immediate a partibus sub collo vt a pectore et epate Unde in passionibus pectoris et epatis et similiū valet: vnde valet in pleuresi. Et incipit ista ab ascellari et tendit ad parrē domesticā brachij. Mediana vō est media inter duas predictas in situ et in compositione q: ex eis cōponit. Est em̄ ramus vtriusq Et est etiā media in euacuatione Quia vndiq euacuat et ab inferioribus partibus sub collo: et a collo: et supra collum: Unde est vl'is toti corpori in euacuādo. nō vl'is sicut dicūt quidam: q: a corde oritur: sed quia ramus est cephalice et basilice Et ergo cū volumus fleubotbomare de cephalica et nō apparet: debemus accipere magis medianā q̄ basilicā: Et simitr cū volumus fleubotbomare basilicā et nō apparet: magis debemus fleubotbomare medianā q̄ cephalicā. q: magis cōuenit cū vtraq q̄ vna cū alia: cū sit ramus istarum. est ista extrema. Scelles siue saluatella est vena que est inter auricularem et medicū: tendēs plus versus medicū digitū et orit a basilica. Et ista aperitur in dextra manu in opilatione epatis et in sinistra manu in opilatione splenis. Et quare hoc fit nescitur ratione. sicut dicit Aui. sed experientia: hanc em̄ inuenit Ga. per somnū: vt ipse dicit Quia habebat quendā in cura habentē opilationē epatis et splenis. et somniabit se fleubotbomare patiētem de illa vena et sic fecit et curatus est De ista fit fleubotbomia ponēdo manum in aqua calida: quia subtilis est Ideo vt ingrossetur et dilatetur et ne vulnus claudat cicius debito: et vt sanguis grossus subtilietur. Ascellaris est illa que posita ē sub basilica. Et illa apparet in ligatura brachij: et de ista idem est indicium cū ba

silica. Funis brachij est illa que est supra cephalicā siue os vltimū siue alti⁹ brachij versus partē siluestrem. Et est idem iudiciū de ista et de cephalica. Licet ergo ſm Aui. et Ga. in apertione vene sit euacuatio vniuersalis a toto corpore. nō tamē ab omnibus venis equaliter: vt visum est Licet etiā vene a toto corpore euacuent. non tamen in eis est timor equalis immo cephalica ſm Ga. vij. almā. est securior. Et basilica est magis timenda. et cardiaca etiā multū est timenda licet min⁹ q̄ basilica Cephalica est securior. quia neqꝫ iuxta eam est neruus neqꝫ arteria neqꝫ super eam Sed sub cardiaca est neru⁹ ⁊ alti⁹ supra eā est neruus subtilis. ideo timendū est ne incidat neruus. Basilica est periculosa valde Quia est sub ea arteria et iuxta eam est neruus et masculus. Et ideo est timenda valde Sceiles siue saluatella nō est periculosa. sed tamē subtilis est. Et ideo vt aperiat melius est q̄ ponat in aqua calida. In pede sunt tres vene. scꝫ sciatica. sophena. et vena poplicis. Et he aperiunt cū volumus trahere sanguinē ad partes inferiores vt in prouocatione menstruorū et illa que est in poplice ſm Aui. magis valet q̄ sophena aut scyatica: q: ꝓpinquior est matrici Et ideo melius potest ab ipsa trahere. Sophena vero a virga testiculis et a matrice sanguinem attrahit. Sed sciatica ab anchis renibus et membris que sunt situate versus partē siluestrē melius trahit. Sophena vero a matrice et a membris positis versus partem domesticā licet sint rami vnius vene. In medio frontis est vena vna q̄ aperiēda est in antiquitatis passionib⁹ faciei vt in morphea et impetigine scabie et in passionibus oculorū prius tamē debet fieri minutio de cephalica. Et similiter est vna vena in naso. et in vtriusqꝫ apertione debet collū ligari. Et postea aperiri vna ante aliam: per ligationē em̄ colli meli⁹ manifestat. In alijs etiā sunt vene que aperiunt ꝓpter apostemata existentia in ore aut gingiuis: cephalica tamen prius minuta. In palato sunt quatuor vene: que si aperiantur valent fluxui reumatis et ad dentes in eis facientes dolorē. Et iste vene sunt manifeste et debent aperiri materia digesta. Item quedā sunt vene in angulis oculorū versus frontē: et aperiunt in passionibus oculorū: cephalica prius minuta. Item quedam sunt vene sub lingua que aperiunt in squmantia. cephalica prius minuta. Item vene sunt que in temporibus incidūtur ꝓpter emisgraneā. et propter dolorem magnū capitis. et egritudinē capitis diuturnā. Et iste sunt quas vocat Ipocras et Aui. iuuenales: quarū incisio reddit hominē impotentem generare. Item in collo etiā sunt vene que vocantur guides que minuende sunt in principio lepre. et maxime quādo anhelitus angustatur. Unde in squmantia impediente anhelitum minuuntur.

¶ De quibusdam amphorismis generalibus.

Si dolor est capitis ex potu limpha bibatur
Ex potu nimio nam febris acuta creatur
Si vertex capitis vel frons estu tribulentur
Tempora fronsqꝫ simul moderate sepe fricentur.
Morella cocta necnon calidaqꝫ lauentur.

Thut dir nach sauffen veh dein heupt
Ein wasser trungk sey dir erleubt

So ymandt am heupt böß hitze hot
Der reibs vnd waschs mit nachtschatten sodt.

¶ In hoc passu autor duo notat. Primũ est ꝙ si dolor capitis accidat ex potu nimio et maxime vini vel alicuius alterius potus quo cõtingit hoies inebriari. tunc superbibi debet aqua frigida que sui frigiditate atqꝫ ingrossatiõe impedit ne fumi ex tali potu eleuati cerebrum ledant vel ad ipm eleuent. Scdm est ꝙ si summitas capitis vel frons nimio calore vexet tunc debet tpa et frons modes rare fricari. et postea debent ex aqua decoctiõis morelle calida lauari. qr morella q̄ a cõibus medicis solatrũ dicit habet infrigidare. quia frigida est.

Temporis estiui ieiunia corpora siccant
Quolibet in mense confert vomitus quoqꝫ purgat.
Humores nocuos stomachus quos continet intus.
Ver autumnus hyems estas dominatur in anno.
Tempore vernali calidus fit aer humeusqꝫ
Et nullum tempus melius fit fleubothomie
Vsus tunc homini veneris confert moderatus
Corporis et motus: ventrisqꝫ solutio: sudor:
Balnea: purgentur tunc corpora cum medicinis:
Estas more calet: siccat: noscatur in illa.
Tunc quoqꝫ precipue coleram rubeam dominari
Humida frigida fercula dentur. sit venus extra.
Balnea non prosunt. sint rare fleubothomie.
Vtilis est requies. sit cum moderamine potus.

Das fasten ym sommer macht dich hager
All mondt sich brechen hilfft dem magen
Das yar hat vier teyl vnd gestalt
Ist lentz-herbst-sommer vnd winter kalt
Der lentz ist messig feucht vnd varm
Den saltu laß vnd reynigñ den darm
Beuegung des leibs vnd lyb mag sey
Bad schweyß vnd ander ertzeney
Der sommer ist heyß vnd dreuget sehr
Daryn sich vil die Colera mehr

Nicht bul: issz feucht vnd kalde speysz
Nicht bad-noch lasz-hab rue-tringk leysz.

¶ In hoc passu autor plura notat. Primū est q̄ ieiunare multū exiccat corpora in estate. quia ex quo estas de natura est calida et sicca. ipsa resoluit humiditates corporis q̄ etiā resoluunt per sudores in estate multiplicatos. Et sic superueniente ieiunio corpa plus exiccant. q2 absente humido cibali. calor nr̄i corporis agit in humiditates ꝓprias ipsas exiccādo. Et ĝ bene dicit Ipo. 7. pti. am. Corporibus humiditas carnes habētib9 famē adhibere cōuenit: fames em̄ corpa exiccat. Scd̄m est q̄ vomitus cōfert quolibet mense. q2 per vomitū euacuātur hūores nociui ꝯtēti ī toto ambitu stomachi. Et istud etiā voluit Aui. 4. i. c. 13. de iuuamētis q̄ affert vomit9. cū dixit q̄ Ipo. precepit vomitū fieri bis in vnoq3 mense. s. duobus diebus cōtinuis vt scd̄o die expellat illud qd̄ primo die nō potuit impelli. Et per hoc ẜm Ipo. cōseruat sanitas. cū talis vomitus mūdificat stomachū euacuando flegma et colerā. Stomachus em̄ nō habet aliq̄d quod mundet ipsum. sicut intestina hn̄t colerā rubeā ipsam mundificantē. Et postea Aui. lo. pal. ponit plura alia iuuamēta vomitus bene facti: Quorū primū est q̄ cōfert grauitati capitis. Et hoc est verū qn̄ illa grauitas accidit ex materia humorali vaporosa perueniēte a stomacho et membris inferioribus ad caput. Si em̄ grauitas corporis fieret a nocumēto ꝓprio ipsius cerebri. tunc vomitus magis noceret q̄3 cōferret. Scd̄m est q̄ clarificat visum. Et hoc qn̄ obscuratio visus prouenit ex materia vaporali proueniēte a stomacho ad ipsos oculos alias aūt nō. Tertiū est q̄ aufert fastidiū. i. nauseā et abbominationē. remouendo et euacuando humorē a stomacho qui est causa fastidij. Quartū est q̄ cōfert ei ad cuius stomachū descendit colera corrūpens eius cibum. Quintū est q̄ remouet abbominationē q̄ fit ꝓpter vnctuositatē. Sextū est q̄ remouet causam desiderij et illud qd̄ facit desiderare acutū ponticū aut acetosum. q2 vomit9 remouet causam oīm istarū dispositionū: iam remota causa remouet effect9. Septimū est q̄ cōfert laxitati. i. cathecie q̄ p̄cedit ydropisim. euacuādo materiā talis laxitatis et mundando stomachū. Octauū est q̄ cōfert vlcerib9 in renib9 et vesica diuertēdo materias currētes ad illa loca ad partē oppositā. Nonum est q̄ etiā cōfert lepre maxie qn̄ fit cū vomitiuo forti. sicut elleboro. q2 talis vomitus euacuat materias que sunt in locis remotis et difficilis eradicatiōis: ex quibus fit lepra. Etiā vomitus corrigit digestionē primā: ex qua alie digestiones meli9 fiunt. vnde lepra peccat in corruptiōe digestiue. Decimū est q̄ cōfert malicie coloris in cute ex aliquo hūore: diuertēdo ip̄m a cute. Undecimū est q̄ cōfert epilentie stomatice: euacuando humorē cōtentū in stomacho. ex cui9 effumatione causat epilentia. Duodecimū est q̄ cōfert icterice: maxie ille que est ex opilatiōe Nam ꝓpter motū fortē in vomitu. materia opilans mouet et remouet a loco ī quo faciebat opilationē Silr̄ euacuat materia flegmatica per vomitū q̄ cōiter est causa isti9 opilatiōis. Decimūtertiū est q̄ cōfert asmati: euacuādo materiā antecedentē ex stomacho que fouebat materiā asmatis. Et etiā calefaciēdo mēbra spūalia et pulmonē: ex q̄ꝝ calefactiōe sequit cōsumptio superfluitatū facientiū asma. Decimūquartū est q̄ cōfert tremori et paralisi. euacuādo materiā istarū passionū. Decimūquintū q̄ confert habētib9 viscera nigra magna super partes extremas diuertēdo humores a partib9 extremis. Et licet vomitus debite ministratus ista cōferat iuuamēta. superflue tn̄ factus multa inducit nocumēta q2 debilitat stomachū et resoluit ip̄m et facit cū aptū vt materie fluant ad ip̄m Et obest pectori et visui et dentib9 ⁊ antiquis capiti3 doloribus ⁊c. Prout dicit Aui. 4. i. c. 14. Tertiū q̄ notat hic textus est q̄ quatuor sunt tp̄a anni. sc3 Uer Estas Autumnus et Hyems. prout manifestū est Et inter ista tp̄a ver est calis

dum et humidū. Et hoc respectu aliorū tpm. licet in se sit tpus temperamēto attinēs. vt vult Ga. in de cōplexionib⁹. Et ex isto sequit̃ q istud tpus magis aptū est fleubothomie. q: mag; est multiplicatiuū humorū q̄ʒ alia tpa. Et ꝫ etiā isto tpe potest cōuenire moderatus vsus coitus et motus tpat⁹. et ventris solutio siue fluxus. et sudor tpat⁹. Et silr balnea tpata ad diminuendū repletionē. Et ꝫ etiā istud tpus aptum est ad purgationē corporis cū medicinis. Quartū est q estas calefacit et exiccat. Et ergo in ipsa etiā multiplicat̃ colera rubea que calida est et sicca. ꝓpter hoc etiā in estate fercula debent esse frigida et humida ad remouendū disparātiam caliditatis et siccitatis ex cōplexione estatis inductā. Et debet fieri abstinētia coitus: cū talia etiā exiccant. Et abstinētia a mult; balneis. silr de causa. Et rara fleubothomia. eadem de causa: nisi necessitas hoīem cōpellat. Et debet fieri quies et paucus motus. q: quies humectat et multus motus nimiū exiccat. Et debet homo predicto tpe vti potu cū moderamine et maxime frigido. q: ex superflua sumptione potus frigidi ꝓpter aperitionē pororum aliquando sequit̃ subita infrigidatio corporis vel paralisis siue laxitas membrorū vel mors subita. A qua nos defendat qui eternaliter viuit et regnat Amen.

Hoc opus optatur quod flos medicinę vocatur.

Tractatus qui de regimine sanitatis nuncupatur finit fęliciter. Impressus Liptzk per Iacobū Thanner Herbipolitanū. Anno dn̄i M.ccccc.xiij. In vigilia sancti Andreę Apostoli.